

MANUÁL ISS

**INTERNATIONAL SOCIAL SERVICE
GENERÁLNÍ SEKRETARIÁT
Oddělení pro odbornou přípravu a sociální práci**

Březen 2011

Z originálu INTERNATIONAL SOCIAL SERVICE přeložilo Ministerstvo práce a sociálních věcí
v rámci iniciativy Právo na dětství.

Mezinárodní Sociální Služba Copyright © Všechna práva vyhrazena

PŘEDMLUVA

Vážení kolegové,

po mnoha letech konzultací a shromažďování ohlasů a po nespočtu jednání a telefonických konferencí spojených s přípravou Manuálu pro oblast sociální práce nestojí dnes už nic v cestě tomu, abychom tento manuál ve verzi na rok 2012 vydali.

Manuál ISS je v první řadě určen korespondentům, kteří volali po směrnicích týkajících se postupů v oblasti ISS a metodiky, která by podpořila jejich vědomosti a zkušenosti s řešením mezinárodních případů. Může rovněž sloužit jako referenční materiál pro všechny naše sociální pracovníky, kteří se při své běžné práci neúnavně zabývají nejrůznějšími případy. Manuál by tak mohl přispět k ještě větší profesionálnosti naší práce v neustále se proměňujícím a vyvíjejícím světě.

Všichni se snažíme, abychom svou práci dělali co nejlépe. Díky tomu je naše mezinárodní nevládní organizace působící po celé zeměkouli ještě silnější a naše každodenní vzájemná spolupráce je o to lépe zorganizovaná a stojí na pevných základech. Ze svých praktických zkušeností si odnášíme cenné poznatky a na jejich základě vymezujeme osvědčené postupy. Jsme proto skvěle fungující organizací, která dovede účinně pomáhat lidem v různých zemích.

Přečtěte si tento manuál vícekrát, dělejte si do něj poznámky, půjčete ho dalším lidem a používejte ho jako praktickou příručku ve své každodenní práci. S tím, jak do něj budete opakovaně nahlížet a hledat v něm informace a důvěrně se seznámíte s jeho obsahem, vás bude napadat, čím by bylo možné manuál doplnit nebo jak jej upravit. Vaše postřehy budou nesmírně důležité při příštím aktualizování manuálu.

Předkrm v podobě této předmluvy už máme téměř za sebou. Vychutnejte si tedy na následujících stránkách hlavní chod, náš nový manuál. Rád bych na tomto místě velice poděkoval všem našim sociálním pracovníkům, supervizorům, ředitelům a dalším partnerům a také našemu koordinátorovi pro oblast sociální práce a odborné přípravy z generálního sekretariátu za jeho skvělou práci.

Jean Ayoub
Generální tajemník

OBSAH

PŘEDMLUVA	2
1. KAPITOLA – PŘEDSTAVENÍ ORGANIZACE ISS	6
1. HISTORIE A ZÁKLADNÍ INFORMACE.....	6
2. CÍL A POSLÁNÍ.....	6
3. OBECNÉ ZÁSADY	6
4. AKTIVITY	7
4.1 Mezinárodní sociální práce	7
4.2 Rozvojové projekty	7
4.3 Rozvíjení znalostí a dovedností a odborná doporučení.....	7
4.4 Výzkum a hájení práv dětí	7
5. STRUKTURA ORGANIZACE ISS	8
6. SÍŤ	8
7. UDRŽITELNOST	9
8. PARTNERSTVÍ.....	9
2. KAPITOLA – KORESPONDENT	10
1. OBECNÉ ASPEKTY	10
1.1 Definice	10
1.2 Role korespondenta	10
2. KORESPONDENT A SÍŤ ISS	10
2.1 Jmenování korespondentů	10
2.2 Oficiální statut spolupráce s korespondentem.....	11
2.3 Vztah mezi korespondentem a sítí ISS.....	12
2.3.1 <i>Obecné aspekty</i>	12
2.3.2 <i>Udržování a posilování vztahů</i>	12
2.4 Podpora poskytovaná korespondentovi.....	12
3. KAPITOLA – OBECNÍ PRŮVODCI PRO PŘESHRANIČNÍ SOCIÁLNÍ PRÁCI	13
1. OBECNÉ ASPEKTY	13
2. PRACOVNÍ ZÁSADY	13
2.1 Soustředění se na zájmy dítěte	13
2.2 Nediskriminační přístup a nestrannost	13
2.3 Empatie a respektování kulturních zvyklostí	14
2.4 Důvěrnost	14
3. SOCIÁLNÍ ZPRÁVY	15
4. STATISTIKY	15
5. ARCHIVOVÁNÍ SLOŽEK UZAVŘENÝCH PŘÍPADŮ.....	16
PRŮVODCE Č. 1	17
PRŮVODCE Č. 2	23
PRŮVODCE Č. 3	24
4. KAPITOLA – TÉMATIČTÍ PRŮVODCI PRO MEZINÁRODNÍ SOCIÁLNÍ PRÁCI.....	25
1. PŘESHRANIČNÍ ADOPCE.....	26
1.1 Obecné aspekty	26
1.2 Zásahy organizace ISS	27
1.2.1 <i>Zásahy organizace ISS v rámci procesu mezinárodního osvojení</i>	27
1.2.2 <i>Zásahy organizace ISS prostřednictvím Mezinárodního referenčního centra pro práva dětí odloučených od své rodiny (ISS/IRC)</i>	28
PRŮVODCE Č. 4	29
PRŮVODCE Č. 5	33

PRŮVODCE Č. 6	37
PRŮVODCE Č. 7	40
PRŮVODCE Č. 8	42
PRŮVODCE Č. 9	43
2. PÉČE POSKYTOVANÁ PŘÍBUZNÝMI	45
2.1 Obecné aspekty	45
2.2 Zásahy organizace ISS	46
PRŮVODCE Č. 10	47
3. MEZINÁRODNÍ RODINNÉ KONFLIKTY	51
3.1 Obecné aspekty	51
3.1.1 Spory spojené se svěřením do péče a kontaktem	51
3.1.2 Finanční závazky	51
3.1.3 Mezinárodní únosy dětí páchané jejich rodiči	52
3.1.3.1 Hlavní příčiny únosů	52
3.1.3.2 Právní a sociální faktory	53
3.2 Právní postupy a zásahy organizace ISS	53
3.2.1 Haagské úmluvy vztahující se na mezinárodní rodinné konflikty	54
3.2.1.1 Haagská úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí ze dne 25. října 1980	54
3.2.1.1 Haagská úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí ze dne 19. října 1996.....	55
3.2.2 Zásahy organizace ISS	55
3.2.2.1 Zásahy organizace ISS před vznikem mezinárodního rodinného konfliktu a během něj	55
3.2.2.2 Zásahy organizace ISS s využitím alternativních/ vhodných metod řešení sporů	56
3.2.2.2.1 Přístup vycházející z mediace (MBA)	56
3.2.2.2.2 Smír a jednání.....	58
3.2.2.2.3 Mediace	58
PRŮVODCE Č. 11	60
PRŮVODCE Č. 12	63
PRŮVODCE Č. 13	66
4. DĚTI BEZ DOPROVODU A DĚTI ODLOUČENÉ OD RODINY	68
4.1 Obecné aspekty	68
4.1.1 Definice	68
4.1.2 Důvody odchodu z rodiny.....	68
4.1.3 Rizika	69
4.2 Zásahy organizace ISS	70
PRŮVODCE Č. 14	73
PRŮVODCE Č. 15	76
5. OPĚTOVNÉ SLOUČENÍ RODINY	79
5.1 Obecné aspekty	79
5.2 Zásahy organizace ISS	79
PRŮVODCE Č. 16	81
6. PÁTRÁNÍ PO PŮVODU	83
6.1 Obecné aspekty	83
6.2 Zásahy organizace ISS	83
PRŮVODCE Č. 17	85
PRŮVODCE Č. 18	87

<i>PRŮVODCE Č. 19</i>	89
PŘÍLOHA – PŘEHLED KÓDŮ PROBLÉMŮ, KTERÉ POUŽÍVÁ ORGANIZACE ISS	91

1. KAPITOLA – PŘEDSTAVENÍ ORGANIZACE ISS

1. HISTORIE A ZÁKLADNÍ INFORMACE

International Social Service (ISS) je nevládní organizace založená v roce 1924 v reakci na problémy, s nimiž se potýkaly rodiny, které se zapojily do rozsáhlé evropské migrace na přelomu 19. a 20. století¹. Organizace ISS postupně rozšiřovala své působení a prohlubovala své znalosti a zkušenosti s cílem zajistit ochranu a podporu dětí a rodin, které byly rozděleny a ocitly se v různých státech, a to bez ohledu na zemi původu takto rozdělených rodin.

2. CÍL A POSLÁNÍ

ISS představuje celosvětovou síť pracovníků a dobrovolníků, jejichž prvořadou snahou je chránit, vytvářet nebo obnovovat svazky mezi rodinnými příslušníky napříč zeměmi v souladu s etickými zásadami a standardy z oblasti sociální práce.

Posláním organizace ISS je pomáhat těm, kdo v důsledku dobrovolné nebo nucené migrace nebo jiného sociálního problému mezinárodní povahy musejí překonat osobní nebo rodinné těžkosti, jejichž vyřešení vyžaduje koordinovaný zásah dvou nebo více zemí. Aby bylo možné toto poslání naplňovat, mezi úkoly organizace ISS patří:

- obeznamovat se s podmínkami a důsledky migrace z mezinárodního pohledu a ve vztahu k životu jednotlivců i celých rodin a v návaznosti na takto získané poznatky předkládat doporučení nebo podnikat jiné náležité kroky,
- přispívat k prevenci sociálních problémů souvisejících s migrací nebo s přeshraniční mobilitou,
- informovat odborníky na sociální práci a veřejnost o potřebách migrujících osob a rodin,
- budovat mezinárodní síť sociálních a právních služeb, díky které je možné naplňovat potřeby dětí, rodin a jednotlivců, kteří žádají o služby organizace ISS, a zajišťovat průběžně funkčnost takové mezinárodní sítě.

3. OBECNÉ ZÁSADY

- Organizace ISS prosazuje a chrání práva dětí, rodin a jednotlivců, jak jsou vymezena v úmlouvách o lidských právech, včetně Úmluvy Organizace spojených národů o právech dítěte. V souladu s tímto přístupem jsou pro organizaci ISS jednoznačně nejdůležitější nejlepší zájmy dítěte, a při své práci se proto snaží o maximální zapojení všech zúčastněných osob.
- Organizace ISS si cení různorodosti a uvědomuje si význam odlišnosti. Respektuje a podporuje tudíž vzájemné pochopení mezi všemi kulturami světa.
- Organizace ISS vychází při své práci ze zásady neutrality, důvěrnosti, nezávislosti, transparentnosti a nestrannosti.

---

¹ Organizaci založili představitelé Československa, Francie, Řecka, Polska, Švýcarska, Velké Británie a Spojených států amerických.

- Celosvětovou síť organizace ISS spojuje jednotné úsilí a odhodlání pomáhat rodinám, dětem a jednotlivcům.

4. AKTIVITY

Organizace ISS realizuje při své práci ve vztahu k dětem a rodinám činnosti zaměřené jednak na prevenci a také na podporu.

4.1 Mezinárodní sociální práce

Organizace ISS využívá při řešení jednotlivých případů komunikaci mezi institucemi sociálních služeb, soudy a dalšími relevantními orgány a úřady v různých zemích a poskytuje správné a kompletní informace, které umožňují příslušným subjektům přijímat rozhodnutí v nejlepším zájmu osob, kterých se případy dotýkají. V posledních letech zaznamenala organizace ISS nárůst počtu případů, které se týkají dětí odloučených od svých rodin nebo zapojených do mezinárodních rodinných sporů². Organizace ISS může ve spojitosti s mezinárodními rodinnými konflikty např. předkládat sociální zprávy o situaci dětí, případně o jejich rodinném zázemí, vyhledávat rodinné příslušníky nebo nabízet mediační služby.

4.2 Rozvojové projekty

Cílem rozvojových projektů ISS je pomáhat konkrétním skupinám osob, které potřebují služby organizace ISS. Např. v západní Africe organizace ISS doprovází a podporuje dobrovolný návrat dětských obětí obchodu s drogami ze sousedních zemí zpět do zemí jejich původu. Tento projekt slouží k opětovnému zapojení těchto dětí do společnosti, z níž pocházejí, a to na úrovni sociální i pracovní. V Hong Kongu asistuje organizace ISS při sociální a profesní integraci etnických menšin nečínského původu s využitím podpory psychologů, poskytování informací a zajišťování dočasného ubytování a jazykové výuky. ISS rovněž organizuje mise v Libyi zaměřené na navázání kontaktu mezi rodiči, kteří jsou zapojeni do rodinných sporů, a na navržení řešení odpovídajících nejlepším zájmům dotčených dětí. V Bulharsku realizuje ISS několik programů na podporu sociální a pracovní integrace mladých lidí, kteří odcházejí z ústavů náhradní péče, a ke zlepšení možností při umístování ohrožených dětí do náhradní péče.

4.3 Rozvíjení znalostí a dovedností a odborná doporučení

Organizace ISS poskytuje odborná doporučení a rady z oblasti odborné přípravy ve spojitosti s tématy spadajícími do oblasti její působnosti. Podporuje legislativní a administrativní reformy na národní i mezinárodní úrovni, organizuje školení a semináře a připravuje praktické nástroje pro profesionály, kteří se zabývají ochranou dětí. ISS např. připravila ve spolupráci s univerzitou v americkém Marylandu vysokoškolský kurz pro studenty specializující se na sociální práci. Ve spolupráci s Dětským fondem OSN (UNICEF) pořádá organizace ISS pravidelně školení pro centrální úřady, které odpovídají za přeshraniční adopci, a předkládá doporučení a pokyny vládám. Sestavila rovněž návrh komplexních směrnic pro pracoviště UNICEF týkající se mezinárodních rodinných konfliktů.

4.4 Výzkum a hájení práv dětí

Organizace ISS sestavuje pravidla a legislativní postupy spojené s ochranou dětí, včetně stanovování a prověřování osvědčených postupů a sdílení těchto poznatků s dalšími odborníky. Zvláštní pozornost je věnována dětem odloučeným od rodin a rodinám, které řeší

² Úplný přehled záležitostí, kterým se organizace ISS věnuje, najdete v příloze.

mezinárodní spor. Organizace ISS pravidelně vypracovává svá stanoviska, tématické přehledy a další publikace a obhajuje a prosazuje ratifikování a provádění národních a mezinárodních standardů týkajících se ochrany dětí a souvisejících otázek. ISS např. úzce spolupracovala s SOS dětskými vesničkami a s organizací UNICEF na přípravě Směrnic náhradní péče o děti a zasadila se za jejich schválení Valným shromážděním OSN v roce 2009. ISS předkládá odborníkům z rozvojových zemí a ze zemí nacházejících se v přechodové fázi přehledy popisující, jak podporovat děti bez rodičovské péče. Jednou za měsíc vydává ISS zpravodaj, který se zaměřuje na mezinárodní osvojení z pohledu zákonů i praxe a obsahuje také analýzy nejnovějšího vývoje v oblasti ochrany dětí a ve spojitosti s dětmi odloučenými od rodin nebo dětí, kterým takové odloučení hrozí.

5. STRUKTURA ORGANIZACE ISS

Správní a řídicí struktura organizace ISS, kterou je definován rámec fungování organizace, její poslání, pravidla, postupy a cíle, je tvořena třemi orgány:

- **Mezinárodní rada** představuje valnou hromadu ISS a je vrcholným orgánem sítě ISS s rozhodovací pravomocí, který se zaměřuje na hlavní cíle a pravidla organizace. Mezinárodní rada, která se schází nejméně jednou za dva roky, je složena ze zástupců všech národních poboček a přidružených úřadoven. Zahrnuje rovněž čestné členy a korespondenty, kteří nemají hlasovací právo;
- **Řídicí výbor** řídí organizaci ISS v době mezi zasedáními Mezinárodní rady. Jeho sedm členů (tzn. Mezinárodní prezident, Mezinárodní finanční ředitel, čtyři členové výboru poboček a přidružených úřadoven, předseda či předsedkyně Odborné poradní komise a Generální tajemník) se schází dvakrát za rok. Tento orgán kontroluje rozpočet na následující rok a jedná o nejdůležitějších záležitostech, na něž se ISS v průběhu roku zaměří. Rozhoduje dále o tématech, kterým se budou věnovat schůze Odborné poradní komise. V případě, že je potřeba věnovat se specifickým oblastem (např. marketingu), může být Řídicí výbor doplněn o dva poradce;
- členy **Odborné poradní komise** jsou generální ředitelé nebo výkonní ředitelé všech poboček a přidružených úřadoven nebo jejich zástupci. Komise má primární odpovědnost za to, aby prostřednictvím jejího předsedy byly Řídicímu výboru poskytovány odborné poznatky a doporučení z oblasti sociální práce. Komise úzce spolupracuje s Generálním tajemníkem, kterému asistuje při plnění jeho úkolů. Odborná poradní komise se schází minimálně jednou za rok a v případě potřeby organizuje telefonické konference.

6. SÍŤ

Organizace ISS působí prostřednictvím sítě poboček, přidružených úřadoven a korespondentů, jejichž práci koordinuje Generální tajemník, ve více než stovce zemí po celém světě.

- **Pobočky**³ jsou právně samostatné neziskové organizace, které dodržují stanovy a obecné zásady organizace. Svou prací naplňují cíle a poslání ISS. Pobočky jsou členy

---

³ Austrálie, Belgie, Filipíny, Hong Kong, Japonsko, Kanada, Německo, Nizozemí, Řecko, Spojené státy, Švýcarsko, Velká Británie a Venezuela.

s hlasovacím právem, jsou součástí Mezinárodní rady ISS a mají možnost ovlivňovat rozhodnutí sítě.

- **Přidružené úřadovny**⁴ jsou vládní nebo nevládní subjekty. Kromě realizování svých hlavních aktivit plní navíc úkoly jakožto členové organizace ISS. Přidružené úřadovny se řídí stanovami a obecnými zásadami organizace a podílejí se na naplňování cílů a poslání ISS. Jsou taktéž hlasujícími členy, jsou součástí Mezinárodní rady ISS a mají možnost ovlivňovat rozhodnutí sítě.
- **Korespondenti**⁵, tedy vládní nebo nevládní organizace, jsou aktivní ve více než 100 zemích. Korespondenti respektují stanovy a obecné zásady organizace. Jsou oprávněni účastnit se schůzí Mezinárodní rady ISS, ovšem nemají hlasovací právo.
- **Generální sekretariát**, který je srdcem sítě, sídlí ve švýcarské Ženevě a je subjektem založeným v souladu se švýcarským právním řádem. Generální sekretariát vymezuje způsoby, jakými jsou dosahovány cíle organizace ISS, naplňováno její poslání a dodržována její pravidla a postupy. Kromě koordinování a kontrolování kroků sítě poskytuje Generální sekretariát svým členům aktivní podporu prostřednictvím školení, vyhledávání nových partnerů sítě a navrhování pravidel a postupů.

Organizace ISS realizuje své činnosti za podpory členů sítě, jejichž personál je tvořen sociálními pracovníky, právníky a mediátory zapojenými do poskytování pomoci dětem, rodinám a jednotlivcům, kteří jsou od sebe odloučeni. Vztahy v rámci sítě se řídí zásadou reciprocit. Znamená to, že členové sítě ISS si mezi sebou poskytují služby bezplatně.

7. UDRŽITELNOST

Za zajištění financování potřebného k vlastnímu fungování odpovídají jednotliví členové sítě ISS. Pokud jde o pobočky, mnohé jsou financovány ze soukromých zdrojů a z prostředků různých institucí a daří se jim pokrývat své náklady z různých zdrojů a přizpůsobovat své klíčové činnosti měnícím se potřebám. Činnost Generálního sekretariátu je financována z příspěvků poboček a přidružených úřadoven a z vládní podpory. Další prostředky mu plynou z financí určených na konkrétní projekty.

8. PARTNERSTVÍ

Organizace ISS navázala úzké a dlouhodobé partnerské vztahy s mezinárodními organizacemi a úřady, jako je UNICEF, Vysoký komisař OSN pro uprchlíky, Výbor OSN pro práva dítěte, Mezinárodní výbor Červeného kříže (ICRC), Mezinárodní federace společností Červeného kříže a Červeného půlměsíce (IFRC), Haagská konference mezinárodního práva soukromého a Americký dětský institut.

ISS má poradní postavení v Ekonomické a sociální radě OSN (ECOSOC), v organizaci UNICEF, v Evropské radě a v Organizaci amerických států (OAS). ISS je dále členem skupiny neziskových organizací v rámci Úmluvy o právech dítěte, Mezinárodní rady pro sociální péči (ICSW) a Výboru neziskových organizací v rámci UNICEF.

---

⁴ Izrael, Jihoafrická republika, Nový Zéland a Portugalsko.

⁵ Komplettní přehled zemí, ve kterých má ISS svého korespondenta, najdete na stránce s kontakty na webových stránkách ISS (www.iss-ssi.org).

2. KAPITOLA – KORESPONDENT

1. OBECNÉ ASPEKTY

1.1 Definice

Korespondent⁶ je organizace nebo úřad zabývající se poskytováním sociálních a právních služeb, který svou činností podporuje poslání ISS. Spolu s pobočkami a přidruženými úřadovnými jsou korespondenti součástí sítě ISS.

Pozici korespondenta mohou zastávat:

- vládní útvary (např. ministerstva sociálních věcí, centrální úřady dle Haagských úmluv apod.),
- nevládní organizace (např. společnosti Červeného kříže a Červeného půlměsíce, místní organizace apod.),
- jednotlivci, kteří mají zkušenosti se sociální prací a právními službami, ovšem jen za mimořádných okolností a na přechodnou dobu.

1.2 Role korespondenta

Korespondent přispívá k naplňování poslání ISS tím, že pomáhá lidem, kteří v důsledku dobrovolné nebo nucené migrace nebo jiných sociálních problémů mezinárodní povahy musejí překonat osobní či rodinné obtíže. K úkolům korespondent tak patří:

- vyřizování mezinárodních případů, tzn. poskytování pomoci a poradenství dětem, rodinám a jednotlivcům, kteří se potýkají s osobními nebo rodinnými problémy, jež je potřeba řešit ve více zemích,
- podílení se na prevenci sociálních problémů, které jsou spojeny s migrací nebo přeshraniční mobilitou,
- informování odborné a laické veřejnosti o potřebách migrujících osob a rodin.

Jakožto člen sítě ISS má korespondent za úkol poskytovat pobočkám, přidruženým úřadovným a dalším korespondentům služby, které vycházejí ze zásady reciprocity, tedy služby poskytované a přijímané pokud možno bezplatně.

Korespondent je oprávněn účastnit se schůzí Mezinárodní rady ISS, avšak nemá hlasovací právo a nemůže zastávat funkci, do níž je kandidát volen.

2. KORESPONDENT A SÍŤ ISS

2.1 Jmenování korespondentů

V zájmu zajištění efektivního fungování jmenuje organizace ISS korespondenty v zemích⁷, v nichž ještě nebyly navázány partnerské vztahy nebo kde došlo k přerušování spolupráce. Ústředním koordinujícím orgánem při rozvíjení sítě ISS je Generální sekretariát, kterému mohou v této jeho roli asistovat klíčové pobočky a přidružené úřadovny.

⁶ Jak je uvedeno ve Stanovách ISS ve znění z května 2010, korespondentům se také říká přidružené organizace.

⁷ Strategické priority stanovuje Řídicí výbor.

Chce-li Generální sekretariát jmenovat korespondenta, obrátí se na příslušná ministerstva, mezinárodní organizace nebo nevládní organizace, případně na stále mise, velvyslanectví a konzuláty v příslušné zemi a požádá je o doporučení týkající se výběru potenciálního partnera. S tímto záměrem kontaktuje Generální sekretariát také organizace a úřady během mezinárodních jednání a konferencí.

Nalezení vhodného korespondenta může být někdy složité, a to z následujících důvodů:

- politická, ekonomická nebo sociální nestabilita dané země,
- chybějící sociální struktury v dané zemi,
- nedostatek nebo absence komunikačních, případně dopravních prostředků v dané zemi,
- nedostatečné finanční zázemí případného korespondenta.

Při hledání korespondenta přihlíží Generální sekretariát k sociální a politické situaci v příslušné zemi i k případné schopnosti partnera stát se výhledově pobočkou nebo přidruženou úřadovnou. Při hledání korespondenta je nutné přihlížet k následujícím hlavním kritériím:

- cíle a poslání organizace odpovídají cílům a poslání organizace ISS,
- neutralita, nezávislost a spolehlivost organizace,
- znalost a chápání místní kultury a legislativy,
- pružnost a praktická schopnost fungovat a zajistit při řešení mezinárodních případů pokrytí celé země (přímo nebo prostřednictvím profesionální sítě),
- komunikační dovednosti včetně schopnosti domluvit se nejméně v jednom ze tří úředních jazyků ISS (tzn. anglicky, francouzsky nebo španělsky),
- finanční zázemí,
- důvěryhodnost a obecná známost organizace.

ISS může mít v jedné zemi po určitou dobu více korespondentů v závislosti na povaze a složitosti případů, na něž je upozorněna, a v návaznosti na odlišné oblasti specializace příslušných korespondentů.

2.2 Oficiální statut spolupráce s korespondentem

Po skončení úvodního zkušebního období je korespondentovi navrženo uzavření oficiální dohody o spolupráci. Korespondentovi je dále předáno osvědčení o jeho jmenování, které má usnadnit jeho práci, pokud je při ní např. ve styku s orgány státní správy.

Generální sekretariát a korespondent pravidelně přehodnocují dohodu o spolupráci. Takové hodnocení může vést k aktualizování obsahu dohody.

Spolupráce mezi ISS a korespondentem může být ukončena, jestliže:

- korespondent ukončí svou činnost,
- korespondent odstoupí od dohody o spolupráci s organizací ISS. V takovém případě musí být Mezinárodnímu prezidentovi ISS prostřednictvím Generálního sekretariátu doručena písemná výpověď se šestiměsíční výpovědní lhůtou;
- je v mimořádných případech korespondentovi dána výpověď, neboť jeho zapojení do sítě představuje pro ISS velké riziko (např. proto, že korespondent působí v rozporu

s cíli ISS nebo využívá svého členství v ISS k účelu, jenž není v souladu s cíli organizace ISS).

2.3 Vztah mezi korespondentem a sítí ISS

2.3.1 Obecné aspekty

Korespondent se s veškerými obecnými záležitostmi obrací v první řadě na Generální sekretariát. Za běžných okolností mají být veškeré případné žádosti a poskytované informace adresovány Generálnímu sekretariátu, který zajistí, aby byly žádosti vyřízeny a informace předány zbývajícím členům sítě ISS.

Ve spojitosti s řešením mezinárodních případů může korespondent komunikovat přímo s pobočkami a přidruženými úřadovnými. Případy řešené s dalšími korespondenty však mají jít přes Generální sekretariát, pakliže s ním nebyla uzavřena specifická dohoda.

2.3.2 Udržování a posilování vztahů

V zájmu udržování a posilování vztahů s korespondentem informuje Generální sekretariát korespondenta o aktivitách organizace a o mezinárodních konferencích a seminářích, které by mohly korespondenta zajímat.

Od korespondenta se také očekává, že bude informovat o svých vlastních aktivitách a o veškerých případných společenských změnách nebo úpravách zákonů ve své zemi, které by mohly mít dopad na sociální práci. Obecně je od korespondenta požadováno, aby informoval Generální sekretariát o všech případných změnách, k nimž došlo v jeho organizaci a které souvisejí s její strukturou nebo činností. Informování o veškerých změnách v kontaktních údajích o korespondentovi je nezbytné v zájmu předcházení průtahů a možných negativních dopadů, zejména v souvislosti s řešením mezinárodních případů.

Při cestách do zahraničí je vhodné, aby korespondent navštěvoval ostatní útvary ISS. Takové návštěvy mu umožní lépe se obeznámit s prací, kterou ISS vykonává v dané zemi, a přispívají k posílení již navázaných vztahů.

2.4 Podpora poskytovaná korespondentovi

Organizace ISS poskytuje korespondentovi podporu ve formě:

- zapojení do celosvětové sítě, která aktivně pomáhá lidem, kteří v důsledku dobrovolné nebo nucené migrace nebo jiného sociálního problému mezinárodní povahy musejí překonat osobní nebo rodinné těžkosti,
- školení z oblasti mezinárodní sociální práce a souvisejících záležitostí,
- možnosti těžit ze znalostí a zkušeností Mezinárodního referenčního střediska v oblasti sociální práce a práva při ochraně práv dětí odloučených od své rodiny (ISS/IRC)⁸,
- příležitosti ovlivňovat mezinárodní pravidla a legislativu prostřednictvím zapojení se do přípravy a provádění úmluv a dalších mezinárodních nástrojů spojených s ochranou dětí,
- národního a mezinárodního zviditelnění díky členství v celosvětové profesionální síti,
- příležitostí k získání finančních prostředků díky většímu zviditelnění.

---

⁸ Více podrobností o ISS/IRC najdete ve 4. kapitole, v oddíle o mezinárodním osvojení.

3. KAPITOLA – OBECNÍ PRŮVODCI PRO PŘESHraniČNÍ SOCIÁLNÍ PRÁCI

1. OBECNÉ ASPEKTY

Přeshraniční sociální práce představuje hlavní činnost organizace ISS. Organizace ISS získala za více než 90 let své existence bohaté znalosti a zkušenosti s poskytováním pomoci a poradenství jednotlivcům – především dětem a rodinám, kteří se nacházejí ve složité situaci, jež přesahuje hranice jednoho státu.

Od svých místních spolupracovníků po celém světě může organizace ISS získávat informace i názory všech zúčastněných aktérů, a tvořit si tak a dále předkládat lepší přehled o možnostech, které mají k dispozici dotčené děti, rodiny a další jednotlivci a pomáhat jim zvolit si pro sebe to nejvhodnější řešení. Síť ISS rovněž zaručuje, že organizace ISS bude schopna zajišťovat koordinovanou mezinárodní pomoc prostřednictvím spojení navázaného se sociálními službami, soudy a dalšími příslušnými úřady a orgány v různých zemích a poskytovat jim přesné a kompletní informace potřebné k navrhování nejlepšího řešení pro všechny zúčastněné osoby. Díky svému multikulturnímu rozměr navíc organizace ISS chápe a správně interpretuje odlišné mezinárodní, regionální a národní předpisy, systémy a zvyklosti.

2. PRACOVNÍ ZÁSADY

Spolupráce mezi členy sítě ISS vychází z přesně vymezených pravidel a postupů⁹ a z pracovních zásad, kterými se členové řídí při vyřizování mezinárodních případů. K těmto pracovním zásadám patří soustředění se na zájmy dítěte, nediskriminační přístup, nestrannost, empatie, respektování kulturních zvyklostí a důvěrnost.

2.1 Soustředění se na zájmy dítěte

Mezinárodní případy, kterými se síť ISS zabývá, se často točí kolem dětí. V souladu s mezinárodními standardy, včetně Úmluvy OSN o právech dítěte a haagských úmluv o mezinárodním právu rodinném, vytvořila organizace ISS přístup zaměřený na zájmy dítěte, jehož cílem je zajistit, aby byly v první řadě respektovány nejlepší zájmy dítěte. Při přijímání veškerých rozhodnutí a opatření, jež se týkají dětí, je pozornost zaměřena právě na jejich práva a potřeby. Tato zásada je v praxi uplatňována zejména tím, že je zajišťována účast dětí samotných při řešení všech záležitostí, jež se jich dotýkají, a to v míře a způsobem, jaké odpovídají jejich věku.

2.2 Nediskriminační přístup a nestrannost

Jako neutrální a nezávislá organizace poskytuje ISS podporu, která není v žádném ohledu diskriminující a neřídí se rasovým původem, barvou pleti, pohlavím, jazykem, náboženským vyznáním, politickým ani jiným přesvědčením, národním ani sociálním původem, postižením, rodinným ani jiným stavem. Organizace ISS poskytuje podporu osobám, které se potýkají s rodinnými nebo osobními problémy mezinárodní povahy, řídí se výhradně potřebami takových osob a k hledání řešení přistupuje nestranně.

---

⁹ Bližší informace najdete v oddíle 3 této kapitoly a ve 4. kapitole.

2.3 Empatie a respektování kulturních zvyklostí

Organizace ISS citlivě vnímá potřeby a očekávání všech rodinných příslušníků a prosazuje porozumění a uznání kulturní různorodosti. Při poskytování pomoci přihlíží k jedinečné povaze každého člověka, k jeho kulturnímu zázemí a dosavadnímu způsobu života.

2.4 Důvěrnost

Členové sítě ISS respektují zásadu důvěrnosti a zodpovědného používání informací. Organizace ISS uznává právo dotčených osob na soukromí a důvěrnost a při výměně údajů striktně dbá přesně stanovených pravidel. Důvěrnost je důležitou zásadou hned na několika úrovních:

- na úrovni osob, které potřebují pomoc – vztah mezi členy sítě ISS a osobami potřebujícími pomoc je založen na vzájemné důvěře. Každý případ je tedy členy sítě ISS vyřizován v naprosté diskrétnosti, aby byla dotčeným osobám zaručena důvěrnost. Členové ISS jsou vázáni profesním morálním kodexem. O osobách, kterým je pomoc poskytována, ani takovými osobami nejsou zveřejňovány žádné informace, pokud to není relevantní nebo vhodné (např. jestliže by je to mohlo ohrozit z politických, etnických nebo kulturních důvodů nebo z důvodu jejich sexuální orientace apod.). Každý člen ISS odpovídá za to, že posoudí a rozhodne, které informace mohou být sděleny osobám potřebujícím pomoc, vždy s přihlédnutím k nejlepším zájmům takových osob;
- na úrovni organizací a úřadů mimo síť ISS – síť ISS spolupracuje s místními sociálními službami a dalšími úřady i nevládními organizacemi. Osoby, které potřebují pomoc, musejí dávat organizaci ISS svůj souhlas s výměnou důležitých informací mezi ISS a externími institucemi. Organizacím a úřadům, jež spolupracují se sítí ISS, by měly být poskytovány pouze informace potřebné k vyřešení mezinárodních případů. Členové ISS v tomto ohledu odpovídají za rozhodování o tom, jaké informace mají být těmto organizacím a úřadům poskytnuty;
- na úrovni členů sítě ISS – při vyměňování informací souvisejících s mezinárodními případy by měli členové ISS zajistit, aby tato výměna probíhala bezpečným způsobem a aby přístup k informacím nezískala žádná třetí strana. Na úrovni každého jednotlivého člena ISS by mělo být zajištěno, aby všechny informace a soubory týkající se mezinárodních případů (ať již uzavřených nebo dosud řešených) byly uloženy na bezpečném místě a aby přístup k nim neměly třetí strany.

Důvěrnost je velmi citlivou záležitostí. Následující seznam otázek, který není vyčerpávající a obsahuje pouze doporučené příklady, může členům ISS pomoci při vyřizování mezinárodních případů:

- Mohou být tyto informace sdíleny a jakým způsobem mohou být použity?
- Mohly by tyto informace ještě zhoršit již tak složitou situaci?
- Jak by měly být tyto informace sdíleny?
- Kdo bude příjemcem informací? Kdo se bude zabývat případem?
- Jakým způsobem se může osoba odpovědná za řešení případu spojit s dotčenými osobami v příslušné zemi?

Legislativa vztahující se na důvěrnost a na přístup osob, jimž je poskytována pomoc, k jejich údajům se v jednotlivých zemích liší. Organizace ISS v dohledné době sestaví jednotná pravidla týkající se těchto důležitých otázek.

3. SOCIÁLNÍ ZPRÁVY

Sociální zprávy mají pomáhat úřadům při rozhodování o prostředí, v němž budou děti a jejich rodiny v budoucnu žít. Každá sociální zpráva může mít obrovský vliv na životy konkrétních osob. U každého případu organizace ISS, v souvislosti s nímž je vyžadována sociální zpráva, musí být proto zaručeno, že všechny případné změny budou provedeny pro dobro dítěte a rodiny a že informace budou shromažďovány s maximální pečlivostí (měly by být např. upřesněny zdroje informací a to, zda jde o údaje získané pozorováním nebo o tvrzení apod.). Aby bylo možné utvořit si celkový obrázek a co nejlépe se seznámit se situací rodiny, je nezbytné získat dostatek relevantních informací. Ve spojitosti s rodinnými příslušníky je často potřeba vyjasnit konkrétní skutečnosti, které jsou uvedeny v poznámkách k případu a v průvodním dopisu k oznámenému případu. K důležitým informacím patří složení rodiny a její hmotné zabezpečení spolu se sociálními a kulturními aspekty jejího případu a všemi případnými poznámkami sociálního pracovníka, který se s členy rodiny sešel. Organizace ISS pak může doporučit a obhájit opatření, jež jsou v nejlepším zájmu dotčených dětí, rodin a jednotlivců.

Řešení případů je v organizaci ISS rozděleno do následujících hlavních fází:

1. **oznámení nového případu** – v této fázi organizace ISS obdrží informace o novém případě od národní vládní organizace, neziskové organizace nebo od dotčeného jednotlivce¹⁰,
2. **otevření nového případu** – v této fázi je založena složka, do níž jsou zakládány důležité dokumenty a sdělení¹¹,
3. **sledování otevřeného případu** – situace rodiny je pravidelně kontrolována a vyhodnocována a v případě potřeby je upravován případový plán¹²,
4. **uzavření případu** – země, která případ nahlásila, obvykle rozhodne, kdy může být případ uzavřen, a informuje o tom přijímající zemi.

4. STATISTIKY

Při řešení mezinárodních sociálních problémů získává organizace ISS důležité údaje, které využívá při popisování druhu prací, které za určité období vykonala, toku migrujících osob, potíží, s nimiž se setkávají migrující rodiny, celosvětových trendů v sociální oblasti a kroků podniknutých v zájmu zajištění pomoci a vyřešení případů.

Ke zdokumentování těchto informací je nezbytné vést záznamy. K usnadnění tohoto úkolu sestavila organizace ISS tabulku s kódy problémů, kterými se označují zásadní těžkosti, s nimiž jsou různé případy řešené organizací spojeny¹³. Nové složky musejí obsahovat kód problému spolu s uvedením zemí zapojených do případu.

---

¹⁰ Více informací viz Průvodce č. 1.

¹¹ Více informací viz Průvodce č. 2.

¹² Více informací viz Průvodce č. 3.

¹³ Viz příloha.

Organizace ISS pravidelně vyplňuje hodnocení a členové ISS jsou vybízeni k doplnění údajů o případech, na nichž pracují. Dokumenty a zprávy spojené s následným hodnocením jsou poté sdíleny v rámci sítě ISS.

5. ARCHIVOVÁNÍ SLOŽEK UZAVŘENÝCH PŘÍPADŮ

Časová lhůta pro archivování složek před jejich zničením se může v jednotlivých zemích lišit v závislosti na místní legislativě. Složky týkající se případů souvisejících s adopcí by však neměly být nikdy ničeny, aby bylo možné dohledat původ osvojených dětí. Ostatní záznamy o případech mají být vedeny po dobu, která je považována za relevantní a za vhodnou s ohledem na nejlepší zájmy dotčených dětí, rodin a jednotlivců.

PRŮVODCE Č. 1

SMĚRNICE ISS – OZNAMOVÁNÍ PŘÍPADŮ

Oznámení nového případu

Při oznamování by měl nový případ obsahovat:

- poznámku k případu,
- průvodní dopis.

Poskytované informace mají být co nejpřesnější a v potaz by měla být vzata skutečnost, že podrobnosti si mezi sebou budou vyměňovat kolegové ze sítě ISS, jejichž mateřtinou není angličtina, francouzština nebo španělština. Z tohoto důvodu by v zájmu předcházení nejasnostem rovněž neměly být používány zkratky, zkratková slova ani místní terminologie.

A. POZNÁMKA K PŘÍPADU

Poznámkou k případu se rozumějí základní informace, které si vymění partneři ISS, kteří pomáhají s oznámením případu. Tento dokument by měl být vyhotoven na prázdném listu papíru bez hlavičky a neměl by obsahovat informace, jež by mohly kompromitovat kteréhokoli z členů dotčené rodiny. Poznámka k případu, někdy také nazývaná shrnutí případu, je tvořena čtyřmi hlavními částmi:

1. Popis problému a původ žádosti

V této části by měly být zodpovězeny následující otázky:

- O jaký sociální problém se jedná?¹⁴
- Kdo tento problém vaší kanceláři nahlásil?

2. Dotčené osoby

Ve vztahu ke všem relevantním dotčeným členům rodiny (děti, rodiče, prarodiče, širší rodina) nebo jednotlivcům by měly být poskytnuty co nejobsáhlejší informace. Jestliže není část informací známa nebo není k dispozici, měla by být tato skutečnost zmíněna, ovšem neměla by být důvodem k odložení předložení případu.

2.1 V zemi, které je žádost adresována

Informace o všech dotčených rodinných příslušnících/ jednotlivcích	<ul style="list-style-type: none"> • Příjmení TISKACÍMI PÍSMENY a jméno (jména) • Pohlaví • Datum a místo narození • Rodinný stav • Státní příslušnost (a etnický původ, případně imigrační statut, jsou-li relevantní) • Náboženství (je-li relevantní) • Profese (je-li relevantní) • Adresa, případně telefonní číslo a email
---	---

¹⁴ Terminologie a další odkazy viz příloha.

2.2 V zemi, která žádost předkládá

Informace o všech dotčených rodinných příslušnících/ jednotlivcích	<ul style="list-style-type: none"> • Příjmení TISKACÍMI PÍSMENY a jméno (jména) • Pohlaví • Datum a místo narození • Rodinný stav • Státní příslušnost (a etnický původ, případně imigrační statut, jsou-li relevantní) • Náboženství (je-li relevantní) • Profese (je-li relevantní) • Adresa, případně telefonní číslo a email
---	---

3. Základní informace

Tato část by měla obsahovat:

- chronologické údaje ze života dítěte/ rodiny/ jednotlivce (spolu s přesným vysvětlením situace, která vedla k podání žádosti o službu),
- veškeré případné informace o kulturních, právních a dalších aspektech problémů, které mohou být důležité.

4. Požadovaná služba

V této části by mělo být přesně popsáno, jaká služba přesně je požadována od druhé země (např. setkání s rodinnými příslušníky, vyhodnocení, doporučení, poradenství, mediace, sestavení sociální zprávy nebo získání informací o národních postupech nebo zákonech) a jaké informace mají být poskytnuty. Mělo by zde být rovněž uvedeno, jak budou informace po jejich poskytnutí použity (tzn. možné důsledky a rizika).

B. PRŮVODNÍ DOPIS

V průvodním dopise by měly být uvedeny následující informace:

- stručné představení vaší organizace jakožto člena sítě ISS,
- krátký popis problému a druh služby, která je požadována,
- pokud není poznámka k případu úplná, vysvětlete důvod a upřesněte kroky, jež jsou podnikány v zájmu zajištění dalších informací,
- vysvětlení účelu podané žádosti a řešení, které by si rodina přála,
- objasnění všech případných zvláštních právních, kulturních, psycho-sociálních nebo zdravotních potíží,
- jde-li o naléhavý případ, podrobnosti o termínu vyřízení,
- podrobnosti o všech případných dalších přílohách (dokumenty, dopisy, fotografie apod.),
- všechny citlivé informace a odborné nebo osobní poznámky, které nemají být uváděny v poznámce k případu.

Vzor průvodního dopisu adresovaného protistraně ze sítě ISS¹⁵

[*Místo a datum*]

[*Jméno a poštovní adresa protistrany ze sítě ISS,
které je žádost předkládána*]

Věc: Jan NOVÁK
Vaše číslo: nový případ
Naše číslo: [číslo složky]

Vážení kolegové,

naše organizace působí jako korespondent organizace International Social Service (ISS) v [*země, která předkládá žádost*] a v této souvislosti by vás ráda požádala o pomoc s novým případem, který nám byl nahlášen místní institucí zabývající se ochranou dětí.

Případ se týká patnáctiletého Jana NOVÁKA, který do naší země přicestoval jako nezletilá osoba bez doprovodu v prosinci loňského roku. V současné době je zde v péči státních úřadů. Organizace ISS byla požádána o pomoc s vyhledáním jeho rodiny, se zajištěním toho, že jeho rodina bude informována o jeho současné situaci, s obnovením kontaktu mezi ním a jeho rodinou a s předložením sociální zprávy o situaci rodiny a o tom, jak si přejí, aby bylo v budoucnu o dospívajícího chlapce postaráno. Bude tak zaručeno, že rozhodnutí týkající se Janovy budoucnosti bude v jeho nejlepším zájmu.

Chceme vás proto požádat o pomoc s vyhledáním Janovy rodiny a o to, abyste se s ní sešli a informovali ji o jeho situaci. Dále bychom velmi uvítali, kdybyste nám mohli předložit sociální zprávu o rodině, v níž by měly být uvedeny obecné informace o její aktuální životní a finanční situaci spolu s podrobnostmi o jejím vztahu s Janem a s důvody, kvůli nimž rodinu opustil. Rodině by mělo být dále umožněno vyjádřit své přání týkající se další péče o chlapce.

V příloze naleznete poznámku k případu, která vychází z informací, jež nám poskytla místní instituce zabývající se ochranou dětí. V této poznámce je popsána požadovaná služba. Doufáme, že uvedené informace jsou dostatečně podrobné, abyste mohli vyhledat rodinu. Rádi zodpovíme vaše případné další otázky.

Děkujeme vám za spolupráci a těšíme se na vaši odpověď.

S pozdravem,

[*jméno a podpis*]

---

¹⁵ Jména a údaje uváděné v tomto vzorovém průvodním dopise jsou smyšlené.

Vzorová poznámka k případu¹⁶

1. POPIS PROBLÉMU A PŮVOD ŽÁDOSTI

Instituce zabývající se ochranou dětí v [místo] v [země, která žádost předkládá] žádá organizaci ISS o pomoc s vyhledáním rodiny Jana NOVÁKA, patnáctileté nezletilé osoby bez doprovodu z [země, které je žádost předkládána], se zajištěním toho, že rodina bude informována o jeho současné situaci, s obnovením kontaktu mezi ním a jeho rodinou a s předložením sociální zprávy o situaci rodiny a o tom, jak si přejí, aby bylo v budoucnu o dospívajícího chlapce postaráno. Bude tak zaručeno, že rozhodnutí týkající se Janovy budoucnosti bude v jeho nejlepším zájmu.

2. DOTČENÉ OSOBY

2.1 V [země, které je žádost předkládána]

Otec: Karel NOVÁK
Datum a místo narození: [den, měsíc a rok] v [místo], [země]
Rodinný stav: ženatý, manželka Jana NOVÁKOVÁ
Státní příslušnost: [země]
Profese: řidič nákladního vozu
Adresa: [poslední známá adresa uvedená co nejpodrobněji]
Telefonní číslo: neznámé

Matka: Jana NOVÁKOVÁ (rozená DVOŘÁKOVÁ)
Datum a místo narození: [den, měsíc a rok] v [místo], [země]
Rodinný stav: vdaná, manžel Karel NOVÁK
Státní příslušnost: [země]
Profese: žena v domácnosti
Adresa: [poslední známá adresa uvedená co nejpodrobněji]
Telefonní číslo: neznámé

Bratr: Jakub NOVÁK
Datum a místo narození: [den, měsíc a rok] v [místo], [země]
Státní příslušnost: [země]
Adresa: žije se svými rodiči, Karlem a Janou NOVÁKOVÝMI, a svou sestrou Lindou

Sestra: Linda NOVÁKOVÁ
Datum a místo narození: [den, měsíc a rok] v [místo], [země]
Státní příslušnost: [země]
Adresa: žije se svými rodiči, Karlem a Janou NOVÁKOVÝMI, a se svým bratrem Jakubem

---

¹⁶ Jména a údaje uváděné v této vzorové poznámce k případu jsou smyšlené.

2.2 V [země, která žádost předkládá]

Dotčené dítě:	Jan NOVÁK
Pohlaví:	muž
Datum a místo narození:	[den, měsíc a rok] v [místo], [země]
Státní příslušnost:	[země]
Adresa:	[aktuální adresa]

3. ZÁKLADNÍ INFORMACE

Jan NOVÁK, patnáctiletý chlapec z [země, které je žádost předkládána], přijel do [země, která žádost předkládá] jako nezletilá osoba bez doprovodu v prosinci 2011 a o jeho statutu nebylo zatím rozhodnuto.

Jan je nejstarší ze tří dětí v rodině. Jeho dva sourozenci, Jakub a Linda, žijí se svými rodiči, Karlem a Janou NOVÁKOVÝMI, v [místo] v [země, které je žádost předkládána]. Janův otec z důvodu onemocnění plic po několik let nepracoval. Jeho matka je v domácnosti. Jan chodil šest let do „Základní školy v Lesní“.

Jan neposkytl žádné další informace a odmítá se vyjádřit k důvodům, které ho vedly k tomu, že opustil svou rodinu, nebo k tomu, jakým způsobem přicestoval do hostitelské země. Tvrdí, že jeho vztah s rodinou je dobrý, ale rodina měla neustále finanční potíže, které se rovněž staly důvodem ukončení jeho školní docházky. Kvůli finančním problémům neviděl chlapec budoucnost v rodném městě příliš růžově.

4. POŽADOVANÁ SLUŽBA

Instituce zabývající se ochranou dětí v [místo] v [země, která žádost předkládá] žádá organizaci ISS o pomoc, aby:

- našla Janovu rodinu, informovala ji o chlapcově situaci a zajistila, aby rodina mohla obnovit kontakt,
- sestavila obsáhlou sociální zprávu o situaci rodiny, která by měla obsahovat následující informace:
  - potvrzení údajů o Janovi (tzn. příjmení TISKACÍMI PÍSMENY a jméno (jména), datum a místo jeho narození, údaje o zapsání do matriky – datum, místo, kopie rodného listu, je-li k dispozici, jeho státní příslušnost),
  - potvrzení údajů o rodině (tzn. příjmení TISKACÍMI PÍSMENY a jméno (jména) všech rodinných příslušníků žijících v domácnosti, datum a místo jejich narození, jejich státní příslušnost, mateřský jazyk (další jazyky, kterými spolu hovoří), jejich aktuální adresa, případně telefonní číslo a email),
  - stručný popis bytu či domu, kde rodina žije, a jeho okolí,
  - složení rodiny, která v bytě nebo domě žije,
  - pracovní zařazení dospělých členů rodiny,
  - finanční situace rodiny,
  - zdravotní stav rodinných příslušníků,
  - žil Jan před svým odjezdem ze země se svou biologickou rodinou?
  - měl Jan před svým odjezdem ze země nějaké zdravotní problémy?
  - chodil Jan před svým odjezdem ze země do školy? Pokud ano, uveďte podrobnosti o škole, výsledcích atd. Chodí další děti z rodiny do školy? Pokud ano, uveďte podrobnosti;

- vztah mezi Janem a členy jeho rodiny,
- jaké jsou důvody a okolnosti odloučení Jana od jeho rodiny? Kdy opustil Jan domov a souhlasila rodina s jeho odchodem?
- jak byla Janova cesta připravena?
- doprovázela Jana na jeho cestě dospělá osoba? Pokud ano, uveďte podrobnosti;
- měl Jan v hostitelské zemi kontaktní osobu (osoby)?
- je rodina schopna se o Jana starat?
- je Jan od doby, kdy opustil domov, ve spojení se členy své rodiny? Pokud ano, s kým a jak byl tento kontakt zařízen?
- jak navrhuje rodina udržovat kontakt s Janem?
- co si rodina přeje v souvislosti s dalším Janovým životem?
- v případě, že v nejlepším Janově zájmu by bylo vrátit se do své rodiny, jaký druh zdrojů a podpory by byl k dispozici ve spojitosti se školní docházkou, odbornou přípravou, lékařskou péčí, prací apod.?
- analýza a případná doporučení týkající se setkání s rodinou a případné další relevantní poznámky.

Tato sociální zpráva přispěje k vytvoření si uceleného přehledu o Janově situaci, což umožní, aby mu byla poskytnuta náležitá ochrana a péče a aby bylo přijato rozhodnutí o jeho dalším životě, které bude v jeho nejlepším zájmu.

PRŮVODCE Č. 2

SMĚRNICE ISS – OZNAMOVÁNÍ PŘÍPADŮ

Otevření nového případu

- Je důležité, aby byla sdělení týkající se určitého případu zakládána společně a aby k nim měl snadný přístup příslušný pracovník. Aby bylo možné zajistit správné provádění následných kroků, bývá často nezbytné vracet se k informacím, které byly o případech ISS získány.
- Musí být založena a vedena složka (elektronická, nebo fyzická), která bude označena jménem dotčeného dítěte. Jestliže se případ týká výlučně dospělé osoby, měla by být složka vedena pod jménem hlavní dotčené osoby.
- Případu musí být přiděleno číslo složky a přiřazen příslušný kód problému (příslušné kódy problému).¹⁷
- Na úvodní stránce složky by měly být uvedeny základní údaje o případu:
  - jména rodinných příslušníků, data jejich narození, státní příslušnost,
  - země, kterých se případ týká,
  - orgány a úřady, kterých se dotýká situace rodiny,
  - číslo případu,
  - datum otevření případu,
  - veškeré další případné důležité informace.
- Měl by být zaveden systém pravidelného kontrolování otevřených případů, který zajistí, že jsou přijímána odpovídající následná opatření a případ je v pravidelných intervalech kontrolován.

---

¹⁷ Viz příloha.

PRŮVODCE Č. 3

SMĚRNICE ISS – OZNAMOVÁNÍ PŘÍPADŮ

Sledování otevřeného případu

- Jakmile je oznámen nový případ, přijímající země by měla zajistit, aby bylo oznamující zemi do 5 dnů zasláno potvrzení přijetí a následně informace o přijatých opatřeních. Za běžných okolností má být případ otevřen nejdéle do 6 týdnů. Jedná-li se o naléhavou žádost, je potřeba podniknout náležité kroky rychleji.
- Přijímající země má oznamující zemi pravidelně informovat o vývoji (každých 6 až 8 týdnů), a to i v případě, že teprve čeká na informace od místního zdroje.
- Jakmile je obdržena zpráva, přijímající země by měla zajistit, aby byla jasná a srozumitelná a obsahovala všechny požadované informace. V případě potřeby by měla být zpráva neoficiálně přeložena do jednoho ze tří pracovních jazyků ISS (tzn. do angličtiny, francouzštiny nebo španělštiny). Přeložená zpráva má být zaslána spolu s originální verzí zprávy. To umožní přijímající zemi zadat v případě zájmu vypracování soudně ověřeného překladu.
- Zpráva musí být oznamující zemi dodána bez zbytečného odkladu a přijímající země má doplnit veškeré případné důležité poznámky, především údaje týkající se situace rodiny nebo jejího kulturního zázemí.
- Oznamující země potvrdí přijetí zprávy a poskytne včas informace o vývoji případu.
- Přijímající země musí být informována o vývoji případu a v případě potřeby musí být schopna informovat o vývoji rodinné příslušníky, s nimiž proběhlo setkání.
- Kopie sdělení (emaily, faxy apod.) musejí být za každý případ vedeny společně.
- Ve chvíli, kdy oznamující země nepožaduje žádné další informace a situace rodiny se vyvíjí pozitivně, je složka uzavřena. Potvrzení o jejím uzavření je zasláno písemně.

4. KAPITOLA – TÉMATIČTÍ PRŮVODCI PRO MEZINÁRODNÍ SOCIÁLNÍ PRÁCI

Tématictí průvodci jsou pracovními nástroji, které pomáhají s řešením nejběžnějších případů, které jsou nahlášeny organizaci ISS. Tyto průvodce lze použít u případů spojených s:

- přeshraničním osvojením,
- péčí poskytovanou příbuznými,
- mezinárodními rodinnými spory,
- dětmi odloučenými od rodiny a dětmi bez doprovodu,
- opětovným sloučením rodin,
- pátráním po původu.

Stávající průvodce je možno použít i u ostatních případů, které nespádají do zmíněných kategorií, a v případě potřeby je náležitě upravit.

Účelem tématických průvodců určených k řešení mezinárodních případů je:

- sloužit jako doložení metodiky a postupů organizace ISS z oblasti sociální práce a představovat jednotné standardy,
- vysvětlit důvody, kvůli nimž je požadováno určité opatření,
- sloužit jako školicí nástroj v oblasti řešení mezinárodních případů pro zkušené i nové sociální pracovníky,
- motivovat sociální pracovníky k tomu, aby k řešení každého případu přistupovali objektivně a vnímali ho globálně,
- vysvětlit komplexní úlohu sociálního pracovníka při schůzce s rodinou jako pozorovatele, poradce, zprostředkovatele a osoby, která předkládá svůj výklad situace,
- zajistit jednotně prováděnou a vysoce kvalitní sociální práci v rámci celé sítě ISS.

Tyto průvodce je možné reprodukovat dle potřeby. Jsou obecným nástrojem, který musí být přizpůsoben konkrétní situaci. Mohou být rovněž používány jako materiály k osvěžení paměti při řešení případů.

1. PŘESHraniČNÍ Adopce

1.1 Obecné aspekty

Adopce je sociální a zákonný nástroj k ochraně dětí, kterým se nedostává rodinné péče. Adopce se zaměřuje na naplnění potřeb dítěte a na jeho ochranu. Potřeby dítěte a zajištění jeho ochrany jsou také východisky celého procesu osvojení. Adopce se řídí zásadami uvedenými v:

- Úmluvě Organizace spojených národů o právech dítěte z 20. listopadu 1989,¹⁸
- Haagské úmluvě o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení z 29. května 1993.¹⁹

Zásah organizace ISS v případech mezinárodního osvojení je zpravidla požadován ve vztahu k určité fázi procesu. Úlohou ISS je především prověřovat, hodnotit, doporučovat, vysvětlovat a připravovat případné budoucí adoptivní rodiče a děti. Organizace ISS však nemá žádné rozhodovací pravomoci.

V procesu adopce hraje důležitou roli čas, proto by měli odborníci zapojení do tohoto procesu jednat ve všech jeho fázích rychle, aby neohrozili postupné navazující vyřizování a provádění všech procedur.

Ve všech situacích spojených s osvojením se musí sociální pracovník vždy soustředit na nejlepší zájmy a ochranu dítěte. Dotčené dítě musí být také o celém procesu informováno, a to způsobem odpovídajícím jeho věku, a mělo by mu být umožněno vyjádřit svůj názor.

Při řešení situace související s mezinárodním osvojením by měla být v potaz brána následující doporučení a kroky:

- zajistit, aby k mezinárodní adopci bylo přistoupeno až poté, co byly prověřeny veškeré další rodinné alternativy v zemi původu dítěte. Tento postup je v souladu se zásadou subsidiarity, podle níž má být dítě vychovááno v biologické rodině, ale pokud to není možné, má být využito domácí adopce. Osvojení mezinárodní má být poslední možností;
- zajistit, aby před tím, než budou podniknuty jakékoli kroky k realizaci adopce, bylo ověřeno, zda je dítě vhodné k umístění k osvojitelům po stránce psychické, zdravotní a sociální. Proces osvojení lze zahájit až poté, co příslušný úřad prohlásí, že dítě potřebuje adoptivní rodinu;
- získat co nejvíce informací o biologické rodině dítěte, o jeho právním postavení a zdravotním stavu,
- ujistit se, že budoucí osvojitelé byly schváleni jako osoby schopné vytvořit pro osvojované dítě stabilní prostředí, zajistit jeho ochranu a respektovat jej. Pověřený úřad by měl před zahájením veškerých adopčních řízení vypracovat právní posudek a posudek zaměřený na psychologické, zdravotní a sociální aspekty osvojení;
- zajistit, aby se biologickým rodičům dostalo náležitého poradenství týkajícího se možností, které jsou k dispozici, aby plně pochopili důsledky adopce a aby jim následně byla poskytnuta potřebná podpora,

---

¹⁸ Úmluvu OSN o právech dítěte je možno stáhnout z internetových stránek Výboru Spojených národů pro lidská práva (www.ohchr.org).

¹⁹ Haagskou úmluvu o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení lze stáhnout z internetových stránek Haagské konference o mezinárodním právu soukromém (www.hcch.net).

- ověřit, že souhlas biologických rodičů byl poskytnut v jejich mateřském jazyce, v písemné podobě a bez jakéhokoli nátlaku, ať již morálního nebo finančního,
- připravit budoucí adoptivní rodiče na adopci,
- připravit dítě na adopci tím, že mu budou poskytnuty informace přiměřené jeho věku a vyspělosti a bude mu dána příležitost vyjádřit svá přání a názory,
- zajistit ochranu ohrožených dětí v případech, kdy by mohla být porušena jejich práva,:
  - tím, že před umístěním k osvojitelům bude zakázán veškerý kontakt mezi budoucími adoptivními rodiči a dítětem,
  - tím, že nebudou využívány přímé adopce bez zprostředkovatelů a budou upřednostňovány akreditované subjekty zabývající se adopcí,
  - možným obchodováním s dětmi,
  - po skončení konfliktů nebo po přírodních katastrofách, když není s ohledem na přerušení spojení možné rychle ověřit vhodnost dítěte k adopci.

1.2 Zásahy organizace ISS

1.2.1 Zásahy organizace ISS v rámci procesu mezinárodního osvojení

Při provádění zásahu do procesu mezinárodního osvojení plní organizace ISS následující úkoly:

- zajištění poradenství pro budoucí adoptivní rodiče a posuzování jejich motivace,
- předkládání sociálních zpráv o případných budoucích adoptivních rodičích,
- poskytování dílčích informací k doplnění do sociálních zpráv, které jsou připravovány v zemi, kde dítě žije (např. znalecké posudky, zprávy z policejních kontrol a z prověřování sociálního zázemí),
- předkládání sociálních zpráv o případných budoucích adoptivních rodičích příslušným úřadům v zemi, kde žije dítě,
- předkládání sociálních zpráv týkajících se vhodnosti dítěte k osvojení,
- hodnocení biologických rodičů, případně dítěte, ve spojitosti s plánem osvojení,
- poskytování poradenství biologickým rodičům v zájmu zajištění toho, že si budou plně vědomi důsledků toho, že dají své dítě k adopci,
- získávání informovaného souhlasu s adopcí od biologických rodičů,
- shromažďování doplňujících informací o zázemí dítěte k založení do složky týkající se adopce,
- získávání sociálních zpráv pro potřeby soudních řízení, která souvisejí s uznáním adopce nebo s přeměnou „prosté“ adopce v adopci „úplnou“,
- v případě potřeby provádění zásahů během celého procesu osvojení,
- příprava následných integračních zpráv, které jsou vyžadovány některými zeměmi,
- poskytování služeb při pátrání po původu po uskutečnění adopce²⁰.

²⁰ Více podrobností viz oddíl o pátrání po původu.

1.2.2 Zásahy organizace ISS prostřednictvím Mezinárodního referenčního centra pro práva dětí odloučených od své rodiny (ISS/IRC)

Centrum ISS/IRC bylo založeno v roce 1997 při Generálním sekretariátu. Centrum poskytuje celou řadu služeb, jejichž cílem je prosazovat, šířit a sdílet osvědčené postupy v oblasti mezinárodního osvojení a ochrany dětí odloučených od své rodiny.

V databázi centra ISS/IRC jsou uloženy kontaktní informace týkající se poboček, přidružených úřadoven a korespondentů, kterým tak může být zasílán Měsíční přehled centra a další pravidelně rozesílané materiály. Další podrobnosti a základní informace jsou zdarma přístupné na internetových stránkách organizace ISS (www.iss-ssi.org). Všichni členové sítě ISS navíc mohou s centrem ISS/IRC komunikovat prostřednictvím emailu (irc-cir@iss-ssi.org), na který mohou zasílat své dotazy či připomínky týkající se adopce.

PRŮVODCE Č. 4

SMĚRNICE ISS – MEZINÁRODNÍ OSVOJENÍ

Sociální zpráva o případných budoucích adoptivních rodičích

A. OBECNÉ ZÁSADY

Při řešení případu, v souvislosti s nímž je vyžádána sociální zpráva o případných budoucích adoptivních rodičích, je potřeba mít na paměti následující obecné zásady:

- adoptovat dítě není právem dospělého. Adopce je především nástrojem sloužícím k ochraně nezletilých, který má být používán v nejlepším zájmu konkrétního nezletilého,
- hodnocení případných budoucích adoptivních rodičů má být provedeno a schváleno před tím, než je zahájen proces osvojení,
- je nezbytné seznámit se s motivací, schopnostmi a možnostmi a se životními podmínkami případných budoucích adoptivních rodičů,
- měla by být vypracována psychologicko-zdravotně-sociální studie rodiny, aby bylo ověřeno, že rodina dovede s úctou přistupovat k dítěti, které není jejím biologickým dítětem, a že se dovede o takové dítě postarat,
- rodina musí být schopna přijmout, chápat a podporovat dítě, které mohlo zažít traumatizující odloučení od své biologické rodiny a které je nuceno se zapojit do odlišné společnosti a do života cizí rodiny,
- je důležité zajistit, aby stejná kritéria byla splněna i v případě, kdy je dítě adoptováno jeho příbuzným, nebo v případě pěstounské péče,
- jestliže vaše země podepsala Haagskou úmluvu o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení z roku 1993, bude hodnocení případných budoucích adoptivních rodičů zorganizováno určeným centrálním úřadem.

B. OBSAH SOCIÁLNÍ ZPRÁVY

Sociální zpráva o případných budoucích adoptivních rodičích by měla obsahovat následující informace.

Úvod

Odborná způsobilost a zkušenosti hodnotitele	<ul style="list-style-type: none"> • Vzdělání, pracovní zkušenosti, obor specializace • Veškeré případné další důležité informace
Základní informace o hodnocení	<ul style="list-style-type: none"> • Původ žádosti o provedení hodnocení • Důvod k předložení žádosti o provedení hodnocení
Podrobnosti o hodnocení	<ul style="list-style-type: none"> • Datum (data) a čas hodnocení • Místo (místa), kde bylo hodnocení uskutečněno • Osoby, s nimiž byl veden pohovor

Část 1 – Sociální informace

<p>Rodinný stav</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Příjmení TISKACÍMI PÍSMENY a jméno (jména) • Datum a místo narození • Státní příslušnost (a etnický původ, případně imigrační statut, jsou-li relevantní) • Náboženství (je-li relevantní) • Adresa, případně telefonní číslo a email
<p>Základní údaje</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Širší rodina případných budoucích adoptivních rodičů (tzn. jejich rodiče, sourozenci atd.) • Vzdělání • Profese • Předchozí partnerské vztahy nebo manželské svazky • Zájmy a koníčky
<p>Další rodinní příslušníci žijící v domácnosti</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Příjmení TISKACÍMI PÍSMENY a jméno (jména) • Datum a místo narození • Státní příslušnost (a etnický původ, případně imigrační statut, jsou-li relevantní) • Náboženství (je-li relevantní)
<p>Zdravotní stav</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tělesný a duševní stav současný i v minulosti, specifické nemoci • Možné závislosti (na alkoholu, drogách apod.) • Některé země vyžadují potvrzení o sterilitě
<p>Osobnostní rysy a vztahy</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Jaká je osobnost případných budoucích adoptivních rodičů a dalších rodinných příslušníků žijících v domácnosti, jaké mají vlastnosti a jaké jsou jejich role v rodině? • Jaký je mezi případnými budoucími adoptivními rodiči vztah? • Jaké mají zkušenosti s rodinným životem a jaký je jejich vztah k dalším rodinným příslušníkům žijícím v domácnosti? • Jaké jsou jejich vztahy se členy širší rodiny (např. s rodiči, sourozenci apod.)? • Jaký vztah mají obecně k dětem v rodině (chování, výchova, přístup k zajištění kázně, společné aktivity apod.)? • Jaký mají tyto děti názor na svůj vztah s případnými budoucími adoptivními rodiči? • Jaké jsou silné stránky případných budoucích adoptivních rodičů a jejich slabiny? Jak se vzájemně podporují a jak se vypořádávají s problémy? • Mají vytvořen okruh známých a přátel? Pokud ano, nakolik významný tento okruh pro ně je?
<p>Náboženství/ přesvědčení</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vyznávají případní budoucí adoptivní rodiče určitou víru nebo mají jiná pevná přesvědčení, která ovlivňují jejich život? • Bylo by dítě v rodině vychováno v této víře nebo přesvědčeních? • Jaký mají případní budoucí adoptivní rodiče postoj k jiným náboženstvím nebo přesvědčením?

Osvědčení	<ul style="list-style-type: none"> • Ověřený výpis z rejstříku trestů • Některé země vyžadují ověřené potvrzení o bezúhonnosti od organizace poskytující sociální služby
------------------	--

Část 2 – Informace o bydlišti a finanční situaci rodiny

Domácnost a okolí bydliště	<ul style="list-style-type: none"> • Stručný popis bytu či domu, v němž rodina žije, a jeho okolí • Je byt či dům vhodný k tomu, aby v něm žilo osvojené dítě? • Občanská vybavenost (školka, školy, nemocnice, volný čas).
Finanční situace	<ul style="list-style-type: none"> • Jaká je aktuální finanční situace případných budoucích adoptivních rodičů? • Mají nějaké finanční problémy? • Chodí budoucí adoptivní rodiče do práce? Pokud ano, kdo se bude o dítě starat, když budou případní budoucí adoptivní rodiče v práci?

Část 3 – Postoje

Zkušenosti	<ul style="list-style-type: none"> • Jaké mají budoucí adoptivní rodiče zkušenosti s dětmi? • Chápou, co obnáší péče o dítě, a jsou na její poskytování připraveni? • Podali již dříve žádost o adopci nebo pěstounskou péči? • Jaké mají zkušenosti s kontaktem s lidmi z odlišné kultury nebo s prací s takovými lidmi?
Očekávání	<ul style="list-style-type: none"> • Co přimělo pár k tomu, aby uvažoval o adopci? • Co od adoptování dítěte očekávají? • Proč si přejí mezinárodní a nikoli domácí adopci? • Odkud si přejí adoptovat dítě? • Jaký mají pro takovou volbu důvod? • O jaké dítě se mohou podle vlastního názoru starat (pohlaví, věk, zdravotní stav, postižení, jiná specifika)? • Co si o plánu osvojení myslí ostatní rodinní příslušníci žijící v domácnosti a členové širší rodiny a jsou obeznámeni s důsledky, jaké může mít adopce pro ně samotné?
Informovanost	<ul style="list-style-type: none"> • Jsou si případní budoucí adoptivní rodiče vědomi potíží, s nimiž se mohou oni a osvojené dítě setkat (rasové a kulturní odlišnosti, zdravotní problémy tělesné i duševní, trauma, které dítě zažilo)? • Jsou si vědomi toho, že problémy dítěte se mohou znovu objevit (např. v dospívání)? • Jak se chystají s takovými obtížemi vyrovnat? • Jak mohou podle vlastního názoru pomoci osvojenému

	<p>dítěti vypořádávat se se záležitostmi spojenými s netolerancí nebo rasovými předsudky?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jsou připraveni vyhledat v případě potřeby odbornou pomoc? • Jak pomohou dítěti pochopit, že je osvojené? • Jak se chystají s dítětem hovořit o jeho původu, kultuře a zemi, z níž pochází? • Jak plánují podpořit povědomí dítěte o jeho vlastní kultuře a respektovat jeho přání a potřeby v tomto ohledu?
--	---

Část 4 – Analýza a doporučení

Analýza	<ul style="list-style-type: none"> • Jaké jsou silné stránky případných budoucích adoptivních rodičů a jejich slabiny? • V jakých oblastech by mohli mít potíže a mohli by potřebovat podporu? • Všechny případné další důležité postřehy • Další zjištění (zejména v případě, kdy již v domácnosti žijí děti)
Doporučení	<ul style="list-style-type: none"> • Jaká doporučení má hodnotitel?
Podpis a datum	<ul style="list-style-type: none"> • Hodnocení podepsané a datované hodnotitelem

PRŮVODCE Č. 5

SMĚRNICE ISS – MEZINÁRODNÍ OSVOJENÍ

Sociální zpráva o dítěti, které je prohlášeno za vhodné k osvojení

A. OBECNÉ ZÁSADY

Při řešení případu, v souvislosti s nímž je vyžádána sociální zpráva o dítěti, které je prohlášeno za vhodné k osvojení, je potřeba mít na paměti následující obecné zásady:

- přípravy tohoto dokumentu se zpravidla ujme centrální úřad nebo jiný příslušný úřad odpovědný za osvojení,
- zpráva by měla obsahovat podrobný popis dítěte a jeho biologické rodiny,
- díky zprávě se bude moci adoptivní rodina seznámit s dosavadním životem dítěte. Později bude moci informace ze zprávy poskytnout dítěti, bude-li si to dítě přát;
- v článku 16 Haagské úmluvy o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení je zdůrazněna nezbytnost této zprávy a upřesněn obsah, jaký má tento dokument mít.

B. OBSAH SOCIÁLNÍ ZPRÁVY

Sociální zpráva o dítěti, které bylo prohlášeno za vhodné k adopci, by měla obsahovat následující informace.

Úvod

Odborná způsobilost a zkušenosti hodnotitele	<ul style="list-style-type: none"> • Vzdělání, pracovní zkušenosti, obor specializace • Veškeré případné další důležité informace
Základní informace o hodnocení	<ul style="list-style-type: none"> • Původ žádosti o provedení hodnocení • Důvod k předložení žádosti o provedení hodnocení
Podrobnosti o hodnocení	<ul style="list-style-type: none"> • Datum (data) a čas hodnocení • Místo (místa), kde bylo hodnocení uskutečněno • Osoby, s nimiž byl veden pohovor

Část 1 – Informace o dítěti

Rodinný stav	<ul style="list-style-type: none"> • Příjmení TISKACÍMI PÍSMENY a jméno (jména) • Pohlaví • Datum a místo narození, informace o zápisu do matriky (datum, místo atd.) • Státní příslušnost (a etnický původ, je-li relevantní) • Náboženství (je-li relevantní) • Adresa
Základní údaje	<ul style="list-style-type: none"> • Kde dítě v současné době žije? Jak dlouho tam žije? Kdo se o dítě stará/ kdo je jeho poručíkem? • Podrobnosti o životě dítěte před tím, než se přesunulo na stávající místo pobytu.

	<ul style="list-style-type: none"> • Jazyk (jazyky), kterým (kterými) dítě hovoří (je-li to relevantní) • Údaje o školní docházce (navštěvovaná škola, vysvědčení apod.) • Zájmy a koníčky
Biologická rodina/ vztahy	<ul style="list-style-type: none"> • Má dítě nějaké sourozence? Pokud ano, uveďte podrobnosti • Navázalo dítě vztahy s některými členy rodiny (s rodiči, prarodiči, sourozenci, jinými osobami), případně s jinými důležitými lidmi? • Je dítě v současné době ve spojení se členy své biologické rodiny? Pokud ano, uveďte podrobnosti.
Zdravotní stav	<ul style="list-style-type: none"> • Fyzický popis dítěte • Podrobnosti o zdravotním stavu dítěte v současnosti a v minulosti, specifické nemoci, očkování atd. doložené v odpovídajících případech zdravotnickou dokumentací • Podrobnosti o současném a dřívějším duševním stavu dítěte
Osobnostní rysy	<ul style="list-style-type: none"> • Podrobnosti o povaze dítěte, jeho osobnosti a chování, včetně pozitivních prvků a silných stránek i problémů. • Informace o vztazích, které dítě navázalo s rodinou, pečujícími osobami, kamarády apod.
Fotografie	<ul style="list-style-type: none"> • K založení do složky

Část 2 – Informace o biologických rodičích

Informace o biologické matce

Rodinný stav	<ul style="list-style-type: none"> • Příjmení TISKACÍMI PÍSMENY a jméno (jména) (je-li to relevantní, rodné příjmení) • Datum a místo narození • Rodinný stav • Státní příslušnost (a etnický původ, je-li relevantní) • Náboženství (je-li relevantní)
Základní údaje	<ul style="list-style-type: none"> • Další děti (jména, data narození, pohlaví) • Vzdělání • Profese
Osobnostní rysy a vztahy	<ul style="list-style-type: none"> • Stručné informace o vývoji matčina vztahu s otcem dítěte. • Je-li to relevantní, jaký je vztah matky k jejím dalším dětem? • Popis matčiny povahy a její osobnosti. • Jaké má matka vztahy se svou vlastní rodinou (např. s rodiči, sourozenci apod.)?
Zdravotní stav	<ul style="list-style-type: none"> • Fyzický popis matky. • Podrobnosti o jejím zdravotním stavu současném i dřívějším, specifické nemoci, dědičné poruchy apod. • Podrobnosti o matčině současném a dřívějším duševním stavu.
Informace týkající se	<ul style="list-style-type: none"> • Jaké okolnosti vedly matku k tomu, že se rozhodla dát své

adopce	<p>dítě k adopci?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jestliže je v její zemi využíván institut prosté adopce²¹, je matce známo, s čím je taková adopce spojena? Chce zůstat v kontaktu se svým dítětem? Pokud ano, jakým způsobem navrhuje kontakt udržovat?
Očekávání	<ul style="list-style-type: none"> • Jaká je aktuální situace matky a její plány do budoucna?

Informace o biologickém otci

Rodinný stav	<ul style="list-style-type: none"> • Příjmení TISKACÍMI PÍSMENY a jméno (jména) • Datum a místo narození • Rodinný stav • Státní příslušnost (a etnický původ, je-li relevantní) • Náboženství (je-li relevantní)
Základní údaje	<ul style="list-style-type: none"> • Další děti (jména, data narození, pohlaví) • Vzdělání • Profese
Osobnostní rysy a vztahy	<ul style="list-style-type: none"> • Stručné informace o vývoji otcova vztahu s matkou dítěte. • Je-li to relevantní, jaký je vztah otce k jeho dalším dětem? • Popis otcovy povahy a jeho osobnosti. • Jaké má otec vztahy se svou vlastní rodinou (např. s rodiči, sourozenci apod.)?
Zdravotní stav	<ul style="list-style-type: none"> • Fyzický popis otce. • Podrobnosti o jeho zdravotním stavu současném i dřívějším, specifické nemoci, dědičné poruchy apod. • Podobnosti o otcově současném a dřívějším duševním stavu.
Informace týkající se adopce	<ul style="list-style-type: none"> • Uznal otec své otcovství ve vztahu k dítěti, ať již oficiálně nebo neoficiálně? Jaký postoj zaujímá k tomuto dítěti? • Jaké okolnosti vedly otce k tomu, že se rozhodl dát své dítě k adopci? • Jestliže je v jeho zemi využíván institut prosté adopce²², je otci známo, s čím je taková adopce spojena? Chce zůstat v kontaktu se svým dítětem? Pokud ano, jakým způsobem navrhuje kontakt udržovat?
Očekávání	<ul style="list-style-type: none"> • Jaká je aktuální situace otce a jeho plány do budoucna?

²¹ Při prosté adopci vznikají mezi adoptivními rodiči a adoptovaným dítětem příbuzenské vazby dané zákonem a zároveň zůstávají zachovány vazby s biologickou rodinou dítěte. Znamená to, že tedy nedochází k úplnému přerušení příbuzenských vazeb.

²² Viz výše.

Část 3 – Informace o alternativách k mezinárodnímu osvojení

Alternativy k mezinárodnímu osvojení	<ul style="list-style-type: none"> • Jaké možnosti byly prověřeny ve spojitosti s umístěním dítěte do péče nejbližších rodinných příslušníků nebo členů širší rodiny? • Jaké možnosti byly prověřeny ve spojitosti s umístěním dítěte do adoptivní rodiny v zemi, odkud dítě pochází? • Proč je mezinárodní osvojení považováno za řešení v nejlepším zájmu tohoto dítěte?
---	---

Část 4 – Informace o souhlasu s osvojením

Souhlas s osvojením	<ul style="list-style-type: none"> • Byl od biologické matky získán souhlas s osvojením? Pokud ano, bylo jí poskytnuto náležité poradenství a byla řádně informována o důsledcích toho, že poskytne svůj souhlas? Byl souhlas poskytnut ze svobodné vůle po narození dítěte, bez nátlaku a nabízení finančního příjmu nebo jiné kompenzace? • Byl od biologického otce získán souhlas s osvojením? Pokud ano, bylo mu poskytnuto náležité poradenství a byl řádně informován o důsledcích toho, že poskytne svůj souhlas? Byl souhlas poskytnut ze svobodné vůle po narození dítěte, bez nátlaku a nabízení finančního příjmu nebo jiné kompenzace? • Je vyžadován souhlas dítěte? Pokud ano, bylo s dítětem vše náležitě probráno a bylo řádně informováno o plánu osvojení? • Bylo dítěti umožněno vyjádřit svá přání a názory a byly tyto požadavky vzaty v potaz?
----------------------------	--

Část 5 – Analýza a doporučení

Analýza a doporučení	<ul style="list-style-type: none"> • Jaká je analýza hodnotitele a jaká má hodnotitel doporučení? • Všechny případné další důležité postřehy • Další zjištění
Podpis a datum	<ul style="list-style-type: none"> • Hodnocení podepsané a datované hodnotitelem

PRŮVODCE Č. 6

SMĚRNICE ISS – MEZINÁRODNÍ OSVOJENÍ

Prohlášení o souhlasu s osvojením

A. OBECNÉ ZÁSADY

Při řešení případu, v souvislosti s nímž je vyžádáno prohlášení o souhlasu s osvojením, je potřeba mít na paměti následující obecné zásady:

- vzor prohlášení uvedený na následujících stránkách vychází z doporučeného vzorového dokumentu z Haagské konference o mezinárodním právu soukromém,
- přestože vzor prohlášení vychází z doporučení Haagské úmluvy o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení, může být použit také v souvislosti s případy domácího a mezinárodního osvojení v zemích, které nejsou stranami úmluvy,
- hlavním úkolem formuláře souhlasu je pomoci biologickému rodiči (biologickým rodičům) nebo zákonnému opatrovníkovi při stvrzování jeho (jejich) rozhodnutí poskytnout souhlas s adopcí dítěte,
- vyplnění tohoto formuláře by představovalo důležitý prvek při dokládání souhlasu,
- v okamžiku, kdy rodiče nebo zákonný opatrovník poskytují svůj písemný souhlas s osvojením, nemuseli být případní budoucí adoptivní rodiče ještě určeni a nemusí být ještě známo, zda bude dítě dáno k domácí, nebo mezinárodní adopci,
- biologičtí rodiče musejí svůj souhlas poskytnout ze svobodné vůle a bez veškerého nátlaku. K poskytnutí souhlasu by neměli být motivováni či vybízeni s příslibem finanční odměny nebo jiné kompenzace;
- matka by měla svůj souhlas poskytnout až po narození jejího dítěte,
- s rodiči nebo zákonným opatrovníkem by měla být celá věc náležitě probrána a mělo by jim být vysvětleno, jaké dopady bude mít to, že dají své dítě k adopci,
- jestliže je v zemi původu uplatněna prostá adopce²³ a v přijímající zemi je přeměněna na adopci úplnou²⁴, rodiče by měli být o takové skutečnosti informováni a měli by poskytnout svůj souhlas s úplnou adopcí,
- v odpovídajících případech by měla být vyslechnuta přání a názory dítěte a jeho přání a názory by měly být vztahy v potaz,
- v některých zemích bude ze zákona požadováno, aby byl dokument doplněn o prohlášení svědků nebo aby byl ověřen notářem nebo jiným úřadem. Pokud je rodič nebo poručník negramotný nebo postižený, mělo by být předloženo oficiální svědecké prohlášení. V dokumentu je prostor na doplnění prohlášení svědků.

---

²³ Při prosté adopci vznikají mezi adoptivními rodiči a adoptovaným dítětem příbuzenské vazby dané zákonem a zároveň zůstávají zachovány vazby s biologickou rodinou dítěte. Znamená to, že tedy nedochází k úplnému přerušení příbuzenských vazeb.

²⁴ Úplná adopce umožňuje úplné začlenění dítěte do širší adoptivní rodiny, v níž získává stejné postavení jako biologické děti rodiny. Při tomto druhu adopce dochází k přerušení příbuzenských vazeb s biologickou rodinou, včetně zániku práv a povinností biologických rodičů nebo poručníka, která jsou následně vykonávána výhradně adoptivními rodiči.

B. PROHLÁŠENÍ O SOUHLASU S OSVOJENÍM

Prohlášení o souhlasu s osvojením

Doporučený vzorový dokument z Haagské úmluvy o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení ze dne 29. května 1993

1. PROHLÁŠENÍ O SOUHLASU

Před tím, než následující prohlášení vyplníte, si je pozorně přečtěte. Svůj podpis připojte pouze v případě, že všem prohlášením plně porozumíte. V souvislosti s dopadem, jaký může váš souhlas mít, máte právo na to, aby vám byla poskytnuta doporučení nebo informace, které můžete požadovat. Pokud si tak budete přát, máte právo na kopii tohoto dokumentu.

Za účelem získání vašeho souhlasu s osvojením dítěte vám neměla být nabídnuta ani vyplacena žádná finanční částka ani žádná jiná kompenzace.

Já, níže podepsaná (podepsaný):

příjmení: .....

jméno (jména): .....

datum narození: den ..... měsíc ..... rok .....

bydliště: .....

matka otec zákonný zástupce dítěte:

příjmení: .....

jméno (jména): .....

pohlaví: muž žena

datum narození: den ..... měsíc ..... rok .....

místo narození: .....

bydliště: .....

prohlašuji následující:

1 – Ze své svobodné vůle, bez pohnutek a nátlaku, poskytuji svůj souhlas s adopcí tohoto dítěte.

2 – Je mi známo, že moje dítě může být osvojeno osobou nebo manželským párem žijícím v zahraničí.

3 – Je mi známo, že osvojením tohoto dítěte bude mezi dítětem a adoptivním rodičem (adoptivními rodiči) vytvořen trvalý vztah rodiče a dítěte.

4 – Poskytuji svůj souhlas pro účely osvojení, kterým se ukončuje dříve existující zákonný vztah rodiče a dítěte mezi dítětem a jeho matkou a otcem.

5 – Byl(a) jsem informován(a), že svůj souhlas můžu stáhnout do ..... a že po tomto datu bude můj souhlas neodvolatelný.

Prohlašuji, že jsem výše uvedeným prohlášením plně porozuměl(a).

V ..... dne .....

Podpis nebo značka:

---

2. PROHLÁŠENÍ SVĚDKA (SVĚDKŮ) (je-li vyžadováno zákonem nebo okolnostmi, např. v případě negramotných nebo postižených osob)

.....
.....
.....
.....

---

3. POTVRZENÍ ÚŘADU OPRAVNĚNÉHO OVĚŘIT SOUHLAS

Jméno: .....

Funkce: .....

Potvrzuji tímto, že osoba uvedená či označená výše (a svědek či svědkové uvedení či označení výše) se ke mně v tento den dostavila a podepsala tento dokument v mé přítomnosti.

V ..... dne .....

Podpis/ razítko

PRŮVODCE Č. 7

SMĚRNICE ISS – MEZINÁRODNÍ OSVOJENÍ

Reference týkající se osvojení

A. OBECNÉ ZÁSADY

Při řešení případu, v souvislosti s nímž jsou vyžádány reference týkající se osvojení, je potřeba mít na paměti následující obecné zásady:

- organizace ISS je občas požádána, aby asistovala se získáním referencí týkajících se osvojení v situacích, kdy případní budoucí adoptivní rodiče žijí mimo svou domovskou zemi a jsou požadovány informace ze země, odkud budoucí adoptivní rodiče pocházejí,
- je potřeba zdůraznit, že organizace ISS pomáhá se získáváním referencí týkajících se osvojení pouze v případech, kdy se jedná o mezinárodní osvojení. Předpokladem je, že rodiče se chystají se svým osvojeným dítětem vrátit do země svého původu;
- případní budoucí adoptivní rodiče, kteří si přejí osvojit dítě formou domácí adopce, by měli pro potřeby poskytnutí referencí uvést osoby, které žijí v zemi, v níž se osvojení uskuteční, a reference týkající se osvojení by měl získat příslušný centrální úřad nebo ministerstvo,
- pokud země, v níž případní budoucí adoptivní rodiče žijí, není signatářem Haagské úmluvy o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení, je nezbytné ověřit, zda bylo před předložením této žádosti provedeno úplné sociální hodnocení budoucích adoptivních rodičů,²⁵
- osobu, která souhlasí s tím, že poskytne reference týkající se osvojení, případní budoucí adoptivní rodiče osobně znají a tato osoba souhlasí se spoluprací na přípravě písemné zprávy, která bude sloužit k bližšímu vyhodnocení vhodnosti adoptivních rodičů,
- osoba poskytující reference nese velkou zodpovědnost, zejména ve vztahu k dítěti, které může být umístěno k budoucím adoptivním rodičům,
- za běžných okolností budou osoby poskytující reference znát žadatele o osvojení několik let (přesný počet let bude uveden v národních předpisech). Osoba poskytující reference by měla být v častém kontaktu s případnými budoucími adoptivními rodiči a měla by je navštěvovat u nich doma;
- reference jsou zpravidla vyžádány od několika osob, z nichž pouze jedna bývá rodinným příslušníkem,
- poskytnuté reference jsou považovány za důvěrné a obvykle nejsou sdíleny s případnými budoucími adoptivními rodiči.

---

²⁵ Více podrobností viz Průvodce č. 4.

B. INFORMACE O OSOBĚ POSKYTUJÍCÍ REFERENCE

Poskytnuté reference by měly zahrnovat následující informace.

Rodinný stav	<ul style="list-style-type: none"> • Příjmení TISKACÍMI PÍSMENY a jméno (jména) osoby poskytující reference • Datum a místo narození • Státní příslušnost • Adresa, případně telefonní číslo a email
Otázky	<ul style="list-style-type: none"> • Jak dlouho osoba poskytující reference zná budoucí adoptivní rodiče? • Jaký druh vztahu s nimi má? • Jak by tato osoba popsala jejich povahu a vlastnosti? • Jak vnímá tato osoba vztah mezi budoucími adoptivními rodiči? • Ví něco o jejich schopnosti pečovat o děti? • Jakou podporu mají budoucí adoptivní rodiče od své rodiny a svého okolí? • Bavila se s nimi tato osoba někdy o osvojení a pokud ano, jak jsou podle ní obeznámeni se záležitostmi souvisejícími s osvojením? • Má tato osoba nějakou konkrétní zkušenost nebo osobní poznatek, který ovlivnil její názor na schopnosti budoucích adoptivních rodičů? • Má tato osoba nějaké další postřehy související s tímto hodnocením?

PRŮVODCE Č. 8

SMĚRNICE ISS – MEZINÁRODNÍ OSVOJENÍ

Prověřování policejních záznamů a kontroly prováděné organizacemi z oblasti sociálních služeb

A. OBECNÉ ZÁSADY

Při řešení případu, v souvislosti s nímž je vyžádáno prověření policejních záznamů a provedení kontrol organizacemi z oblasti sociálních služeb, je potřeba mít na paměti následující obecné zásady:

- aby byla zajištěna ochrana dětí, které mají být svěřeny do pěstounské péče nebo dány k adopci, většina zemí vyžaduje kontrolu dospělých osob zapojených do případu s využitím záznamů policie, místních úřadů a institucí z oblasti sociálních služeb či zdravotnických zařízení,
- pokud příslušná osoba pobývala po určitou dobu mimo svou domovskou zemi, může být realizace takových kontrol obtížná. Komplikovat ji může jazyková bariéra, odlišné národní systémy a skutečnost, že příslušná osoba nemusí mít v hostitelské zemi trvalé bydliště,
- organizace ISS je někdy požádána, aby pomohla v hostitelské zemi získat informace související s takovými kontrolami; ve spolupráci se členy sítě lze obvykle potřebné údaje shromáždit,
- přestože organizace ISS může získat kontaktní údaje a podrobnosti o tom, jaké kroky je potřeba podniknout, ve většině případů musí přímo příslušná osoba podat žádost o informace u příslušného úřadu,
- v některých zemích jsou takové kontroly prováděny nejen ve spojitosti s případnými budoucími adoptivními rodiči nebo pěstouny, ale také se všemi dospělými členy rodiny, kteří žijí v domácnosti, včetně dospělých dětí,
- informace týkající se takových kontrol musejí být poskytnuty a získány co nejrychleji, aby nedocházelo ke zbytečným prodávám při rozhodování o umístění dítěte.

PRŮVODCE Č. 9

SMĚRNICE ISS – MEZINÁRODNÍ OSVOJENÍ

Zprávy o dalším vývoji po uskutečnění osvojení

A. OBECNÉ ZÁSADY

Při řešení případu, v souvislosti s nímž je vyžádána zpráva o dalším vývoji po uskutečnění osvojení, je potřeba mít na paměti následující obecné zásady:

- adoptivním rodinám poskytují podporu po uskutečnění osvojení národní sociální služby nebo akreditované orgány. Tato podpora by měla mít podobu psycho-sociální a lékařské pomoci a adoptivní rodiče by měli být o tom, že mají tuto podporu k dispozici, informováni během své přípravy na osvojení;
- služby poskytované po uskutečnění osvojení by měly zahrnovat opatření, jež pomáhají osvojeným dětem udržovat spojení se svou kulturou a v případě zájmu jim později umožňují zjistit informace o jejich původu,
- některé země původu dětí vyžadují zprávy sestavované po uskutečnění osvojení. Tyto zprávy jsou zpravidla požadovány po dobu dvou až tří let od provedení osvojení;
- je důležité, aby po úvodním období, kdy si dotčené osoby zvykají na novou skutečnost, byl dán rodině prostor na to, aby si svůj život uspořádala jako běžná rodina bez toho, že by jí bylo neustále připomínáno, že je rodinou adoptivní.

B. OBSAH ZPRÁVY

Zpráva o dalším vývoji po uskutečnění osvojení by měla obsahovat následující informace:

Úvod

Odborná způsobilost a zkušenosti hodnotitele	<ul style="list-style-type: none"> • Vzdělání, pracovní zkušenosti, obor specializace • Veškeré případné další důležité informace
Základní informace o hodnocení	<ul style="list-style-type: none"> • Původ žádosti o provedení hodnocení • Důvod k předložení žádosti o provedení hodnocení
Podrobnosti o hodnocení	<ul style="list-style-type: none"> • Datum (data) a čas hodnocení • Místo (místa), kde bylo hodnocení uskutečněno • Osoby, s nimiž byl veden pohovor

Část 1 – Informace o dítěti a jeho adoptivních rodičích

Rodinný stav	<ul style="list-style-type: none"> • Příjmení TISKACÍMI PÍSMENY a jméno (jména) • Datum a místo narození • Státní příslušnost • Adresa, případně telefonní číslo a email
Zdravotní stav	<ul style="list-style-type: none"> • Stručné informace o zdravotním stavu dítěte, tělesném i duševním, v současnosti a v minulosti. • Trpělo dítě od svého příchodu do rodiny nějakými specifickými nemocemi?

	<ul style="list-style-type: none"> • Chodí dítě na pravidelné lékařské kontroly, očkování apod.?
Vzdělání	<ul style="list-style-type: none"> • Chodí dítě do školky nebo školy? Pokud ano, uveďte, prosím, podrobnosti o škole a o tom, jak dítě zapadlo do kolektivu. • Jaký má dítě vztah k ostatním dětem?
Osobnostní rysy a vztahy	<ul style="list-style-type: none"> • Jak si dítě zvyklo na svou novou rodinu a jak do ní zapadlo? • Jak si rodiče zvykají na své dítě? • Jak zatím hodnotí život rodiny, v pozitivním i negativním smyslu? • Žijí-li v rodině další děti, jak se vyvíjejí vztahy s nimi? • Osvojenému dítěti by mělo být rovněž umožněno svobodně vyjadřovat své pocity a názory týkající se jeho adoptivní rodiny a nového prostředí, a to způsobem přiměřeným jeho věku.
Fotografie	<ul style="list-style-type: none"> • Připojte, prosím, aktuální fotografii dítěte.

Část 2 – Analýza a doporučení

Analýza a doporučení	<ul style="list-style-type: none"> • Jaká je analýza hodnotitele a jaká má hodnotitel doporučení? • Všechny případné další důležité postřehy • Další zjištění
Podpis a datum	<ul style="list-style-type: none"> • Hodnocení podepsané a datované hodnotitelem

2. PÉČE POSKYTOVANÁ PŘÍBUZNÝMI²⁶

2.1 Obecné aspekty

O většinu dětí, které ve světě vyrůstají mimo svou biologickou rodinu, se starají rodinní příslušníci. V mnoha zemích je tento druh péče nejběžnějším a nejvhodnějším řešením. Přestože na první pohled se může zdát, že pro dítě je velkou výhodou, když o něj pečuje člen jeho vlastní rodiny nebo jiné osoby, které dítě dobře zná, péče poskytovaná příbuznými ještě sama o sobě nezaručuje náležitou ochranu a spokojený vývoj dítěte ani to, že příbuzní se o něj budou schopni starat. Péče poskytovaná příbuznými není totiž často podrobována tak důslednému dohledu jako péče, kterou zajišťují osoby bez příbuzenského vztahu, a někdy není dokonce kontrolována vůbec.

Péče poskytovaná příbuznými, která je definována jako „péče rodinného typu poskytovaná v rámci širší rodiny dítěte nebo blízkými přáteli rodiny, které dítě zná“²⁷, může být buď neoficiální (tzn. veškerá soukromá uspořádání, kdy se o dítě průběžně nebo po předem neurčenou dobu starají příbuzní nebo blízcí přátelé), nebo oficiální (tzn. veškeré formy péče, kterou poskytují příbuzní nebo blízcí přátelé a která byla nařízena příslušným správním orgánem nebo soudem):

- nejobvyklejší formou péče poskytované příbuznými jsou neoficiální uspořádání. Neoficiální péči sice poskytují také starší sourozenci nebo strýci a tety, ovšem nejčastěji plní úlohu pečujících osob prarodiče. Velkou překážkou však v takových případech bývá nedostatek finančních prostředků pečujících osob nebo omezené obytné prostory, jež mohou ovlivňovat kvalitu poskytované náhradní péče. V neoficiální péči může navíc docházet ke zneužívání dětí. U tohoto druhu péče je proto nutné mít na paměti požadavek na zajištění ochrany;
- význam oficiální péče poskytované příbuznými postupně narůstá, zejména vzhledem k tomu, že ponechání dítěte u jeho vlastních příbuzných a v prostředí, které důvěrně zná, je považováno za právo dítěte. V průmyslově vyspělých zemích je navíc stále patrnější vzrůstající tlak na systémy oficiální pěstounské péče. Z pohledu pečujících osob je velkou výhodou snadnější přístup k dotacím nebo příspěvkům než u neoficiální péče poskytované příbuznými.

Oficiální a neoficiální péče poskytovaná příbuznými má celou řadu společných znaků. K výhodám takové péče zpravidla patří:

- zachování rodinných a kulturních vazeb a vazby na důvěrně známé prostředí,
- prevence traumatu, s nímž může být spojen přesun k neznámým lidem,
- menší pravděpodobnost, že dítě se bude stěhovat od jedné pečující osoby k druhé.

Tato forma péče je však také spojena s bezpočtem problémů a rizik, které mohou mít negativní dopad na svěřené děti (např. někteří příbuzní mohou vyvolat sváry v rodině tím, že budou trvat na svěřením dítěte do jejich péče, nebo mohou souhlasit s nepovoleným kontaktem mezi dítětem a jeho rodiči; děti nemusejí mít k dispozici služby, které by měly v péči poskytované osobami bez příbuzenského vztahu, a někteří příbuzní mohou mít sklon k hrubému zacházení nebo zanedbávání péče, protože sami pocházejí z „problémové“ rodiny, apod.).

²⁶ Tento oddíl o péči poskytované příbuznými vychází z Tématického přehledu centra ISS/IRC č. 8 „Příprava dlouhodobého plánu – péče poskytovaná příbuznými“, který je možné si stáhnout na internetových stránkách organizace ISS (www.iss-ssi.org).

²⁷ Generální shromáždění OSN, Směrnice náhradní péče o děti (OSN A/RES//64/142), odst. 28.

Na mezinárodní úrovni je využívána převážně neoficiální péče poskytovaná příbuznými. Dítě je tak často posíláno ke svým příbuzným, kteří žijí v bohatší zemi. Taková forma péče, samozřejmě, skýtá méně výhod:

- dítě opouští prostředí, na které je zvyklé,
- přímý kontakt s rodiči bývá minimálně na přechodnou dobu přerušen.

Rizika spojená s péčí poskytovanou příbuznými se v takových případech ještě násobí, neboť dítě pobývá mimo zemi svého původu, čímž se zvyšuje jeho zranitelnost. Kromě jiného nebude mít dítě zřejmě nikoho jiného, na koho by se obrátilo v případě potíží, nebude možná ovládat jazyk, kterým se v cílové zemi hovoří, může se cítit nesvé kvůli kulturním odlišnostem a neznámým zvyklostem a s ohledem na své právní postavení nebo postavení osob, jež o něj pečují, se o něm nemusejí dovědět organizace zabývající se ochranou dětí nebo nebude mít přístup k lékařským službám či vzdělání.

2.2 Zásahy organizace ISS

V souvislosti s péčí poskytovanou příbuznými plní organizace ISS následující úkoly:

- poskytování poradenství případným budoucím pečujícím osobám,
- příprava sociálních zpráv o budoucích pečujících osobách,
- poskytování specifických informací pro potřeby přípravy sociálních zpráv, které jsou sestavovány v zemi, v níž pečující osoby bydlí (např. prohlášení osob poskytujících reference, ověřování policejních záznamů a kontroly prováděné organizacemi z oblasti sociálních služeb),
- předkládání sociálních zpráv o budoucích pečujících osobách příslušným úřadům v zemi, z níž dítě pochází,
- předkládání sociálních zpráv o biologických rodičích, případně o dítěti, ve spojitosti s plánem péče poskytované příbuznými,
- v případě potřeby zapojení se v libovolné fázi procesu svěřování dítěte do péče příbuzných,
- příprava zpráv po svěřením dítěte do péče, které mohou požadovat příslušné úřady.

PRŮVODCE Č. 10

SMĚRNICE ISS – PÉČE POSKYTOVANÁ PŘÍBUZNÝMI

Sociální zpráva o případných budoucích pečujících osobách

A. OBECNÉ ZÁSADY

Při řešení případu, v souvislosti s nímž je vyžádána sociální zpráva o budoucích pečujících osobách, je potřeba mít na paměti následující obecné zásady:

- svěřením do péče příbuzných může být alternativní formou péče v situacích, kdy dítě nemůže žít dočasně nebo trvale se svou biologickou rodinou nebo kdy setrvání v biologické rodině není v nejlepším zájmu dítěte,
- ochotu starat se o dítě může vyjádřit širší rodina žijící v zahraničí, a i ona by proto měla být předmětem posouzení, aby byla zjištěna její motivace, schopnosti a životní podmínky,
- měla by být vypracována psychologicko-lékařsko-sociální studie rodiny, aby bylo ověřeno, že rodina je schopna zajistit ochranu dítěte, přistupovat k němu s úctou a pečovat o něj, a to i v případech, kdy už mezi dítětem a rodinou existuje vztah,
- rodina musí být schopna přijmout, chápat a podporovat dítě, které mohlo zažít traumatizující odloučení od své biologické rodiny a které je nuceno se zapojit do odlišné společnosti a do života cizí rodiny.

B. OBSAH SOCIÁLNÍ ZPRÁVY

Úvod

Odborná způsobilost a zkušenosti hodnotitele	<ul style="list-style-type: none"> • Vzdělání, pracovní zkušenosti, obor specializace • Veškeré případné další důležité informace
Základní informace o hodnocení	<ul style="list-style-type: none"> • Původ žádosti o provedení hodnocení • Důvod k předložení žádosti o provedení hodnocení
Podrobnosti o hodnocení	<ul style="list-style-type: none"> • Datum (data) a čas hodnocení • Místo (místa), kde bylo hodnocení uskutečněno • Osoby, s nimiž byl veden pohovor

Část 1 – Sociální informace

Rodinný stav	<ul style="list-style-type: none"> • Příjmení TISKACÍMI PÍSMENY a jméno (jména) • Vztah k dítěti, které potřebuje náhradní péči • Datum a místo narození • Rodinný stav • Státní příslušnost (a etnický původ, případně imigrační statut, jsou-li relevantní) • Náboženství (je-li relevantní) • Adresa, případně telefonní číslo a email
Základní údaje	<ul style="list-style-type: none"> • Širší rodina případných budoucích pečujících osob (tzn. jejich

	<p>rodiče, sourozenci atd.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vzdělání • Profese • Předchozí partnerské vztahy nebo manželské svazky • Zájmy a koníčky
Další rodinní příslušníci žijící v domácnosti	<ul style="list-style-type: none"> • Příjmení TISKACÍMI PÍSMENY a jméno (jména) • Vztah k dítěti • Datum a místo narození • Státní příslušnost (a etnický původ, případně imigrační statut, jsou-li relevantní) • Náboženství (je-li relevantní)
Zdravotní stav	<ul style="list-style-type: none"> • Tělesný a duševní stav současný i v minulosti, specifické nemoci • Možné závislosti (na alkoholu, drogách apod.)
Osobnostní rysy a vztahy	<ul style="list-style-type: none"> • Jaká je osobnost případných budoucích pečujících osob a dalších rodinných příslušníků žijících v domácnosti, jaké mají vlastnosti a jaké jsou jejich role v rodině? • Jaký je mezi případnými budoucími pečujícími osobami vztah? • Jaké mají zkušenosti s rodinným životem a jaký je jejich vztah k dalším rodinným příslušníkům žijícím v domácnosti? • Jaký je jejich vztah k dítěti a jeho biologické rodině (rodiče, sourozenci)? • Jaké jsou jejich vztahy se členy širší rodiny (např. s rodiči, sourozenci apod.)? • Jaký vztah mají obecně k dětem v rodině (chování, výchova, přístup k zajištění kázně, společné aktivity apod.)? • Jaký mají tyto děti názor na svůj vztah s případnými budoucími pečujícími osobami? • Jaké jsou silné stránky případných budoucích pečujících osob a jejich slabiny? Jak se vzájemně podporují a jak se vypořádávají s problémy? • Mají vytvořen okruh známých a přátel? Pokud ano, nakolik významný tento okruh pro ně je?
Náboženství/ přesvědčení	<ul style="list-style-type: none"> • Vyznávají případné budoucí pečující osoby určitou víru nebo mají jiná pevná přesvědčení, která ovlivňují jejich život? • Jsou členy stejné církve jako dítě nebo mají stejná přesvědčení jako ono? • Jaký mají případné budoucí pečující osoby postoj k jiným náboženstvím nebo přesvědčením? • V jaké víře nebo přesvědčeních by bylo dítě v rodině vychovááno?
Osvědčení	<ul style="list-style-type: none"> • Ověřený výpis z rejstříku trestů • Některé země vyžadují ověřené potvrzení o bezúhonnosti od organizace poskytující sociální služby

Část 2 – Informace o bydlišti a finanční situaci případných pečujících osob

Domácnost a okolí bydliště	<ul style="list-style-type: none"> • Stručný popis bytu či domu, v němž pečující osoby žijí, a jeho okolí • Je byt či dům vhodný k tomu, aby v něm žilo svěřené dítě? • Občanská vybavenost (školka, školy, nemocnice, volný čas)
Finanční situace	<ul style="list-style-type: none"> • Jaká je aktuální finanční situace případných budoucích pečujících osob? • Mají nějaké finanční problémy? • Chodí budoucí pečující osoby do práce? Pokud ano, kdo se bude o dítě starat, když budou případné budoucí pečující osoby v práci?

Část 3 – Postoje

Zkušenosti	<ul style="list-style-type: none"> • Jaké mají budoucí pečující osoby zkušenosti s dětmi? • Chápou, co obnáší péče o dítě, a jsou na její poskytování připraveni?
Očekávání	<ul style="list-style-type: none"> • Co přimělo případné budoucí pečující osoby k tomu, aby uvažovaly o tom, že si do své péče vezmou dítě z příbuzenstva? Jsou obě osoby stejně pevně odhodlané vzít si dítě do péče? • Co si o plánu péče poskytované příbuznými myslí ostatní rodinní příslušníci žijící v domácnosti a členové širší rodiny a jsou obeznámeni s důsledky, jaké to může mít pro ně samotné? • Jak pečující osoby plánují udržovat kontakt mezi dítětem a jeho biologickou rodinou (rodiči, sourozenci)? • Jaké imigrační požadavky/záležitosti týkající se víza jsou s dítětem spojeny? • Bude-li svěřené dítě schváleno, jakou mají budoucí pečující osoby představu o délce doby potřebné k tomu, aby si dítě v rodině zvyklo a zapadlo do ní?
Informovanost	<ul style="list-style-type: none"> • Jsou si případné budoucí pečující osoby vědomy potíží, s nimiž se mohou ony a svěřené dítě setkat (změna prostředí, kulturní odlišnosti, zdravotní problémy tělesné i duševní, trauma, které dítě zažilo, apod.)? • Jsou si vědomy toho, že problémy dítěte se mohou znovu objevit (např. v dospívání)? • Jak se chystají s takovými obtížemi vyrovnat? • Jsou připraveni vyhledat v případě potřeby odbornou pomoc? • Jak pomohou dítěti pochopit, proč bylo svěřeno do jejich péče? • Jak se chystají s dítětem hovořit o jeho původu, kultuře apod.? Jak plánují podpořit pozitivní povědomí dítěte

	<p>o jeho vlastní identitě a udržování vztahu k jeho kultuře?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Je-li to relevantní, jak se chystají řešit problémy spojené s rasovými předsudky a jak pomohou dítěti se s takovými problémy vypořádat?
--	---

Část 4 – Analýza a doporučení

Analýza	<ul style="list-style-type: none"> • Jaké jsou silné stránky případných budoucích pečujících osob a jejich slabiny? • V jakých oblastech by mohly mít potíže a mohly by potřebovat podporu? • Všechny případné další důležité postřehy • Další zjištění (zejména v případě, kdy již v domácnosti žijí děti)
Doporučení	<ul style="list-style-type: none"> • Jaká doporučení má hodnotitel ve spojitosti se svěřením dítěte k budoucím pečujícím osobám?
Podpis a datum	<ul style="list-style-type: none"> • Hodnocení podepsané a datované hodnotitelem

3. MEZINÁRODNÍ RODINNÉ KONFLIKTY

3.1 Obecné aspekty

Organizace ISS prosazuje význam rodiny s důrazem na její celistvost. V předmluvě Úmluvy Organizace spojených národů o právech dítěte je rodina považována za „základní jednotku společnosti a přirozené prostředí k růstu a spokojenému vývoji všech členů rodiny, především pak dětí (...)“. Rovněž je zde zdůrazněno, že „má-li být zajištěn náležitý a harmonický vývoj osobnosti dítěte, musí dítě vyrůstat v rodinném prostředí v atmosféře štěstí, lásky a pochopení.“ Jednotná definice rodiny, která by platila všude ve světě, však neexistuje. Vlivem otevření hranic, snadného pohybu mezi zeměmi a migraci může mít rodina nejrozličnější složení, zázemí, kulturní vazby a přesvědčení. Tato různorodost vytváří na jednu stranu podnětné prostředí pro dospělé i děti, avšak dojde-li k rozpadu rodiny, jsou těmito obohacujícími prvky spíše ještě prohlubovány problémy, jejichž řešení bývá složitější.

Mezinárodní konflikty, jež ovlivňují životy rodin, se týkají párů, v nichž každý člen pochází z jiné země, které mají zpravidla děti a které se rozešly nebo rozvedly a jejich členové žijí nebo budou žít ve dvou různých zemích. Na základě vlastních zkušeností se organizace ISS domnívá, že je nezbytné, aby se rodičům dostalo podpory a mohli přehodnotit své cíle, hodnoty a práva a při hledání řešení své situace měli i přes složitý vzájemný vztah na paměti nejlepší zájmy svých dětí. Při vyřizování záležitostí, které souvisejí se svěřením do péče a zajištěním kontaktu, s finančními závazky rodičů a s mezinárodním únosy dětí, se organizace ISS řídí právě nejlepšími zájmy dětí.

3.1.1 Spory spojené se svěřením do péče a kontaktem

Spory týkající se svěřením do péče, které vypuknou mezi rodiči s odlišnou státní příslušností a z rozdílných kultur, jsou ještě více komplikovány přesunem jednoho z rodičů, který se např. vrací do domovské země nebo musí zemi svého původu naopak opustit z pracovních důvodů apod. Takový přesun pak může ještě prohloubit problémy, které ovlivňují situaci rodiny s ohledem na odlišné právní systémy, vztahy se širší rodinou, kulturní odlišnosti a rozdílné vnímání rodičovské role. I když rodič souhlasí s tím, aby jeho dítě žilo v zahraničí s druhým rodičem, bývá pravidelný a častý kontakt velmi obtížný (velká vzdálenost a odlišná časová pásma ztěžují telefonický kontakt, dítě má pocit, že se během rozhovoru nemůže vyjádřit naprosto svobodně apod.).

Organizace ISS může rodičům pomoci, aby se sami dovedli rozhodnout a zařídit vše v nejlepším zájmu svého dítěte. Dospělí mohou být vybídnuti k tomu, aby se emocionálně a finančně podíleli na realizaci plánů spojených s péčí o jejich dítě. Soudy také potřebují vědět, jak je každý z rodičů připraven se o své dítě postarat před tím, než bude přijato rozhodnutí, jež bude v nejlepším zájmu dítěte. Organizace ISS může v takových situacích předložit sociální zprávy o situaci obou rodičů a zapojit oba rodiče přímo do procesu rozhodování týkajícího se rodičovské odpovědnosti²⁸.

3.1.2 Finanční závazky

Rodič, který poskytuje svému dítěti finanční podporu, uznává svou rodičovskou odpovědnost. Přestože výživné může být právně stanoveným závazkem, představuje zároveň zájem rodiče o jeho dítě.

---

²⁸ Rodičovská odpovědnost pokrývá všechny stránky péče o dítě – zajištění bydlení, dohodnutí se na místě, kde bude dítě žít, kontakt s dítětem a žití ve společné domácnosti, zajištění ochrany a výchovy, výběr a zajištění vzdělání, určení vyznání nebo systému přesvědčení, lékařská péče, určení jména nebo dohodnutí se na jeho změně, cestování mimo domovskou zemi s dítětem, starání se o jeho majetek apod.

Když je organizace ISS požádána, aby asistovala při řešení rodinných nesnází, které souvisejí s placením výživného, je důraz kladen na zajištění pravidelného kontaktu mezi dítětem a rodičem, který s ním nežije. Úlohou ISS není jen najít rodiče v zahraničí a zajistit, aby plnil své finanční povinnosti, ale také obnovit emocionální svazek a upozornit dotčené osoby na to, jak důležité je, aby dítě znalo svého rodiče, který s ním nežije, a aby vědělo, že i přes fyzické odloučení se o něj tento rodič zajímá a stará. Rodič žijící se svým dítětem musí být naopak motivován k tomu, aby umožnil pozitivní kontakt mezi dítětem a druhým rodičem a aby druhého rodiče informoval o tom, jak se dítěti daří (např. prostřednictvím fotografií, dopisů apod.).

3.1.3 Mezinárodní únosy dětí páchané jejich rodiči

Vztahy mezi dvojicemi z různých zemí, cestování do zahraničí a celková rostoucí míra rozpadu rodin, to vše může přispívat k výskytu mezinárodních únosů dětí, kterých se dopouštějí jejich rodiče. Pokud vztah mezi rodiči nefunguje nebo je ukončen, může na děti takových rodičů působit zármutek či strach, který cítí jeden nebo oba z rodičů. Problémy se ještě stupňují, jestliže každý z rodičů pochází z jiné země a odlišné kultury. V extrémních situacích někdy rodič odveze dítě do jiné země, a poruší tím vydané soudní rozhodnutí nebo tak učiní bez svolení druhého rodiče.

3.1.3.1 Hlavní příčiny únosů

Za únosem dětí mohou být nejrůznější příčiny. Tyto příčiny je možné rozdělit do dvou hlavních skupin:

- kontrola a odplata – takové jednání může odpovídat skutečnosti, že ve vztahu docházelo k násilí a týrání, nebo se k němu může uchýlit rodič, který není schopen vypořádat se s odloučením od partnera nebo s problémy ve vztahu,
- ochrana, případně pocit zoufalství:
  - ochrana – rodič je přesvědčen, že on, případně jeho dítě, jsou ohroženi chováním nebo vlivem druhého rodiče. Únos je pak považován za jediný způsob, jak zajistit bezpečí své a svého dítěte;
  - zoufalství – rodič si může připadat osamoceny nebo se mu může zdát, že v zemi, kde žije, nemá žádnou osobní ani profesní budoucnost, a může vnímat přesun do jiné země (zpravidla do země svého původu) jako jediné řešení, o souhlas se kterým však nepožádá druhého rodiče.

Únos může mít velice neblahý vliv na další život dítěte – primární pečující osobou se náhle stává někdo jiný a dítě je vytrženo z prostředí, které důvěrně zná, a přemístěno do jiné země s neznámým jazykem a odlišnou kulturou. Nejhorší však je, že najednou je přerušen veškerý jeho kontakt s milovaným rodičem.

V souladu s mezinárodními úmluvami je zpravidla v nejlepším zájmu dětí, které byly uneseny do cizí země, jejich urychlený návrat do země, kde jsou děti zvyklé pobývat. Zkušenosti organizace ISS však ukazují, že rychlý návrat dítěte nemusí být vždy v jeho nejlepším zájmu.

Pokud už mezinárodní rodinný konflikt dosáhne takovéto závažnosti, měla by být dle názoru ISS zajištěna co nejdříve od přesunutí dítěte do cizí země mediace. Rychlá reakce může pomoci odvrátit další zhoršování situace tím, že předejde neuváženým krokům rodičů a traumatizujícím přesunům dítěte.

3.1.3.2 Právní a sociální faktory

V zemích, které neratifikovaly Haagskou úmluvu týkající se mezinárodních rodinných konfliktů²⁹, se může stát, že návrat dítěte do země, v níž obvykle pobývalo, nemusí být vynutitelný. Je rovněž potřeba poznamenat, že i přes existenci národních a mezinárodních právních mechanismů, které mají pomáhat při řešení mezinárodních rodinných konfliktů, se mohou řízení někdy velmi protáhnout a být značně nákladná, ba dokonce mohou přispět k vyostření sporu. Zákonná opatření nadto nemusejí zaručovat efektivní vyřešení sporů ani zajistit, že bude možné uplatnit právo dítěte na kontakt s oběma rodiči.

V případech únosů dětí nebo v situacích, kdy je jednomu z rodičů bráněno v kontaktu s jeho dítětem, je pro organizaci ISS zásadní, aby se sociální pracovníci sešly s rodinou v obou zúčastněných zemích a udělali si celkovou představu o situaci. Jestliže se zainteresované subjekty seznámí s pozadím konfliktu a předloží objektivní sociální zprávu, bude možné rodině pomoci s nalezením řešení, která budou přijatelná pro všechny zúčastněné. Nejdůležitější bude v každém případě vytvoření bezpečného útočiště pro dítě a udržení kontaktu mezi ním a oběma rodiči, jak vyzvedává článek 10 Úmluvy OSN o právech dítěte, v němž se uvádí, že „dítě, jehož rodiče bydlí v jiných zemích, mají, až na mimořádné výjimky, právo na zachování osobních vztahů a přímého kontaktu s oběma rodiči“.

Rodiče, kteří spolu vedou tak vyostřený spor, se zpočátku brání veškerým formám jednání či kompromisu. S pomocí odborníků z ISS, případně profesionálních mediátorů, je však v některých případech možné najít přijatelné východisko.

Jakmile se dítě vrátí do známého prostředí, je důležité, aby plány péče a soudní rozhodnutí počítaly s odbornou sociální a psychologickou podporou, která pomůže sledovat situaci v rodině a odhalovat a řešit případné další problémy. Po návratu dítěte navíc často dochází ke ztrátě kontaktu s druhým rodičem. Zážitek spojený s tak traumatickou událostí zanechává v dítěti spoustu hněvu a nedůvěry. Organizace ISS může pro rodinné příslušníky zajistit poradenství zaměřené na prevenci nesprávných výchovných postupů a zachování rodinných vazeb.

3.2 Právní postupy a zásahy organizace ISS

Snahou některých mezinárodních úmluv z oblasti mezinárodního práva soukromého³⁰ je reagovat na problémy, jež vyplývají z odlišností mezi dvěma národními právními systémy v rodinných záležitostech, kdy členové rodiny žijí ve dvou různých zemích. Zkušenosti však ukazují, že soudní rozhodnutí mohou maximálně vytyčit rámeček k řešení reálných problémů, s nimiž je spojeno odloučení partnerů a rozvod, ale nedovedou většinou vyřešit skutečnou příčinu sporu. Rozhodnutí týkající se rodičovské odpovědnosti jsou často přijímána v rámci národní jurisdikce, a nepřihlízejí tudíž k informacím o rodiči nebo dítěti, kteří žijí mimo danou zemi, ani k jejich názoru. V důsledku je tudíž ignorován kulturní rozměr i praktické dopady takových rozhodnutí pro celou rodinu. Rodič žijící mimo danou zemi si pak připadá odstrčený nebo omezený ve výkonu své rodičovské role a často vnímá soudní rozhodnutí jako nespravedlivá a zaujatá.

Při řešení mezinárodních rodinných konfliktů využívá organizace ISS mediace soustředící se na potřeby dítěte, při nichž bere v potaz veškeré stránky případu. Pozornost rodičů se obrací na potřeby jejich dítěte a na jeho práva a přání. Bez asistence odborníků mají rodiče tendenci

²⁹ Více podrobností viz oddíl o právních postupech a o zásadách organizace ISS, který je uveden níže.

³⁰ Více podrobností o dvou z těchto úmluv najdete v oddíle o Haagských úmluvách souvisejících s mezinárodními rodinnými konflikty.

prosazovat každý své subjektivní představy o budoucnosti dítěte a jeho nejlepších zájmech. Je-li organizace ISS požádána o pomoc s mezinárodním rodinným konfliktem, zaměří se na potřeby dítěte, nikoli na zájmy jeho rodičů. Dítě musí vědět, že patří k oběma rodičům i kulturám, aby mohlo pochopit svůj původ, uchopit svou identitu a náležitě se vyvíjet. Je proto nezbytné motivovat rodiče k tomu, aby za své dítě převzali společnou odpovědnost. I když už spolu nežijí jako pár, zůstávají rodiči svého dítěte a měli by brát v potaz jeho nejlepší zájmy. Podaří-li se přimět rodiče k tomu, aby uzavřeli dohodu o kontaktu s dítětem, je např. mnohem pravděpodobnější, že tato ujednání budou dodržována. Když je navázána komunikace a nastoleno ovzduší vzájemné spolupráce, jsou navíc vztahy postupem času stále méně konfliktní.

Z tohoto důvodu organizace ISS rozlišuje mezi manželskými svazky, kterým hrozí rozpadnutí, a rodičovskými vztahy, které by vždy měly v nejlepším zájmu dítěte zůstat zachovány.

3.2.1 Haagské úmluvy vztahující se na mezinárodní rodinné konflikty

Níže jsou uvedeny dvě základní mezinárodní úmluvy, které umožňují signatářským státům spolupracovat při zajišťování ochrany dětí.

3.2.1.1 Haagská úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí ze dne 25. října 1980

Haagská úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí³¹ je hlavní mezinárodní smlouvou, která nabízí pomoc rodičům, jejichž děti byly uneseny z jedné země do jiné. V zemích, které jsou signatáři této úmluvy, se lze okamžitě obrátit na příslušný centrální úřad, kde je zahájeno soudní řízení.

Hlavními cíli této úmluvy je:

- a) zajistit urychlený návrat dětí odvezených do libovolného státu, jenž je stranou úmluvy, nebo ponechaných v libovolném takovém státě bez souhlasu rodiče, který má ve vztahu k dítěti opatrovnická práva („nezákonné odvezení“),
- b) zajistit, aby v druhém státě, který je stranou úmluvy, byla respektována opatrovnická práva a práva na přístup dle právního řádu jednoho státu, jenž je stranou úmluvy.

V současné době je Haagská úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí ratifikována 87 zeměmi. V některých z těchto zemí funguje spolupráce s centrálními úřady při vymáhání dodržování úmluvy velmi dobře, zatímco v jiných signatářských státech je dosti problematická. Ve státech, které nejsou signatáři úmluvy, existují pouze velmi omezené zákonné možnosti týkající se únosů dětí.

Cílem úmluvy je zajistit rychlý návrat dítěte, který ovšem není vždy v jeho nejlepším zájmu. Úmluva dokonce obsahuje klauzuli o „výjimce z požadavku zajištění návratu“ (článek 13), k jejímuž provádění přistupují jednotlivé členské státy dosti rozdílně a někdy velmi restriktivně. Jak organizace ISS v několika případech zjistila, návrat dítěte a formální uplatnění úmluvy by vystavilo dítě, případně i rodiče, jenž se únosu dopustil, zbytečnému riziku a nepříjemnostem. Z tohoto důvodu organizace ISS vždy pečlivě analyzuje konkrétní případ s přihlédnutím k nejlepším zájmům dítěte, jak je stanoveno v Úmluvě OSN o právech dítěte.

---

³¹ Zmíněnou úmluvu je možno stáhnout z internetových stránek Haagské konference o mezinárodním právu soukromém (www.hcch.net).

3.2.1.1 Haagská úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí ze dne 19. října 1996

Zmíněná úmluva³² předkládá širokou škálu občanskoprávních opatření sloužících k ochraně dětí a vybízí ke spolupráci mezi státy. S mezinárodními rodinnými konflikty souvisejí články, které se vztahují k:

- rodičovským sporům týkajícím se svěření do péče a kontaktu,
- přeshraničnímu umístění dětí,
- mezinárodním únosům dětí.

Přehled států, které tyto úmluvy podepsaly, je uveden na internetové adrese www.hcch.net.

3.2.2 Zásahy organizace ISS

3.2.2.1 Zásahy organizace ISS před vznikem mezinárodního rodinného konfliktu a během něj

Organizace ISS pracuje přímo s rodinou nebo prostřednictvím dalších národních specializovaných úřadů či subjektů z oblasti sociální práce. Úkoly, které plní při zásazích během vzniku konfliktů a v jejich průběhu, zahrnují:

- informování jako nástroj prevence prostřednictvím poradenství pro páry před sňatkem a po něm, poskytování sociálně-právních informací apod.,
- zprostředkovávání dialogu mezi pracovníky ISS a místními partnery v obou zemích,
- definování jednotného přístupu a stanovení společného plánu zásahů ve spojitosti s rodinnou situací s přihlédnutím ke všem relevantním právním a emocionálním skutečnostem,
- předkládání sociálních zpráv o rodinné situaci v obou zemích, které pomáhají příslušným úřadům přijímat náležitě podložená rozhodnutí v nejlepším zájmu dítěte,
- poskytování doporučení a podpory ve spojitosti se spory týkajícími se svěření do péče a přesídlení,
- poskytování podpory v souvislosti s uplatňováním práva na návštěvu,
- poskytování podpory v souvislosti se záležitostmi, jež se týkají zeměpisné vzdálenosti a osobního kontaktu mezi dětmi a oběma rodiči,
- řešení případů spojených s mezinárodními únosy dětí,
- poskytování služeb z oblasti mezinárodní rodinné mediace,
- ověřování toho, zda neexistují žádné problémy spojené s ochranou dětí v situacích, kdy se rodinná situace vyostří a členové rodiny nejsou ochotni spolupracovat.

V případech mezinárodních únosů dětí zahrnují zásahy organizace ISS následující úkony:

- podpora, informování a poradenství pro rodiče, kteří se obávají, že jejich dítě by mohlo být uneseno, a předkládání doporučení, jak únosu druhým rodičem zabránit,

---

³² Zmíněnou úmluvu je možno stáhnout z internetových stránek Haagské konference o mezinárodním právu soukromém (www.hcch.net).

- nezaujaté poradenství, podpora a informování týkající se alternativních právních i dalších možností pro rodiče, kteří vyjádří přání unést své dítě, aby přešli únosu druhým rodičem,
- psycho-sociální a právní podpora pro rodiče, jejichž dítě bylo uneseno,
- pomoc při hledání unesených dětí,
- setkání s rodinou v zahraničí a předkládání zpráv o tom, jak se daří uneseným dětem,
- zprostředkování kontaktu mezi dítětem, rodičem, jemuž bylo uneseno, a případnými sourozenci,
- pomoc týkající se kontaktu a dojednání dalšího postupu mezi rodiči a členy širší rodiny,
- poskytování mediačních služeb, které pomáhají rodičům soustředit se na potřeby dítěte a zvážit při hledání řešení sporu možnosti, které mají k dispozici.

Při zmíněných zásadách využívá organizace ISS přístup vycházející z mediace (Mediation Based Approach, MBA), tedy postup inspirovaný filozofií a metodikou mediace³³.

3.2.2.2 Zásahy organizace ISS s využitím alternativních/ vhodných metod řešení sporů

Soudy pro rodinné záležitosti a centrální úřady často žádají organizaci ISS o pomoc při dosahování přijatelných smírných dohod mezi rodiči, jejichž spor souvisí s odloučením a rozvodem, s rozdělením rodičovských povinností, s právem navštěvovat dítě a s nezákonným přesunem dítěte jedním z rodičů.

Účelem Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí (HÚ 1980) a Haagské úmluvy o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí (HÚ 1996) je podpořit – v souladu s nejlepšími zájmy dítěte, smírná řešení sporů mezi rodiči s využitím alternativních/ vhodných metod řešení sporů (alternative/ appropriate dispute resolution methods, ADR), jako je smíření, jednání a mediace (článek 7c úmluvy HÚ 1980 a článek 31 úmluvy HÚ 1996).

Kromě výše zmíněných metod ADR, jež se používají při mimosoudních řízeních, nabízí organizace ISS při řešení mezinárodních rodinných konfliktů také právní a sociální poradenství a informační služby. Společným východiskem všech těchto pracovních postupů je přístup vycházející z mediace (MBA).

3.2.2.2.1 Přístup vycházející z mediace (MBA)

Tento přístup je založen na myšlence, že sociální pracovníci a odborníci podílející se na řešení rodinných sporů budou dodržovat určité směrnice, které vycházejí z postupů mediace. Úkony všech zapojených profesionálů (sociálních pracovníků, právníků, centrálních úřadů, pracovníků ISS atd.) vykonávané při hledání řešení, jež má být v nejlepším zájmu dítěte, by tudíž měly odpovídat duchu a klíčovým postupům mediace. Je potřeba zdůraznit, že v rámci tohoto přístupu není mediace chápána jako cíl jako takový, ani jako nový „záračný lék“, ale jako „drahokam“, zdroj inspirace a praktický nástroj, díky němuž mohou zúčastnění aktéři najít řešení odpovídající zájmům dítěte. Přístup MBA v sobě navíc v zájmu zajištění lepší spolupráce a koordinace spojuje právní, psychologické a sociální postupy a opatření.

³³ Bližší informace viz oddíl níže věnovaný přístupu MBA.

Základ přístupu MBA tvoří klíčové hodnoty zdůrazňované mediací a metody a pracovní postupy vypracované mezinárodním mediačním hnutím. Přístup MBA a mediace mají následující společné rysy:

- dívají se do budoucnosti – důraz není kladen na minulost páru a rodiny, ale na současnost a budoucí spolupráci mezi nimi,
- jsou orientovány na dosažení řešení,
- připomínají odpovědnost – rodičům je připomenuto, že nejlepší řešení pro jejich dítě nejenže dovedou najít sami, ale že za jeho nalezení právě oni odpovídají,
- soustředí se na dítě – proces se řídí potřebami a přáními dítěte; cílem zásahů zapojených odborníků je vždy usměrňovat diskuzi a pozornost směrem k dítěti,
- komunikace – důraz je kladen na přímou a pokud možno ústní komunikaci mezi dotčenými stranami, které je dáována přednost před nepřímou komunikací prostřednictvím právníků, sociálních pracovníků nebo jiných třetích osob a před písemnou komunikací s využitím emailů apod.,
- nestrannost – uznání a respektování pocitů a potřeb všech zúčastněných osob a zaujímání nestranného postoje vůči oběma rodičům,
- smysl pro realitu – pragmatismus a flexibilita, přizpůsobení se institucionálním, kulturním a dalším specifickým konkrétního případu,
- tvořivost – schopnost improvizovat a hledat nové postupy a řešení.

Použití přístupu MBA však nutně neznamená zahájení oficiálního procesu přímé mediace. Je však možné, a často také žádoucí, zvážit využití přímé mediace, pokud se takový postup jeví v určité fázi procesu jako užitečný. Vhodná metoda zásahu v určité fázi procesu by měla být volena pragmaticky a především s ohledem na cíl, jehož má být dosaženo, tzn. dodržení nejlepších zájmů dítěte. Po celou dobu řešení případu je důležité, aby každý podniknutý krok respektoval základní zásady mediace. V určitém smyslu je možno říci, že všechny způsoby zásahu by měly být „slučitelné s mediací“, protože pak bude zajištěna fungující spolupráce a jednotná koordinace všech zúčastněných aktérů.

Jednou z výhod přístupu MBA je skutečnost, že tento přístup vytváří pro strany sporu, a zejména pro rodiče, společnou platformu a jazyk. Nabízí jim tak příležitost koordinovat své kroky k dosažení dohodnutého cíle, kterým by měla být v první řadě spokojenost dítěte. Tento přístup podporuje rodiče v jejich snaze najít řešení na základě společné dohody. Konflikt se tak zmírňuje, neboť není výherce a poraženého – obě strany mohou přistoupit na řešení, které vzešlo z jejich vlastního rozhodnutí. Takový postup je největší zárukou toho, že o dotčené dítě bude dobře postaráno. Zkušenosti rovněž ukazují, že přístup MBA může výrazně snížit emoční vypětí a finanční náklady i dobu trvání sporu rodičů, zejména pak v situaci, kdy má spor mezinárodní rozměr, který může konflikt prohloubit.

Z pohledu ISS je přístup MBA zvláště vhodný v následujících oblastech:

- spory týkající se svěřeni do péče a kontaktu,
- únos dítěte, zejména při zajišťování prevence, snižování rizik a péče po návratu dítěte,
- poskytování poradenství párům, v nichž je každý z dvojice jiné národnosti,
- zjišťování původu,
- spory týkající se výživného.

Narozdíl od oficiální mediace přístup MBA nevyžaduje absolvování uceleného školení v mediaci, které bývá velmi časově náročné. Organizace ISS však vyžaduje, aby všichni pracovníci, kteří využívají přístup MBA, splňovali alespoň následující předpoklady:

- absolvování základní přípravy z oblasti mediace (u ISS nebo jinde),
- osvojení si základních znalostí a zkušeností z oblasti práv dítěte.

Dalším rozdílem mezi přístupem MBA a mediací je to, že rodiče nemusejí poskytovat předchozí oficiální souhlas s použitím MBA, zatímco u oficiální mediace musejí být strany informovány o tom, co mediace je, jak probíhá a jaká jsou jejich práva a povinnosti. Jak je patrné z praxe, používání výrazu „mediace“ může být samo o sobě kontraproduktivní a může vyvolat negativní reakce jako „je mi jasné, že druhý rodič na mediaci nepřistoupí“. Je tedy obecně lepší jednoduše přístup MBA použít bez uvádění jeho názvu (!).

V praxi je možné tento postup použít, kromě poradenství po telefonu nebo při osobních setkáních, u poznámek k případu.³⁴ Cílem je sepsat poznámky o případech, které budou odpovídat zásadám a standardům MBA. Zejména část poznámek k případu nazvaná „požadovaná služba“ by měla být vyplněna způsobem odpovídajícím zásadám mediace, tzn. bez jakéhokoli odsuzování a posuzování, se zaměřením se na potřeby a přání dítěte a s důrazem na budoucnost a nalezení vhodného řešení.

3.2.2.2.2 Smír a jednání

Prostřednictvím sítě ISS lze v různých zemích nabízet rodičům, dětem a rodinným příslušníkům podporu profesionálů, jež může mít podobu smíru³⁵ a jednání³⁶. Prostřednictvím sítě ISS je usnadňována komunikace mezi zúčastněnými stranami a je možné předkládat doporučení a návrhy, které pomohou k dosažení řešení. Organizace ISS bude v každé zemi motivovat rodinu k tomu, aby našla řešení, jež bude přijatelné pro všechny zúčastněné. Smíru se využívá k tomu, aby byla rodině předložena doporučení týkající se způsobu, jakým se mohou na své problémy podívat.

3.2.2.2.3 Mediace

Mediace v nejširším smyslu nabízí alternativní možnost, jak pomoci rodinám při dosahování dohody ve spojitosti s jejich problémy. Rozhodnutí využít mediaci je dobrovolné. Mediátorem je nezaujatá třetí strana, která pomáhá v bezpečném prostředí a důvěrným způsobem navázat a zkvalitnit dialog mezi členy rodiny. Úkolem mediátora není najít řešení problémů ani přijímat rozhodnutí, ale pomoci rodině probrat její starosti s cílem:

- přesně vymezit příčiny potíží,
- odstranit veškerá případná nedorozumění,
- najít oblasti, na nichž se členové rodiny shodnou,
- začlenit tyto oblasti do řešení.

³⁴ Více podrobností o poznámkách k případu viz Průvodce č. 1.

³⁵ ISS využívá sociální smír k tomu, aby asistovala členům rodiny, kteří jsou zapojeni do sporu, a pomohla všem stranám konfliktu správně určit předmět sporu, snížila napětí, zlepšila komunikaci, poskytla odbornou pomoc a prověřila možná řešení.

³⁶ ISS využívání jednání k dosažení přijatelných řešení, a pomáhá tak rodinným příslušníkům zvládat spor mezi nimi a zvážit přistoupení na kompromisy a podněcuje k diskusi.

O výsledku mediace rozhodují sami členové rodiny. Odborníci na mediaci jsou přesvědčeni, že s citlivou a vhodnou podporou je možné vyřešit i složité rodinné konflikty cestou kompromisu a vzájemné spolupráce.

Organizace ISS je schopna zajistit mediaci v několika podobách, a vyhovět tak rovněž potřebám rodin, jejichž členové žijí v různých zemích. Mezinárodní mediace tedy může pomoci vypořádat se s dalšími obtížemi, které se k přeshraničním konfliktům přidávají v podobě odlišných kultur, jazyků a soudních a administrativních procedur. Organizace ISS neustále pracuje na vymezení osvědčených postupů z oblasti mezinárodní mediace, a to ve spolupráci s Haagskou konferencí o mezinárodním právu soukromém, s odbornými sdruženími mediátorů a se specializovanými nevládními organizacemi.

Smír a mediace mohou pomoci rodinným příslušníkům, kteří se spolu prou, odstranit stávající neshody a vyhnout se nepříznivému dopadu, jaký mohou tyto neshody mít na vztahy v rodině v budoucnu. Mediace a smír pomáhají:

- soustředit se na spokojenost dítěte a jeho vztah k oběma rodičům,
- brát v potaz a respektovat obě kultury,
- upozorňovat na to, jak důležitá je i přes aktuální spor a fyzické odloučení role matky i otce,
- znovunastolení vzájemné důvěry.

PRŮVODCE Č. 11

SMĚRNICE ISS – MEZINÁRODNÍ RODINNÉ KONFLIKTY

Sociální zpráva pro účely rozdělení rodičovských povinností v případech mezinárodního odloučení nebo rozvodu – rodina, v níž dítě zůstává

A. OBECNÉ ZÁSADY

Při řešení případu, v souvislosti s nímž je vyžádána sociální zpráva pro účely rozdělení rodičovských povinností v případech mezinárodního odloučení nebo rozvodu, je potřeba mít na paměti následující obecné zásady:

- v případech mezinárodního rozvodu nebo odloučení zajistí příslušný vnitrostátní soud vyhotovení zprávy o situaci rodiny v domovské zemi a obrátí se na ISS s cílem získat sociální zprávu o situaci rodiče, který žije v zahraničí. Jestliže obě zúčastněné země ratifikovaly úmluvu HÚ 1996 a mají fungující centrální úřady, soud si může v zásadě vyžádat sociální zprávu prostřednictvím centrálních úřadů (článek 32 úmluvy HÚ 1996). V takových zemích mají soudy také možnost pověřit získáním těchto zpráv soukromé subjekty jako organizaci ISS (jako tomu bylo dříve, před vydáním úmluvy HÚ 1996). V úmluvě HÚ 1996 je výslovně uvedeno, že úřady mohou pověřit vyřízením případů takové „ostatní subjekty“, jako je ISS (články 31 a 32 úmluvy HÚ 1996). Ve všech ostatních zemích (tzn. v zemích, jež neratifikovaly úmluvu HÚ 1996 nebo v nichž úmluva HÚ 1996 není náležitě dodržována) je organizace ISS jedinou institucí, na kterou se mohou soudy nebo další úřady obracet;
- soudy potřebují být v souvislosti s péčí o dítě obeznámeny s plány obou rodičů, tzn. potřebují informace o místě pobytu, zajištění školní docházky, lékařské péči, zajištění kontaktu, o tom, kde bude dítě o prázdninách atd. Rodiče mohou být přímo zapojeni do tohoto rozhodování prostřednictvím sociálních zpráv;
- je nezbytné, aby zprávy byly získány z obou zemí ještě před vynesemím soudních rozhodnutí, aby měly všechny zúčastněné osoby, včetně dítěte, možnost vyjádřit svůj názor a aby úřady přijímající rozhodnutí měly objektivní obrázek o celé situaci,
- na setkáních s rodinnými příslušníky v obou zemích jim může sociální pracovník pomoci s naplňováním dosažených ujednání, která může poté schválit soud,
- má-li na celkovou situaci rodiny vliv víra, život v klanu nebo kmeni nebo kulturní aspekty, měly by být v sociální zprávě uvedeny příslušné podrobnosti,
- článek 12 Úmluvy OSN o právech dítěte zdůrazňuje, jak důležité je, aby dítě mohlo způsobem přiměřeným jeho věku vyjádřit svá přání a pocity a bylo vyslyšeno. Platí to i ve spojitosti se soudními a správními záležitostmi.

B. OBSAH SOCIÁLNÍ ZPRÁVY

Sociální zpráva pro účely rozdělení rodičovských povinností v případech mezinárodního odloučení nebo rozvodu by měla obsahovat následující informace:

Úvod

Odborná způsobilost a zkušenosti hodnotitele	<ul style="list-style-type: none"> • Vzdělání, pracovní zkušenosti, obor specializace • Veškeré případné další důležité informace
---	--

Základní informace o hodnocení	<ul style="list-style-type: none"> • Původ žádosti o provedení hodnocení • Důvod k předložení žádosti o provedení hodnocení
Podrobnosti o hodnocení	<ul style="list-style-type: none"> • Datum (data) a čas hodnocení • Místo (místa), kde bylo hodnocení uskutečněno • Osoby, s nimiž byl veden pohovor

Část 1 – Informace o dítěti

Rodinný stav	<ul style="list-style-type: none"> • Příjmení TISKACÍMI PÍSMENY a jméno (jména) • Pohlaví • Datum a místo narození • Státní příslušnost (a etnický původ, případně imigrační statut, jsou-li relevantní) • Náboženství (je-li relevantní) • Adresa
Základní údaje	<ul style="list-style-type: none"> • Stručný popis domu či bytu a jeho okolí. • Jak dlouho dítě žije v tomto bytě/ domě? Jde o zemi, v níž obvykle pobývá? Pokud ne, uveďte prosím podrobnosti. • Uveďte jména všech členů domácnosti, jejich věk, státní příslušnost a vztah k dítěti. • Jaký je obecně zdravotní a duševní stav členů domácnosti? • Kdo poskytuje dítěti primární péči? Není-li to jeho rodič, jakým způsobem se o něj rodič stará? • Jaký je obecně zdravotní a duševní stav dítěte? Chodí na pravidelné lékařské prohlídky? • Jakým jazykem (jakými jazyky) dítě hovoří ? • Chodí dítě do školky nebo školy? Pokud ano, uveďte podrobnosti o školce/ škole a o tom, jak se dítě zapojilo do kolektivu. • Jaké má dítě zájmy a koníčky? • Je potřebná další podpora nebo je ze zdroje mimo rodinu poskytována nějaká další podpora?
Vztahy	<ul style="list-style-type: none"> • Jaké vztahy má dítě se členy rodiny, s širší rodinou, přáteli apod.? • Jak dítě vnímá skutečnost, že nežije s oběma rodiči? Může se dítě o této věci bavit s rodičem, se kterým žije, nebo s ostatními členy rodiny?
Kontakt	<ul style="list-style-type: none"> • Je dítě v pravidelném kontaktu s rodičem, s nímž nežije? Pokud ano, jak je tento kontakt udržován? Pokud ne, z jakých důvodů? • Má-li dítě sourozence, kteří žijí s druhým rodičem, jaký kontakt spolu sourozenci mají?
Očekávání	<ul style="list-style-type: none"> • Jaká přání má dítě do budoucna?

Část 2 – Informace o rodiči nebo o pečující osobě, s níž dítě žije

Rodinný stav	<ul style="list-style-type: none"> • Příjmení TISKACÍMI PÍSMENY a jméno (jména) • Datum a místo narození • Státní příslušnost (a etnický původ, případně imigrační statut, jsou-li relevantní) • Náboženství (je-li relevantní) • Adresa, případně telefonní číslo a email
Základní údaje	<ul style="list-style-type: none"> • Jaká je profese rodiče? Je v současnosti zaměstnán? • Má-li rodič nového partnera/ partnerku, uveďte prosím podrobnosti o této osobě. Jaký je vztah mezi dítětem a tímto partnerem/ touto partnerkou? Jak dítě tuto osobu vnímá? • Jaké důvody vedly k rozdělení rodiny? • Za jakých okolností se rodič rozhodl, že bude dítěti poskytovat primární péči? • Jak pomáhají rodiči s péčí o dítě ostatní rodinní příslušníci nebo jiné osoby mimo rodinu? • Byla v této zemi přijata soudní rozhodnutí týkající se rodičovské odpovědnosti, bydliště dítěte, výživného a kontaktu s druhým rodičem nebo s příbuznými?
Kontakt	<ul style="list-style-type: none"> • Kdy bylo dítě naposledy v kontaktu s rodičem, s nímž nežije? • Jak se rodič dívá na osobní kontakt druhého rodiče s dítětem a na kontakt mezi nimi, který probíhá na dálku? • Jak rodič navrhuje uskutečňovat tento kontakt (např. po telefonu nebo formou video hovorů, s využitím emailu, dopisů apod.)? Je rodič ochoten dodat druhému rodiči fotografie a školní vysvědčení?
Očekávání	<ul style="list-style-type: none"> • Jaké plány a přání má rodič ve spojitosti s budoucností dítěte?

Část 3 – Analýza a doporučení

Analýza a doporučení	<ul style="list-style-type: none"> • Jaká je analýza hodnotitele a jaká má hodnotitel doporučení? • Všechny případné další důležité postřehy • Další zjištění
Podpis a datum	<ul style="list-style-type: none"> • Hodnocení podepsané a datované hodnotitelem

PRŮVODCE Č. 12

SMĚRNICE ISS – MEZINÁRODNÍ RODINNÉ KONFLIKTY

Sociální zpráva pro účely rozdělení rodičovských povinností v případech mezinárodního odloučení nebo rozvodu – o rodiči, s nímž dítě nežije

A. OBECNÉ ZÁSADY

Při řešení případu, v souvislosti s nímž je vyžádána sociální zpráva pro účely rozdělení rodičovských povinností v případech mezinárodního odloučení nebo rozvodu, je potřeba mít na paměti následující obecné zásady:

- v případech mezinárodního rozvodu nebo odloučení zajistí příslušný vnitrostátní soud vyhotovení zprávy o situaci rodiny v domovské zemi a obrátí se na ISS s cílem získat sociální zprávu o situaci rodiče, který žije v zahraničí. Jestliže obě zúčastněné země ratifikovaly úmluvu HÚ 1996 a mají fungující centrální úřady, soud si může v zásadě vyžádat sociální zprávu prostřednictvím centrálních úřadů (článek 32 úmluvy HÚ 1996). V takových zemích mají soudy také možnost pověřit získáním těchto zpráv soukromé subjekty jako organizaci ISS (jako tomu bylo dříve, před vydáním úmluvy HÚ 1996). V úmluvě HÚ 1996 je výslovně uvedeno, že úřady mohou pověřit vyřizením případů takové „ostatní subjekty“, jako je ISS (články 31 a 32 úmluvy HÚ 1996). Ve všech ostatních zemích (tzn. v zemích, jež neratifikovaly úmluvu HÚ 1996 nebo v nichž úmluva HÚ 1996 není náležitě dodržována) je organizace ISS jedinou institucí, na kterou se mohou soudy nebo další úřady obracet;
- soudy potřebují být v souvislosti s péčí o dítě obeznámeny s plány obou rodičů, tzn. potřebují informace o místě pobytu, zajištění školní docházky, lékařské péči, zajištění kontaktu, o tom, kde bude dítě o prázdninách atd. Rodiče mohou být přímo zapojeni do tohoto rozhodování prostřednictvím sociálních zpráv;
- je nezbytné, aby zprávy byly získány z obou zemí ještě před vynesemím soudních rozhodnutí, aby měly všechny zúčastněné osoby, včetně dítěte, možnost vyjádřit svůj názor a aby úřady přijímající rozhodnutí měly objektivní obrázek o celé situaci,
- na setkáních s rodinnými příslušníky v obou zemích jim může sociální pracovník pomoci s naplňováním dosažených ujednání, která může poté schválit soud,
- má-li na celkovou situaci rodiny vliv víra, život v klanu nebo kmeni nebo kulturní aspekty, měly by být v sociální zprávě uvedeny příslušné podrobnosti,
- článek 12 Úmluvy OSN o právech dítěte zdůrazňuje, jak důležité je, aby dítě mohlo způsobem přiměřeným jeho věku vyjádřit svá přání a pocity a bylo vyslyšeno. Platí to i ve spojitosti se soudními a správními záležitostmi.

B. OBSAH SOCIÁLNÍ ZPRÁVY

Sociální zpráva pro účely rozdělení rodičovských povinností v případech mezinárodního odloučení nebo rozvodu by měla obsahovat následující informace:

Úvod

Odborná způsobilost a zkušenosti hodnotitele	<ul style="list-style-type: none"> • Vzdělání, pracovní zkušenosti, obor specializace • Veškeré případné další důležité informace
---	--

Základní informace o hodnocení	<ul style="list-style-type: none"> • Původ žádosti o provedení hodnocení • Důvod k předložení žádosti o provedení hodnocení
Podrobnosti o hodnocení	<ul style="list-style-type: none"> • Datum (data) a čas hodnocení • Místo (místa), kde bylo hodnocení uskutečněno • Osoby, s nimiž byl veden pohovor

Část 1 – Informace o rodiči, s nímž dítě nežije

Rodinný stav	<ul style="list-style-type: none"> • Příjmení TISKACÍMI PÍSMENY a jméno (jména) • Datum a místo narození • Státní příslušnost (a etnický původ, případně imigrační statut, jsou-li relevantní) • Náboženství (je-li relevantní) • Adresa, případně telefonní číslo a email
Základní údaje	<ul style="list-style-type: none"> • Stručný popis domu či bytu a jeho okolí. • Uveďte jména všech členů domácnosti, jejich věk a státní příslušnost. Pokud jsou v příbuzenském vztahu k dítěti, které žije s druhým rodičem, uveďte prosím podrobnosti o tomto vztahu. • Jaká je profese rodiče? Je v současnosti zaměstnán? • Jaký je obecně zdravotní a duševní stav rodiče a ostatních členů domácnosti? • Má-li rodič nového partnera/ partnerku, uveďte prosím podrobnosti o této osobě. Setkalo se již dítě s tímto partnerem/ s touto partnerkou? Pokud ano, jak dítě tuto osobu vnímá? • Jaké důvody vedly k rozdělení rodiny? • Byla v této zemi přijata soudní rozhodnutí týkající se rodičovské odpovědnosti, bydliště dítěte, výživného a kontaktu s druhým rodičem nebo s příbuznými? • Jak pomáhají rodiči s péčí o dítě ostatní rodinní příslušníci nebo jiné osoby mimo rodinu? • Souhlasil rodič s tím, aby dítě žilo s druhým rodičem? Jestliže rodiče probírali toto uspořádání společně, k jaké dohodě došli? Jak bylo rozhodnutí vysvětleno dítěti?
Kontakt	<ul style="list-style-type: none"> • Kdy byl rodič naposledy v kontaktu s dítětem? Kdy ho rodič naposledy osobně viděl? • Jak rodič vnímá osobní kontakt s dítětem a kontakt mezi nimi, který probíhá na dálku, a co si v této souvislosti přeje? • Jak si rodič představuje, že bude tento kontakt organizován v budoucnosti? • Jak rodič navrhuje uskutečňovat tento kontakt (např. po telefonu nebo formou video hovorů, s využitím emailu, dopisů apod.)? • Jak se rodič plánuje zařídit, pokud mu bude navrhnuo, že ho dítě navštíví během prázdnin nebo že k němu bude

	jezdit na delší dobu (péče o dítě, školní docházka, aktivity pro dítě apod.)?
Očekávání	<ul style="list-style-type: none"> • Jaké plány a přání má rodič ve spojitosti s budoucností dítěte?

Část 2 – Analýza a doporučení

Analýza a doporučení	<ul style="list-style-type: none"> • Jaká je analýza hodnotitele a jaká má hodnotitel doporučení? • Všechny případné další důležité postřehy • Další zjištění
Podpis a datum	<ul style="list-style-type: none"> • Hodnocení podepsané a datované hodnotitelem

PRŮVODCE Č. 13

SMĚRNICE ISS – MEZINÁRODNÍ RODINNÉ KONFLIKTY

Rozhovor s dítětem, v jehož rodině probíhá spor

A. OBECNÉ ZÁSADY

Při rozhovoru s dítětem o sporu, který probíhá v jeho rodině, je potřeba mít na paměti následující obecné zásady:

- článek 12 Úmluvy OSN o právech dítěte upozorňuje na to, jak důležité je umožnit dítěti vyjádřit jeho přání a pocity způsobem, který je přiměřený jeho věku a vyspělosti. Platí to i ve spojitosti se soudními a administrativními záležitostmi;
- přestože se jedná o složité období jeho života, dítě se může s rozdělením rodiny vyrovnat, jestliže se rodič, s nímž žije, a další zúčastněné dospělé osoby vyvarují zostřování konfliktu, zejména v případě, kdy se spor táhne po dlouhou dobu,
- oba rodiče by měli s dítětem komunikovat a vysvětlovat mu změny, k nimž dochází, způsobem přiměřeným věku dítěte a jeho vyspělosti, a chránit tak dítě před hněvem a napětím,
- oba rodiče by měli pro své dítě vytvářet emocionální bezpečí, pochopit, že dítě může stále milovat oba své rodiče a může si přát zůstat jim oběma nablízku, a pokusit se mít neustále na zřeteli nejlepší zájmy svého dítěte,
- dítě by mělo být co nejvíce zapojeno do přijímání rozhodnutí, která se týkají dalšího uspořádání jeho života, kontaktu a navštěvování rodičů.

B. DOPORUČENÍ

- Soudy a organizace poskytující podporu rodinám mohou požadovat, aby byly vyslyšeny názory dítěte, ovšem pro dítě bývá často dosti obtížné vyjádřit své skutečné pocity a svá přání a hovořit o změnách, které by podle něj měly v rodině proběhnout.
- Dítě je potřeba opakovaně ujišťovat o tom, že na situaci, v níž se ocitlo, nenese žádnou vinu a že spory a zmatky jsou důsledkem problémů, s nimiž se potýkají jeho rodiče.
- Dítě musí žít v bezpečném prostředí, ve kterém je mu příjemně, a vědět, že může důvěřovat dospělému, který si s ním povídá.
- Dítě musí být ujištěno, že schůzka s ním je důvěrná, ale na druhou stranu musí být upozorněno na to, že zachování důvěrnosti má své meze (např. pokud se dítě zmíní o tom, že bylo týráno, nebo se objeví jiné obavy spojené s bezpečím dítěte).
- Dítěti musí být vysvětleno, že ono samo nebude o ničem rozhodovat, ale že může vyjádřit své pocity a názory a že tyto pocity a názory budou vzaty v potaz.
- Odborník by měl s dítětem hovořit způsobem vhodným pro dítě, projevit schopnost naslouchat tomu, co mu dítě chce říci, a vyvarovat se sugestivních a návodných otázek.

- Dítě má být vybídnuto k tomu, aby si představilo situaci, kdy je rodinný spor vyřešen, hovořilo o takové situaci a vyjádřilo svůj pohled na věc (např. „Jak bys chtěl, aby se situace ve tvé rodině vyvíjela v dokonalém světě?“).
- Je důležité seznámit se s potřebami dítěte, s jeho přáními, obavami, smutky, sny a s tím, jak by řešilo rodinné problémy, a pokusit se s ním hovořit jak o pozitivních, tak negativních věcech.
- Dítěti by měla být položena otázka, co rádo dělá s každým z rodičů.
- Dítěti by měl být dán čas na to, aby si svou odpověď promyslelo.
- Přihlížet je nutné ke skutečnosti, že dítěti se může zdát, že u něj dochází ke střetu loajality k oběma z rodičů.
- Schopnost dítěte vyjádřit se může být ovlivněna kulturními vlivy.
- Dítě by mělo mít příležitost vyjádřit se k tomu, zda si přeje, aby si mediátor promluvil o určité záležitosti s jeho rodiči.
- V potaz má být vzato také to, co dítě neřeklo.
- Měla by být zvažena možnost opakovaného setkání s dítětem.
- Existují-li nějaké obavy ve spojitosti s aktuálním spokojeným vývojem dítěte, bude možná nezbytné upozornit na to další instituce.

4. DĚTI BEZ DOPROVODU A DĚTI ODLOUČENÉ OD RODINY

4.1 Obecné aspekty

Počet dětí, které se pohybují po celém světě, vlivem globalizace a urbanizace neustále roste. Děti se přesunují v rámci své vlastní země a překračují státní hranice jak se svými rodiči, tak bez nich. Děti, které se přesunují samy, mohou být vystaveny většímu riziku týrání nebo zneužití, a jako takové proto musejí být náležitě chráněny. Snahou organizace ISS je zajistit, aby byly prosazovány nejlepší zájmy takových dětí, a pomáhat dětem s uplatňováním jejich práv v souladu s národními a mezinárodními úmluvami.

4.1.1 Definice

Výbor OSN pro práva dítěte ve svém Všeobecném vyjádření č. 6 (2005) uvádí dvě samostatné definice dětí bez doprovodu a dětí (nebo nezletilých) odloučených od rodiny:

- děti (nebo nezletilí) bez doprovodu jsou děti, „které jsou odloučeny od obou rodičů a dalších příbuzných a o které se nestará dospělá osoba, jež je ze zákona nebo dle zvyklostí za péči o ně odpovědná“³⁷,
- děti (nebo nezletilí) odloučené (odloučení) od rodiny jsou děti, „které jsou odloučeny od obou rodičů nebo od osoby určené ze zákona nebo dle zvyklostí, která jim dříve poskytovala péči, nikoli však nutně od ostatních příbuzných. Do této skupiny proto mohou patřit děti doprovázené jiným dospělým členem rodiny.“³⁸

Program Odloučené děti v Evropě iniciovaný Vysokým komisařem OSN pro uprchlíky a neziskovou organizací Save the Children mezi výše uvedenými definicemi nikterak nerozlišuje a používá pouze pojem „odloučené děti“, neboť tento pojem lépe vystihuje hlavní problém, s nímž se tyto děti potýkají, tedy skutečnost, že „jim chybí péče a ochrana jejich rodičů nebo primární pečující osoby, a v důsledku toho tímto odloučením strádají sociálně i psychologicky“.³⁹

4.1.2 Důvody odchodu z rodiny

Důvody, které vedou děti k opuštění jejich rodiny, se různí:

- snaha uniknout chudobě a strádání (odchod může být chápán jako rychlý únik z takové situace),
- snaha uniknout domácímu násilí nebo týrání či zneužívání v rodině nebo v komunitě,
- přesun z oblasti postižené přírodní katastrofou,
- snaha uniknout diskriminaci nebo společenskému vyloučení,
- snaha uniknout z oblasti sužované ozbrojeným konfliktem a možnému narukování do ozbrojených složek,
- odchod po úmrtí jednoho z rodičů nebo obou rodičů,
- snaha uniknout domluvenému nebo vynucenému sňatku,

³⁷ Výbor OSN pro práva dítěte (2005). Obecné zjištění č. 6 – Přístup k dětem bez doprovodu a dětem odloučeným od rodiny mimo zemi jejich původu, UN Doc CRC/GC/2005/6, odst. 7.

³⁸ Viz výše, odst. 8.

³⁹ Save the Children, Vysoký komisař OSN pro uprchlíky a UNICEF (2010). Program Odloučené děti v Evropě, Prohlášení o osvědčeném postupu (4. upravená verze), Kodaň, Dánsko – Save the Children a Vysoký komisař OSN pro uprchlíky, str. 4.

- hledání práce (přestože ve skutečnosti může odchod znamenat omezené příležitosti a riziko vykořisťování),
- přání vzdělávat se (v domovské zemi může chybět dostupné vzdělání, omezení vzdělávání na základní školy, nedostatek zdrojů ve školách apod.),
- snaha přispět do rodinného rozpočtu, smysl pro povinnost a pocit zodpovědnosti, snaha pomoci rodičům a rodině.

Rodiče mohou dítě k migraci vybízet nebo jej v jeho rozhodnutí podporovat, neboť se domnívají, že odchod dítěte přinese nové příležitosti a lepší budoucnost. Dítě může být rovněž zapojeno do rozhodování o jeho odchodu, ovšem ani ono, ani jeho rodiče si nemusejí plně uvědomovat dalekosáhlost důsledků, jaké může toto rozhodnutí mít. Děti mohou také svou domovskou zemi opouštět proti vůli svých rodičů. Stává se však jen velmi zřídka, že dítě cestuje zcela samo – zpravidla se děti spoléhají na to, že jim s naplánováním cesty a se zahájením života v cílové zemi pomohou další lidé.

4.1.3 Rizika

Přestože s přípravou cesty často pomáhají rodiče, příbuzní nebo přátelé, samotná zkušenost bývá pro dítě traumatická – trápí ho odloučení od rodiny, bojí se nebezpečí a musí se vyrovnávat s osamoceností. Tím, že cestuje samo, navíc dítě zvyšuje riziko, že bude zneužito nebo se stane předmětem vykořisťování:

- na cestě se může setkat s pašeráctvím nebo prodejem drog, při kterém dochází ke kontaktu s kriminálními živly a k využívání tajných metod přepravy zboží,
- na cestě hrozí riziko, že se dítě dostane do nebezpečné oblasti; další nebezpečí představuje překračování hranic zemí,
- dětem hrozí riziko setkání s lidmi, kteří jich využijí ke svým účelům, a mohou se dokonce stát předmětem sexuálního zneužití, kterým bude podmíněna možnost pokračovat v cestě,
- vlivem vyčerpání, diskriminace a jazykové bariéry děti často nevědí, na koho se obrátit o pomoc, když se dostanou do nesnází,
- riziko hrozí dětem i v cílové zemi – pokud najdou práci, jde obvykle o práci neoficiální, při níž mohou být vykořisťovány nebo vystaveny nebezpečí, případně může jít o záležitost nelegální. Zejména dívky mohou být ohroženy, jestliže vykonávají práci v domácnosti, kdy se mohou stát obětí zneužití. Povaha práce jim navíc může zkomplikovat možnost vyhledání externí pomoci;
- děti mohou být přinuceny k práci v sexuálním průmyslu,
- děti zpravidla nemají povolení k pobytu, a proto se bojí obracet se v situaci, kdy potřebují pomoc, na úřady,
- podmínky, v nichž žijí, mohou být otřesné, nebezpečné, a mohou tak dítě vystavovat dalším rizikům,
- děti nejsou obvykle vnímány jako oběti, ale spíše jako ilegální přistěhovalci a zločinci. Riskují tak zadržení, případně riskantní repatriaci;
- odloučené děti nemají vždy snadný přístup ke vzdělání. Překážkou mohou být chybějící doklady, nedostatek finančních prostředků na vhodné oblečení nebo školní

pomůcky, mezery ve vzdělání dětí a kulturní a jazykové odlišnosti. Pracovní doba navíc často koliduje se školním rozvrhem.

4.2 Zásahy organizace ISS

Při provádění zásahů ve spojitosti s dětmi bez doprovodu a s dětmi odloučenými od rodiny plní organizace ISS následující úkoly:

- stanovení statutu dítěte, aby se mu mohlo co nejdříve dostat sociální a právní ochrany:
  - a) tato snaha může být komplikována skutečností, že je potřeba získat patřičné dokumenty ze země původu,
  - b) existuje možnost, že dítě nebylo nikdy ve své domovské zemi oficiálně zaregistrováno,
  - c) v některých kulturách se může stát, že osoby, které dítě vnímá jako své rodiče, jsou ve skutečnosti členy širší rodiny nebo jen rodinnými přáteli;
- pomoc s vyhledáním rodiny dítěte a s obnovením kontaktu, projednání způsobu, jakým bude nejlepší udržovat kontakt na dálku po dobu odloučení dítěte,
- předložení sociální zprávy o složení rodiny a o její situaci s informacemi o výchově dítěte a o důvodech, pro které opustilo svůj domov,
- setkání s rodinou a probrání jejich přání týkajících se budoucnosti jejich dítěte; zároveň by měla být věnována pozornost kontaktu dítěte s rodinou, aby bylo zajištěno, že rodina nebude vystavena nebezpečí proto, že dítě opustilo zemi ilegálně,
- pomoc s nalezením dlouhodobého řešení pro dítě s přihlédnutím k jeho konkrétní situaci a zázemí,
- zasazení se o to, aby dítě a osoby, které mu v současnosti poskytují péči, měly možnost vysvětlit své postoje a pocity ve spojitosti se situací, a pomoc při zajišťování toho, aby k těmto postojům bylo v náležitě míře přihlédnuto,
- sestavení sociální zprávy a poskytnutí maxima informací o bezpečí dítěte a o sociálně-ekonomické situaci rodiny v případech, kdy je zvažován návrat dítěte do rodiny v zemi původu jako řešení v nejlepším zájmu dítěte, a zaměření se na prevenci, odhalování problémů, sociální podporu a další sledování takových situací,
- příprava rodiny v domovské zemi, aby bylo zajištěno bezproblémové opětovné začlenění dítěte do ní, projednání a sestavení plánů a dohod, které přispějí k budoucímu opětovnému začlenění dítěte do komunity a v případě potřeby požádání místních organizací poskytujících specializované služby o podporu.

Cílem zásahů organizace ISS je najít dlouhodobé řešení pro všechny děti bez doprovodu a děti odloučené od rodiny. Je tedy nezbytné co nejrychleji nacházet trvalá řešení, která zajistí dlouhodobou ochranu takových dětí. Důležitým prvkem takového rozhodování je vyhledání rodinných příslušníků a provedení sociálních hodnocení, která pomáhají obeznámit se se všemi stránkami situace dítěte. Děti by rovněž měla být dána příležitost, aby vyjádřilo svůj názor. Přihlížet je potřeba také k následujícím skutečnostem:

- opětovné sloučení rodiny, aby bylo možné vrátit dítě do péče jeho rodičů, jestliže se tento návrat zdá být v nejlepším zájmu dítěte a neporušuje jeho základní práva,
- návrat do země původu by měl být zvažován jedině v případě, kdy je předem plně zaručen spokojený život dítěte a je zajištěna náležitá příprava dítěte i jeho rodiny.

Pokud se dítě nemůže vrátit k rodičům, ani k širší rodině, musejí být před případným přesunem dítěte dohodnuty další kroky, aby byla v zemi původu zajištěna bezpečná péče,

- jestliže návrat do země původu není možný, měla by být zvažována možnost začlenění do komunity v zemi, kde dítě právě pobývá. Přijetí takového rozhodnutí musí být doprovázeno zajištěním bezpečného zákonného statutu dítěte a udělením oprávnění k pobytu a musejí být sestaveny plány dlouhodobé péče v rámci místní komunity. Dítěti by měla být poskytnuta veškerá pomoc potřebná k co nejnázšímu začlenění se;
- mezinárodní adopce děti bez doprovodu nebo dětí odloučených od rodiny by měla být zvažována jedině poté, co bylo potvrzeno, že dítě je pro osvojení vhodné. Znamená to, že vyhledání rodičů nebo rodinných příslušníků není možné a že selhaly snahy o opětovné sloučení rodiny, případně že rodiče poskytli svůj souhlas s osvojením. V případě přírodních katastrof nesmí být proces adopce uspíšen bez toho, že by byly uplatněny všechny potřebné kontrolní mechanismy a že by nejdříve nebyl učiněn pokus o nalezení rodiny a návrat dítěte do ní;
- dlouhodobým řešením pro dítě, které nemůže zůstat v hostitelské zemi, může být vystěhování do třetí země. Takové rozhodnutí musí vycházet z podrobných aktuálních informací a musí představovat řešení v nejlepším zájmu dítěte.

Obecně lze říci, že při provádění zásahů organizace ISS, jejichž cílem je respektování a uplatňování práv a zásad obsažených v Úmluvě OSN o právech dítěte, bývá nezbytné vypořádat se s následujícími skutečnostmi.

V hostitelské zemi

- Získat od dítěte aktuální nebo přesné informace o pobytu rodiny nebo o okolnostech, které vedly k rozhodnutí, že dítě opustí rodinu a přicestuje do hostitelské země, může být obtížné.
- Dítě si může přát, aby rodina nebyla nalezena, např. z obavy o její bezpečnost s ohledem na etnický původ rodiny, její politické smýšlení apod., kvůli neshodám v rodině nebo ze strachu, že bude do rodiny vráceno bez toho, že by mělo možnost naplnit očekávání rodiny, pokud jde o vzdělání dítěte nebo práci v hostitelské zemi, což může být vnímáno jako selhání dítěte i rodiny.
- Schopnost dítěte poskytnout informace o jeho původu může být ovlivněna traumatem, které zažilo během událostí v zemi svého původu, v návaznosti na své odloučení od rodiny nebo během cesty do hostitelské země, případně může být ovlivněna úrovní podpory, které se mu v hostitelské zemi dostává.
- Schopnost dítěte poskytnout informace může být ovlivněna věkem dítěte a jeho jazykovým vybavením. Je celkem běžné, že děti mají omezené vědomosti o prostředí, v němž vyrůstaly, nebo o tom, kde přesně v zemi původu žily, nemusejí znát rodinné příslušníky pod jejich oficiálními jmény, ale spíše pod přezdívkami, apod.
- Přestože pokusy o nalezení dlouhodobého řešení pro děti bez doprovodu nebo odloučené od rodiny by měly být učiněny co nejdříve, skutečné rozhodování o další péči o dítě může trvat velmi dlouho. V důsledku toho je dítě odloučeno od rodiny po dlouhou dobu, což ještě více komplikuje případný návrat do ní.
- I když dítě je ze zákona nezletilé, může být ve své kultuře zvyklé postarat se o sebe samo a možnosti další péče o něj v hostitelské zemi může vnímat jako omezující.

Pokud není dítěti nabídnuta možnost vzdělání, odborné přípravy nebo zaměstnání, hrozí dítěti větší riziko, že bude vystaveno negativním vlivům.

- Informace o rodině dítěte, která žije v zemi původu dítěte, mohou úřady v hostitelské zemi využít k zahájení procesu repatriace dítěte bez získání dostatečných záruk. Dítě navíc nemusí být nutně vráceno přímo do jeho rodiny nebo do instituce, která zajistí jeho ochranu, ale do rukou pohraničních úřadů nebo policie.

V zemi původu

- V zemi původu nemusejí přistupovat k dítěti, které žije v zahraničí, a k jeho rodině dostatečně ohleduplně. Dítě i rodina mohou být vnímány jako jiní, šťastnější, protože dítě odcestovalo do země, která je považována za bohatou, a předpokládá se, že bude mít snadný přístup k dobrému vzdělání nebo zaměstnání a bude moci zajistit příjem své rodině, a tudíž i zemi, která může žít z poplatků za částky, jež domů zasílají lidé pracující v zahraničí. Svou roli mohou rovněž hrát vnitrostátní sociální problémy.
- Komplikace při navazování spolupráce při zajišťování schůzky s rodinou může přinést skutečnost, že v zemi původu nejsou k dispozici sociální služby a služby zaměřené na ochranu dětí nebo že tyto služby nemají náležitou úroveň.
- V zemích, kde může být rodina ohrožena ozbrojeným konfliktem, nedostatečnou bezpečností nebo v důsledku své politické příslušnosti, nemusí být možné získat sociální zprávy o rodině. Právě tyto země přitom děti opouštějí nejčastěji.

PRŮVODCE Č. 14

SMĚRNICE ISS – DĚTI BEZ DOPROVODU A DĚTI ODLOUČENÉ OD RODINY Sociální zpráva o dítěti bez doprovodu/ odloučeném od rodiny vyžádaná v hostitelské zemi

A. OBECNÉ ZÁSADY

Při řešení případu, v souvislosti s nímž je v hostitelské zemi vyžádána sociální zpráva o dítěti bez doprovodu nebo o dítěti odloučeném od rodiny, je potřeba mít na paměti následující obecné zásady:

- hlavním cílem je najít trvalé a stabilní řešení, které bude plně vyhovovat potřebám dítěte bez doprovodu nebo odloučeného od rodiny,
- každou situaci je třeba řešit důkladně a profesionálně a zároveň s co nejkratšími prodlevami,
- články 8, 9 a 10 Úmluvy OSN o právech dítěte zdůrazňují, že je důležité pomoci dítěti obnovit a udržovat kontakt se svou biologickou rodinou,
- je nezbytné získat obsáhlé informace o identitě dítěte a jeho zázemí, které pomohou přijímat rozhodnutí o další péči o dítě,
- dítěti by mělo být umožněno vyjádřit své názory a přání, k nimž by mělo být náležitě přihlédnuto.

B. OBSAH SOCIÁLNÍ ZPRÁVY

Sociální zpráva o dítěti bez doprovodu/ odloučeném od rodiny v hostitelské zemi by měla obsahovat následující informace:

Úvod

Odborná způsobilost a zkušenosti hodnotitele	<ul style="list-style-type: none"> • Vzdělání, pracovní zkušenosti, obor specializace • Veškeré případné další důležité informace
Základní informace o hodnocení	<ul style="list-style-type: none"> • Původ žádosti o provedení hodnocení • Důvod k předložení žádosti o provedení hodnocení
Podrobnosti o hodnocení	<ul style="list-style-type: none"> • Datum (data) a čas hodnocení • Místo (místa), kde bylo hodnocení uskutečněno • Osoby, s nimiž byl veden pohovor

Část 1 – Informace o dítěti

Rodinný stav	<ul style="list-style-type: none"> • Příjmení TISKACÍMI PÍSMENY a jméno (jména) • Pohlaví • Datum a místo narození • Informace o zápisu do matriky (datum, místo, kopie rodného listu, doklady o totožnosti apod.) • Státní příslušnost (a etnický původ, případně imigrační statut, jsou-li relevantní)
---------------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Náboženství (je-li relevantní) • Aktuální adresa dítěte, případně informace o osobách, které o něj pečují.
Biologická rodina/ vztahy	<ul style="list-style-type: none"> • Příjmení rodičů TISKACÍMI PÍSMENY a jméno (jména) • Datum a místo narození • Státní příslušnost (a etnický původ, je-li relevantní) • Náboženství (je-li relevantní) • Jazyky, kterými rodiče hovoří • Aktuální adresa v původním jazyce a v překladu do pracovního jazyka (v případě potřeby doplňte orientační body nebo informace o tom, jak najít místo pobytu rodiny), případně telefonní číslo a email. <p>Pozn.: stejné informace je potřeba uvést ve spojitosti se sourozenci, prarodiči a dalšími blízkými rodinnými příslušníky nebo s osobami, které žijí v domácnosti rodičů. Je potřeba také uvést podrobnosti o všech případných dalších dospělých osobách, které jsou pro dítě důležité (učitelé, sousedi apod.).</p>
Základní údaje	<ul style="list-style-type: none"> • Žilo dítě před svým odjezdem ze země se svou biologickou rodinou? • Jaký byl vztah mezi dítětem a členy jeho rodiny? • Jaké důvody vedly k tomu, že dítě opustilo domov? • Jaké jsou důvody a okolnosti odloučení dítěte od jeho rodiny? Kdy dítě opustilo svůj domov a souhlasila rodina s jeho odchodem? • Jak byla cesta dítěte připravena? • Doprovázela dítě na jeho cestě dospělá osoba? Pokud ano, uveďte podrobnosti. • Měl dítě v hostitelské zemi kontaktní osobu (osoby)? Pokud ano, uveďte podrobnosti. • Chodilo dítě před svým odchodem od rodiny do školy? Pokud ano, uveďte prosím údaje o jeho škole, učitelích, výsledcích apod. • Jaký je obecně zdravotní a duševní stav dítěte? Má nějaké zdravotní problémy? • Jak je v současnosti o dítě postaráno? • Chodí dítě v současné době do školy nebo do učení? • Jak si dítě zvyká na život v hostitelské zemi?
Kontakt	<ul style="list-style-type: none"> • Bylo dítě od svého odchodu z rodiny v kontaktu s rodinnými příslušníky, kteří žijí v domovské zemi? Pokud ano, uveďte podrobnosti. • Jak si dítě přeje udržovat spojení se svou rodinou? Má dítě ve spojitosti s tímto kontaktem nějaké obavy?
Očekávání	<ul style="list-style-type: none"> • Jaká přání má dítě do budoucna?

Část 2 – Analýza a doporučení

Analýza a doporučení	<ul style="list-style-type: none"> • Jaká je analýza hodnotitele a jaká má hodnotitel doporučení? • Všechny případné další důležité postřehy • Další zjištění
Podpis a datum	<ul style="list-style-type: none"> • Hodnocení podepsané a datované hodnotitelem

PRŮVODCE Č. 15

SMĚRNICE ISS – DĚTI BEZ DOPROVODU A DĚTI ODLOUČENÉ OD RODINY

Sociální zpráva o dítěti bez doprovodu/ odloučeném od rodiny vyžádaná v zemi jeho původu

A. OBECNÉ ZÁSADY

Při řešení případu, v souvislosti s nímž je v zemi původu dítěte vyžádána sociální zpráva o dítěti bez doprovodu nebo o dítěti odloučeném od rodiny, je potřeba mít na paměti následující obecné zásady:

- hlavním cílem je najít trvalé a stabilní řešení, které bude plně vyhovovat potřebám dítěte bez doprovodu nebo odloučeného od rodiny,
- každou situaci je třeba řešit důkladně a profesionálně a zároveň s co nejkratšími prodlevami,
- články 8, 9 a 10 Úmluvy OSN o právech dítěte zdůrazňují, že je důležité pomoci dítěti obnovit a udržovat kontakt se svou biologickou rodinou,
- je nezbytné získat obsáhlé informace o identitě dítěte a jeho zázemí, které pomohou přijímat rozhodnutí o další péči o dítě.

B. OBSAH SOCIÁLNÍ ZPRÁVY

Sociální zpráva o dítěti bez doprovodu/ odloučeném od rodiny v zemi původu by měla obsahovat následující informace:

Úvod

Odborná způsobilost a zkušenosti hodnotitele	<ul style="list-style-type: none"> • Vzdělání, pracovní zkušenosti, obor specializace • Veškeré případné další důležité informace
Základní informace o hodnocení	<ul style="list-style-type: none"> • Původ žádosti o provedení hodnocení • Důvod k předložení žádosti o provedení hodnocení
Podrobnosti o hodnocení	<ul style="list-style-type: none"> • Datum (data) a čas hodnocení • Místo (místa), kde bylo hodnocení uskutečněno • Osoby, s nimiž byl veden pohovor

Část 1 – Informace o rodině

Potvrzení rodinného stavu dítěte	<ul style="list-style-type: none"> • Příjmení dítěte TISKACÍMI PÍSMENY a jméno (jména) • Pohlaví • Datum a místo narození • Informace o zápisu do matriky (datum, místo, kopie rodného listu, je-li k dispozici) • Státní příslušnost (a etnický původ, je-li relevantní) • Náboženství (je-li relevantní)
Rodinný stav	<ul style="list-style-type: none"> • Příjmení rodičů TISKACÍMI PÍSMENY a jméno (jména) • Datum a místo narození

	<ul style="list-style-type: none"> • Státní příslušnost (a etnický původ, je-li relevantní) • Náboženství (je-li relevantní) • Jazyky, kterými rodiče hovoří • Aktuální adresa, případně telefonní číslo a email. <p>Pozn.: stejné informace je potřeba uvést ve spojitosti se sourozenci, prarodiči a dalšími blízkými rodinnými příslušníky nebo s osobami, které žijí v domácnosti rodičů.</p>
Základní údaje	<ul style="list-style-type: none"> • Stručný popis bytu nebo domu, kde rodina žije, a jeho okolí. • Jaké je složení rodiny, která v bytě či domě žije? • Chodí dospělí členové rodiny do práce? • Jaká je finanční situace rodiny? • Jaký je zdravotní stav rodinných příslušníků? • Chodilo dítě před svým odchodem od rodiny do školy? Pokud ano, uveďte prosím údaje o jeho škole, výsledcích apod. Chodí ostatní děti v rodině do školy? Pokud ano, uveďte podrobnosti. • Mělo dítě před svým odchodem z rodiny nějaké zdravotní problémy? • Žilo dítě před svým odjezdem ze země se svou biologickou rodinou? • Jaký byl vztah mezi dítětem a členy jeho rodiny? • Jaké jsou důvody a okolnosti odloučení dítěte od jeho rodiny? Kdy dítě opustilo svůj domov a souhlasila rodina s jeho odchodem? • Jak byla cesta dítěte připravena? • Doprovázela dítě na jeho cestě dospělá osoba? Pokud ano, uveďte podrobnosti. • Mělo dítě v hostitelské zemi kontaktní osobu (osoby)? • Je rodina schopna se o dítě starat?
Kontakt	<ul style="list-style-type: none"> • Bylo dítě od svého odchodu z rodiny v kontaktu s rodinnými příslušníky? Pokud ano, uveďte s kým a jak byl tento kontakt zajištěn. • Jak má být podle rodiny udržován kontakt s jejich dítětem?
Očekávání	<ul style="list-style-type: none"> • Jaká přání má rodina ve spojitosti s dalším životem svého dítěte? • Pokud by byl návrat dítěte do jeho rodiny v jeho nejlepším zájmu, jaký druh zdrojů a podpory by byl v souvislosti se školní docházkou, odbornou přípravou, lékařskou péčí, zaměstnáním apod. k dispozici?

Část 2 – Analýza a doporučení

Analýza a doporučení	<ul style="list-style-type: none"> • Jaká je analýza hodnotitele a jaká má hodnotitel doporučení? • Všechny případné další důležité postřehy • Další zjištění
Podpis a datum	<ul style="list-style-type: none"> • Hodnocení podepsané a datované hodnotitelem

5. OPĚTOVNÉ SLOUČENÍ RODINY

5.1 Obecné aspekty

Jak bylo zdůrazněno v předchozích oddílech, rodina je přirozeným základem společnosti a zaslouží maximální ochranu ze strany státu. Jestliže rodiče a jejich děti žijí v různých zemích, je stát povinen podpořit kontakt mezi nimi a reagovat citlivě a co nejrychleji na žádosti spojené se vstupem do země nebo s jejím opuštěním za účelem opětovného sloučení rodiny.

Pokud je v hostitelské zemi navrženo opětovné sloučení rodiny, člen rodiny, který v hostitelské zemi pobývá, musí podniknout právní a administrativní kroky a podat oficiální žádost o takové opětovné sloučení. Po provedení sloučení je nezbytné, aby se rodině dostalo náležité podpory profesionálů. Příbuzní, kteří přijíždějí ze země, z níž pochází dítě, si musejí zvyknout na nové prostředí, neznámou kulturu a cizí jazyk. Členové rodiny se možná neviděli po velmi dlouhou dobu a mohli projít událostmi, které měly zásadní vliv na ně samotné i na vztahy v rodině. Děti, které byly od svého rodiče odloučeny po dlouhý čas, potřebují pomoc s obnovováním dříve vytvořené vazby.

Opětovné sloučení rodiny však může být navrženo také v zemi původu. Členové rodiny, kteří odcestovali do jiné země, mohli mít potíže s přizpůsobováním se životu v novém státě, zejména pak v případě, kdy jde o mladé lidi nebo osoby, kterým chybí podpora rodiny, na níž bývaly zvyklé. Pobyt v hostitelské zemi může negativně doléhat na jejich vlastní identitu a jejich očekávání nemusejí být naplněna. Rodina, která zůstala doma, mohla s dítětem nebo dospělým, kteří odjeli do zahraničí, spojovat ne jeden svůj sen, avšak není si vědoma reality, v jaké jejich příbuzný žije. Pro rodinu v domovské zemi může být dosti obtížné zvládat život bez přítomnosti či podpory příbuzného, který odešel do jiné země. Odloučení může mít zásadní dopad na celou rodinu. Místní komunita může mít s rodinou, jejíž člen žije v zahraničí, spojeny naprosto nereálné představy. Žadatelé o azyl někdy nepochodí a příbuzný se zapojí do dobrovolného programu pro navrátilce nebo je donucen vrátit se do země svého původu.

Rozhodnutí opustit svou zemi je velmi závažné a neméně obtížné může být rozhodnutí vrátit se domů. K úspěšnému návratu do země původu a k rodině nestačí v žádném případě jen finanční a humanitární pomoc. Všem členům rodiny se musí dostat odborné a uvážené pomoci, aby byl návrat správně koordinován a všichni zúčastnění měli možnost obnovit své vztahy a svou rodinu opět sloučit. Programy a plány podpory musejí umožňovat nalézání dlouhodobých řešení, která budou vhodná jak pro rodinu samotnou, tak pro její okolí. Obecně by mělo být opětovné sloučení rodiny doprovázeno a podporováno zkušenými profesionály, a to před zahájením tohoto procesu, v jeho průběhu i po jeho uskutečnění.

5.2 Zásahy organizace ISS

Při provádění zásahů spojených s opětovným sloučením rodiny plní organizace ISS následující úkoly:

- udržování vztahů mezi rodinnými příslušníky a zajišťování přímého kontaktu prostřednictvím telefonátů, výměny korespondence, fotografií apod.,
- předkládání sociálních zpráv o situaci rodiny v zemi původu⁴⁰,

---

⁴⁰ Tyto sociální zprávy musejí vycházet ze Směrnic ISS vztahujících se na zprávy o rodině dítěte bez doprovodu/ odloučeného od rodiny v zemi původu. Více podrobností viz Průvodce č. 15.

- jestliže oba rodiče žijí mimo domovskou zemi a dítě nebo závislé osoby byly ponechány v péči širší rodiny, získávání sociálních zpráv o situaci dětí a závislých osob v zemi původu,
- v případě potřeby obhajování důležitosti opětovného sloučení rodiny.

Dotčené dítě musí mít v každém případě právo vyjádřit své názory způsobem přiměřeným jeho věku a vyspělosti a k dispozici prostředky k tomu nezbytné. Všichni členové rodiny musejí být navíc informováni o podnikaných krocích a přijímaných opatřeních.

PRŮVODCE Č. 16

SMĚRNICE ISS – OPĚTOVNÉ SLOUČENÍ RODINY

Sociální zpráva pro účely opětovného sloučení rodiny v zemi původu

A. OBECNÉ ZÁSADY

Při řešení případu, v souvislosti s nímž je v zemi původu dítěte vyžádána sociální zpráva pro účely opětovného sloučení rodiny, je potřeba mít na paměti následující obecné zásady:

- článek 3 Úmluvy OSN o právech dítěte uvádí, že veškerá rozhodnutí přijímaná ve spojitosti s dítětem, ať již sociální, právní nebo administrativní, mají být v jeho nejlepším zájmu,
- v článku 10 Úmluvy OSN o právech dítěte je uvedeno, že pokud dítě nebo jeho rodiče požádají o možnost vstoupit na území státu, který je stranou úmluvy, nebo území takového státu opustit za účelem opětovného sloučení rodiny, mají státy, jež jsou stranami úmluvy, přistoupit k vyřízení takové žádosti pozitivně, lidsky a urychleně,
- jestliže jsou do opětovného sloučení rodiny nebo do repatriace zapojeny děti, musí být před přijetím konečného rozhodnutí předložena zpráva o původní rodině,
- rodinný příslušník, který se vrací, i rodina v domovské zemi musejí být náležitě připraveni na návrat; při této přípravě je potřeba brát v potaz délku doby, po kterou se členové rodiny neviděli, a změny v okolnostech, k nimž došlo na obou stranách,
- v zemi původu by měla mít rodina, která prochází opětovným sloučením, k dispozici průběžnou podporu.

B. OBSAH SOCIÁLNÍ ZPRÁVY

Sociální zpráva pro účely opětovného sloučení rodiny v zemi původu by měla obsahovat následující informace:

Úvod

Odborná způsobilost a zkušenosti hodnotitele	<ul style="list-style-type: none"> • Vzdělání, pracovní zkušenosti, obor specializace • Veškeré případné další důležité informace
Základní informace o hodnocení	<ul style="list-style-type: none"> • Původ žádosti o provedení hodnocení • Důvod k předložení žádosti o provedení hodnocení
Podrobnosti o hodnocení	<ul style="list-style-type: none"> • Datum (data) a čas hodnocení • Místo (místa), kde bylo hodnocení uskutečněno • Osoby, s nimiž byl veden pohovor

Část 1 – Informace o původní rodině

Rodinný stav	<ul style="list-style-type: none"> • Příjmení rodinných příslušníků TISKACÍMI PÍSMENY a jejich jména • Vztah k rodinnému příslušníkovi, který pobývá v zahraničí • Datum a místo narození • Státní příslušnost (a etnický původ, je-li relevantní)
---------------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Náboženství (je-li relevantní) • Adresa, případně telefonní číslo a email. <p>Pozn.: stejné informace je potřeba uvést ve spojitosti se všemi rodinnými příslušníky z této domácnosti, případně s dalšími blízkými příbuznými.</p>
Základní informace	<ul style="list-style-type: none"> • Stručný popis bytu nebo domu, kde rodina žije, a jeho okolí. • Jaké je složení rodiny, která v bytě či domě žije? • Chodí dospělí členové rodiny do práce? • Jaká je finanční situace rodiny? • Jaký je zdravotní stav rodinných příslušníků? • Jakou roli měl příbuzný v rodině před svým odchodem (např. pracující, pečující osoba apod.)? • Jaké okolnosti vedly k rozhodnutí příbuzného odjet do zahraničí? Byla rodina zapojena do jeho rozhodování?
Vztahy	<ul style="list-style-type: none"> • Jaké byly vztahy mezi rodinnými příslušníky a příbuzným, který žije v současnosti v zahraničí? • Byly členové rodiny od odchodu příbuzného, který teď žije v zahraničí, s tímto příbuzným ve spojení? Pokud ano, jak tento kontakt probíhal? • Jak rodinní příslušníci vnímají návrat svého příbuzného a mají ve spojitosti s návratem nějaké obavy? • Jakou podporu mohou svému příbuznému nabídnout? • Jakou podporu by měli rádi k dispozici? Jsou vzdělávací a zdravotnické instituce připraveny poskytnout podporu fyzicky a finančně?

Část 2 – Analýza a doporučení

Analýza a doporučení	<ul style="list-style-type: none"> • Jaká je analýza hodnotitele a jaká má hodnotitel doporučení? • Všechny případné další důležité postřehy • Další zjištění
Podpis a datum	<ul style="list-style-type: none"> • Hodnocení podepsané a datované hodnotitelem

6. PÁTRÁNÍ PO PŮVODU

6.1 Obecné aspekty

Každý člověk má potřebu uvědomovat si, kým je, a vědět, kam patří. K takovému uvědomování si pomáhá pochopení vlastního původu a identity. Adoptovanému dítě mohou chybět informace o jeho kořenech, které potřebuje doplnit. Pojmem „pátrání po původu“ se rozumí proces zaměřený na objevení kořenů konkrétního člověka. Potřebu vypátrat původ zpravidla vyvolá jedna či více z následujících skutečností:

- přání dovědět se více o biologických rodičích, obvykle především o matce,
- potřeba vyměnit si informace, ať již obecné nebo specifické,
- přání setkat se s biologickými rodiči, sourozenci a dalšími rodinnými příslušníky,
- snaha blíže se obeznámit s kulturním původem a zázemím,
- přání získat informace o rodinné anamnéze,
- snaha pochopit, proč bylo dítě dáno k osvojení,
- přání posílit pocit sounáležitosti.

Mezinárodní úmluvy se výslovně nezmiňují o právu osvojeného dítěte znát totožnost svých biologických rodičů a vnitrostátní zákony se v tomto ohledu dosti různí. Obecně platí, že před tím, než mohou být podniknuty kroky k vypátrání biologických rodičů, je nutné vyžádat si souhlas osvojeného dítěte. Některé země zaručují biologické matce právo zůstat v anonymitě, zatímco jiné státy udělují osvojenému dítěti právo na obsáhlé informace o jeho biologických rodičích. V některých zemích může adoptované dítě dokonce vyhledat své (nevlastní) sourozence nebo další příbuzné. Bývá tomu tak zejména v situacích, kdy biologičtí rodiče již nežijí nebo kdy je není možné najít.

6.2 Zásahy organizace ISS

Řada adoptovaných dětí, které se narodily v posledních letech, bude mít relativně snadný přístup k informacím o svém původu, neboť národní úřady zabývající se osvojením vedou stále podrobnější záznamy o kořenech těchto dětí. Stále je však hodně dětí, které mají o svém původu k dispozici jen kusé, případně žádné informace. Hodně dospělých, kteří začínají s pátráním po svém původu, zjišťuje, že v souladu s dřívějšími postupy byla anonymita biologických rodičů chráněna mnohem důkladněji než dnes. Znamená to, že mezinárodní pátrání po původu mohou být dosti složitá.

Organizace ISS má dlouholeté zkušenosti s pátráním po původu a z praxe ví, že zvláštní pozornost je potřeba věnovat následujícím záležitostem:

- nejprve musíme ověřit, zda má adoptovaný člověk dle vnitrostátní legislativy právo na informace o svém původu, případně zda ve spojitosti s jeho osvojením existují v zemi, v níž k osvojení došlo, potřebné doklady,
- je nezbytné zajistit profesionální přípravu, poradenství a psychologickou podporu, aby byl zajištěn úspěšný výsledek,
- podpora poskytovaná odborníky by se měla věnovat důvodům, které vedou k zahájení pátrání,

- je potřeba zajistit, aby pátrání po biologických rodičích a dalších rodinných příslušnících a schůzky s nimi a s adoptovaným člověkem probíhaly důvěrně, a dále zajistit, aby biologické rodině byla nabídnuta podpora odborníků,
- o existenci osoby, která pátrá po svém původu, mohou vědět jen biologičtí rodiče a jejich okolí a situace mohla doznat od narození dítěte značných změn,
- biologičtí rodiče by měly pochopit důvody, které vedly dítě k zahájení pátrání po jeho původu, a ve spojitosti s případným kontaktováním by na ně neměl být vyvíjen přílišný tlak,
- je nezbytné zajistit podporu v souvislosti s navázáním úvodního kontaktu, případně i po jeho navázání,
- s veškerými osobními a kontaktními informacemi musí být nakládáno jako s důvěrnými – tyto informace je možné předávat jedině na základě výslovného svolení dotčené osoby.

PRŮVODCE Č. 17

SMĚRNICE ISS – PÁTRÁNÍ PO PŮVODU

Žádost o zahájení pátrání po původu podávaná adoptovanou osobou

A. OBECNÉ ZÁSADY

Při přijímání žádosti o zahájení pátrání po původu, kterou podává adoptovaná osoba, je potřeba mít na paměti následující obecné zásady:

- na úvodním pohovoru je důležité probrat důvody, které vedou adoptovanou osobu k zahájení pátrání, spolu s možnými pozitivními a negativními záležitostmi, které se mohou během pátrání objevit,
- během pohovoru by měla adoptovaná osoba uvést svá přání týkající se případného kontaktu (prostřednictvím dopisů, emailů, po telefonu, osobní schůzka),
- během pohovoru by měly být adoptované osobě poskytnuty obecné informace o tom, jak v příslušných letech osvojení probíhalo, a umožněno jí udělat si představu o postoji jejích biologických rodičů,
- měly by být pořízeny kopie všech dokumentů týkajících se osvojení, které má adoptovaná osoba k dispozici, a tyto kopie je potřeba odeslat s úvodní žádostí o zahájení pátrání,
- pokud má adoptovaná osoba už na začátku svého pátrání přístup k informacím, je potřeba zajistit odbornou pomoc s přípravou a s poradenstvím a psychologickou podporou pro adoptovaného,
- adoptovaná osoba by měla být motivována k tomu, aby si o pátrání promluvila s adoptivní rodinou. Adoptivní rodina by se naopak neměla cítit ohrožená a měla by adoptovanému nabídnout svou podporu. Adoptovaná rodina sama bude možná potřebovat pomoc, aby se se situací vyrovnala;
- jestliže si bude adoptovaná osoba přát sejit se s biologickou rodinou, doporučuje se při prvních setkáních využití odborné pomoci, kterou poskytne třetí strana,
- pokud úvodní komunikace probíhá na dálku (formou dopisů apod.), je nezbytné, aby adoptovaná osoba měla možnost probrat korespondenci s odborníkem co nejdříve po obdržení a před tím, než na ni bude reagovat. Pomoc bude možná nutná i s překládáním korespondence.

B. OBSAH ŽÁDOSTI O ZAHÁJENÍ PÁTRÁNÍ

V žádosti o zahájení pátrání po původu, kterou předkládá adoptovaná osoba, by měla tato adoptovaná osoba uvést následující informace:

Adoptovaná osoba	<ul style="list-style-type: none"> • Příjmení podle adoptivních rodičů TISKACÍMI PÍSMENY a jméno (jména) • Příjmení podle biologických rodičů TISKACÍMI PÍSMENY a jméno (jména), pokud je adoptovaný zná • Pohlaví • Datum a místo narození • Datum a místo osvojení
-------------------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Státní příslušnost • Adresa
Adoptivní rodina	<ul style="list-style-type: none"> • Příjmení adoptivních rodičů TISKACÍMI PÍSMENY a jejich jména • Datum a místo narození • Státní příslušnost • Adresa • Jaký je vztah mezi adoptivními rodiči a jejich adoptovaným dítětem? • Vědí adoptivní rodiče o tom, že je zahajováno pátrání po původu jejich adoptovaného dítěte, a pokud ano, jaký je jejich názor? <p>Poznámka – stejné informace by měly být uvedeny ve spojitosti se sourozenci.</p>
Biologická rodina	<ul style="list-style-type: none"> • Příjmení biologických rodičů TISKACÍMI PÍSMENY a jejich jména • Datum a místo narození • Veškeré další známé údaje o biologických rodičích • Ví adoptovaný o nějakých sourozencích? Pokud ano, uveďte podrobnosti.
Základní informace	<ul style="list-style-type: none"> • Známé okolnosti, které vedly k adopci. • Kontakty na subjekt, který byl zapojen do vyřízení adopce. • Kopie všech případných potvrzení a osvědčení spojených s narozením adoptovaného a s jeho osvojením, které má k dispozici adoptovaný nebo adoptivní rodiče. • Pátrala již adoptovaná osoba v minulosti po své biologické rodině? Pokud ano, s pomocí koho a jaký byl výsledek pátrání? • Má adoptovaná osoba přístup k adopční složce v zemi, v níž momentálně žije? • Stručný popis toho, jak adoptovaná osoba v současnosti žije.
Motivace	<ul style="list-style-type: none"> • Proč zahajuje adoptovaná osoba pátrání právě v této fázi svého života? • Jaký druh kontaktu by adoptovaný rád navázal se svou biologickou matkou, otcem, případně sourozenci (např. jen získání základních informací, údaje o zdravotním stavu, osobní kontakt apod.)? • Přeje-li si adoptovaný být v osobním kontaktu, jaký druh osobního kontaktu si přeje s příbuznými mít (např. prostřednictvím dopisů, emailů, po telefonu, osobní setkání)?

PRŮVODCE Č. 18

SMĚRNICE ISS – PÁTRÁNÍ PO PŮVODU

Žádost o zahájení pátrání po adoptovaném dítěti podávaná biologickým rodičem nebo příbuzným

A. OBECNÉ ZÁSADY

Při přijímání žádosti o zahájení pátrání po adoptovaném dítěti, kterou podává biologický rodič nebo příbuzný, je potřeba mít na paměti následující obecné zásady:

- na úvodním pohovoru je důležité probrat důvody, které vedou biologického rodiče nebo příbuzného k zahájení pátrání, spolu s možnými pozitivními a negativními záležitostmi, které se mohou během pátrání objevit,
- je potřeba vysvětlit, že pátrání se bude odvíjet od vnitrostátních zákonů země, kde má adoptované dítě trvalé bydliště, a před tím, než dojde k jakékoli výměně informací nebo kontaktních údajů, je nezbytné získat souhlas adoptovaného dítěte. Zájmy dítěte a stabilita adoptivní rodiny jsou klíčové. V mnoha zemích nemají biologičtí rodiče právo trvat na kontaktu se svým dítětem, které bylo adoptováno;
- měly by být pořízeny kopie všech dokumentů týkajících se osvojení, které má biologický rodič nebo příbuzný k dispozici, a tyto kopie je potřeba odeslat s úvodní žádostí o zahájení pátrání,
- případně je možno pomoci se zjišťováním toho, zda a kde jsou uloženy záznamy o osvojení,
- pokud má biologický rodič už na začátku svého pátrání přístup k informacím, je potřeba zajistit odbornou pomoc s přípravou a s poradenstvím a psychologickou podporou pro rodiče,
- jestliže je adoptovaná osoba vypátrána, měl by se s ní jako první spojit externí odborník,
- jestliže bude adoptovaná osoba souhlasit, bude zajištěna výměna informací a během úvodních schůzek bude nadále poskytována odborná pomoc,
- během úvodní výměny informací či korespondence je nezbytné, aby měl biologický rodič možnost probrat korespondenci s odborníkem co nejdříve po obdržení a před tím, než na ni bude reagovat. Pomoc bude možná nutná i s překládáním korespondence.

B. OBSAH ŽÁDOSTI O ZAHÁJENÍ PÁTRÁNÍ

Žádost o zahájení pátrání po adoptovaném dítěti, kterou předkládá biologický rodič nebo příbuzný, by měla obsahovat následující informace o biologické rodině:

Biologický rodič nebo příbuzný	<ul style="list-style-type: none"> • Příjmení TISKACÍMI PÍSMENY a jméno (jména) • Datum a místo narození • Státní příslušnost • Adresa <p>Poznámka – stejné informace by měly být uvedeny ve</p>
---------------------------------------	---

	spojitosti s biologickým otcem i matkou.
Adoptované dítě	<ul style="list-style-type: none"> • Příjmení podle biologických rodičů TISKACÍMI PÍSMENY a jméno (jména) • Příjmení podle adoptivních rodičů TISKACÍMI PÍSMENY a jméno (jména), pokud je biologický rodič zná • Pohlaví • Datum a místo narození • Datum a místo osvojení
Biologická rodina	<ul style="list-style-type: none"> • Příjmení rodinných příslušníků, kteří žijí ve stejné domácnosti jako rodiče, TISKACÍMI PÍSMENY a jejich jména • Datum a místo narození • Státní příslušnost. <p>Poznámka - má-li adoptované dítě sourozence, uveďte prosím stejné informace o každém z nich.</p>
Základní informace	<ul style="list-style-type: none"> • Stručné informace o tom, kde a jak rodina žije. • Stručné informace o ekonomické situaci rodiny. • Jaké okolnosti vedly k adopci dítěte? • Kde dítě v době osvojení žilo? • Kontakty na subjekt, který byl zapojen do vyřízení adopce. • Kopie všech případných potvrzení a osvědčení spojených s narozením adoptovaného dítěte a s jeho osvojením, které má k dispozici biologický rodič nebo příbuzný. • Pátral již biologický rodič nebo příbuzný v minulosti po adoptovaném dítěti? Pokud ano, s pomocí koho a jaký byl výsledek pátrání?
Motivace	<ul style="list-style-type: none"> • Proč zahajuje rodič nebo příbuzný pátrání po adoptovaném dítěti? • Jaký druh kontaktu by rodič nebo příbuzný rád navázal s adoptovaným dítětem (např. jen získání základních informací, údaje o zdravotním stavu, osobní kontakt apod.)? • Přeje-li si rodič nebo příbuzný být v osobním kontaktu, jaký druh osobního kontaktu si přeje s adoptovaným dítětem mít (např. prostřednictvím dopisů, emailů, po telefonu, osobní setkání)?

PRŮVODCE Č. 19

SMĚRNICE ISS – PÁTRÁNÍ PO PŮVODU

Žádost o zahájení pátrání po příbuzném, s nímž ztratilo dítě nebo dospělá osoba kontakt

A. OBECNÉ ZÁSADY

Při přijímání žádosti o zahájení pátrání po příbuzném, s nímž ztratilo dítě nebo dospělá osoba kontakt, je potřeba mít na paměti následující obecné zásady:

- na úvodním pohovoru je důležité probrat důvody, které vedou k zahájení pátrání, spolu s možnými pozitivními a negativními záležitostmi, které se mohou během pátrání objevit,
- pohovor by měl osobě, která si přeje pátrání zahájit, pomoci seznámit se s aktuální situací pohřešovaného příbuzného a lépe pochopit, jaké emoce a reakce může zjištění o tom, že probíhá pátrání, v příbuzném vyvolat,
- během pohovoru by měla osoba, která si přeje zahájit pátrání, sdělit, jak si představuje případný kontakt,
- v průběhu pátrání a při prvních výměnách informací a případných kontaktních údajů by měla být zajištěna průběžná podpora.

B. OBSAH ŽÁDOSTI O ZAHÁJENÍ PÁTRÁNÍ

Žádost o zahájení pátrání po příbuzném, s nímž dítě nebo dospělá osoba ztratily kontakt, by měla obsahovat následující informace:

Část 1 – Informace o osobě, která si přeje zahájit pátrání

Základní informace	<ul style="list-style-type: none"> • Příjmení TISKACÍMI PÍSMENY a jméno (jména) • Datum a místo narození • Státní příslušnost • Adresa • Aktuální složení rodiny (včetně jmen, dat narození a vztahu k osobě, která si přeje zahájit pátrání) • Vztah k příbuznému, s nímž osoba ztratila kontakt. • Bylo již dříve zahájeno nějaké pátrání? Pokud ano, s pomocí koho a jaký byl výsledek?
Důvody zahájení pátrání	<ul style="list-style-type: none"> • Proč se osoba, která chce zahájit pátrání, rozhodla pro tento krok právě nyní? • Má tato osoba podporu nejbližších členů své rodiny? • Jaký druh kontaktu si přeje s příbuzným mít (např. jen získání základních informací, údaje o zdravotním stavu, osobní kontakt apod.)? • Přeje-li si být v osobním kontaktu, jaký druh osobního kontaktu si rodič nebo příbuzný přeje s pohřešovaným příbuzným mít (např. prostřednictvím dopisů, emailů, po telefonu, osobní setkání)?

Část 2 – Informace o příbuzném

Základní informace	<ul style="list-style-type: none"> • Příjmení TISKACÍMI PÍSMENY a jméno (jména) • Datum a místo narození • Státní příslušnost • Adresa nebo poslední známé místo pobytu • Stručné informace o vztahu k příbuznému • Žil příbuzný s osobou, která si přeje zahájit pátrání? • Jaké okolnosti vedly k odloučení mezi osobou, která chce zahájit pátrání, a příbuzným? • Kdy naposledy byla osoba, která chce zahájit pátrání, v kontaktu s příbuzným? • Veškeré případné další informace, které by mohly pomoci s nalezením pohřešovaného příbuzného.
---------------------------	--

PŘÍLOHA – PŘEHLED KÓDŮ PROBLÉMŮ, KTERÉ POUŽÍVÁ ORGANIZACE ISS

SKUPINA KÓDŮ	ČÍSLO PROBLÉMU	DRUH PROBLÉMU
I. Spokojenost dospělých osob	1	Zneužívání dospělých
	2	Opatrovnictví dospělých
	3	Umístování dospělých
	4	Vězeň
II. Spokojenost dětí	5	Únosy dětí a pohřešované děti
	6	Údajné zneužívání/ zanedbávání dětí
	7	Spokojenost dětí
	8	Svěření do péče
	9	Opatrovnictví
	10	Umístění do ústavní péče
	11	Umístění do péče příbuzných
	12	Umístění do péče osoby bez příbuzenského vztahu/ do pěstounské rodiny
	13	Rodičovská odpovědnost
	14	Návštěvy (ze strany rodičů nebo dítěte)
III. Spokojenost rodiny	15	Poradenství týkající se příslušnosti k odlišným kulturám
	16	Rozvod
	17	Rodinná mediace
	18	Sňatek
	19	Předmanželské poradenství
	20	Odloučení
IV. Osvojení	21	Vyhodnocení vhodnosti k osvojení
	22	Osvojení (komplexně)
	23	Osvojení (souhlas)
	24	Osvojení (poradenství)
	25	Osvojení (studie domácnosti)
	26	Osvojení (příbuzní)
	27	Osvojení (dohled)
V. Hledání a opětovné sloučení	28	Opětovné sloučení rodiny
	29	Obnovení kontaktu
	30	Hledání (po uskutečnění osvojení)
	31	Hledání a opětovné sloučení (známá rodina)
	32	Hledání a opětovné sloučení (neznámá rodina)
VI. Migrace	33	Usazení migrujících osob
	34	Státní příslušnost/ občanství
	35	Uprchlíci a žadatelé o azyl
	36	Usazení uprchlíků
	37	Repatriace
	38	Děti bez doprovodu a odloučené od rodiny
VII. Zdraví	39	Pomoc spojená s péčí o zdraví
VIII. Právní	40	Změna příjmení

záležitosti	41	Doklady
	42	Právní pomoc
IX. Finanční záležitosti	43	Podpora rodiny/ v souvislosti s výživným
	44	Finanční otázky
	45	Sociální dávky
X. Ostatní	46	Vzdělání
	47	Ostatní